

ДВАДЕСЕТПЕТАГОДИШЊИЦА БЕОГРАДСКЕ ЗАКРУГЕ

1882 - 1907.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

3091-3881

1440
5

488
8

ДВАДЕСЕТ-ПЕТА ГОДИШЊИЦА

БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

1882—1907

Бр. инвентара 28274/II

У БЕОГРАДУ

НАРОДНА ШТАМПАРИЈА Л. БОЛОВИЋА, КОСМАЈСКА УЛИЦА БРОЈ 28

1907

1907. УПРАВА ГОДИНЕ
БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ.

ПРОГРАМ

прославе 25-тогодишњице Београдске Задруге,

КОЈОЈ ЈЕ БЛАГОВОЛЕО ПРИСУСТВОВАТИ

Његово Величанство Краљ

ПЕТАР I.,

на дан 30. септембра 1907. год.

1. — Поздравна реч председника Задругина, господина *Луке Ђеловића*.
 2. — Освећење Дома, чинодејством Његовога Високопреосвештенства Митрополита Србије, Господина *Димитрија*, учествовањем хора Београдскога Певачког Друштва.
 3. — Раздавање *Споменике*.
 4. — Разгледање Задругина Дома.
 5. — Закуска.
-

*Ваше Величанштво!
Ваше Височанштво!
Ваше Високопреосвештенштво!
Поштована Господо!*

Пре четврт века, 11 јула 1882 године, основана је „Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу“, а њен благодетни рад отпочео је 1-ог октобра исте године. Доба, у коме је Београдска Задруга оснивана, у коме је постала, није било ни најмање повољно за оснивање новчаних завода у опште, јер су тада, поред многих других неагода, у свакога још и сувише били свежи утисци слома Прве Српске Банке и других сличних предузећа који су њој претходили. У тако незгодно доба, у тако неповољним околностима, не само решити се, него одмах и приступити раду на оснивању новчаног завода, била је у пуном смислу речи велика смелост. Томе раду могли су да приступе само они, који су били кроз прожети родољубљем а још више неопходном потребом установе, каква је била „Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу.“ Кад се данас сетимо оних незгодних прилика у којима се тада налазио наш привредни свет, оне политичке заоптрениости, која је завладала била свима нашим друштвеним круговима, а што је најглавније онога општег неповерења, оправдане последице слома Прве Српске Банке, Београдске Потрошачке Задруге и Београдске Заједнице, онда се доиста морамо дивити одважности и одлучности оних, који покренуше рад на оснивању Београдске Задруге, и вољи оних, који су тај рад пуном вољом прихватили. Тешко стање, у коме се одмах после оба рата за слободу и независност миле нам отаџбине налазио наш средњи привредни staleж, неминовно је налагало, да се што пре размисли о путу и начину, којим би се нашим средњим привредницима могло не само помоћи, него им пружити још и могућност, да сами себи, лако и скоро неосетно осигурају опстанак и даљи напредак. У размисљању о томе, родољубиви људи, којима је тешко стање наших средњих привредника, чиновника и радника добро познато било, дођоше на срећну замисао, да се у Београду оснује „Друштво за међусобно помагање и штедњу“, управо задруга грађана, нарочито занатлија и радника, који би се на неосетан начин, малим уштедама својим узајамно помагали, па да се на тај начин опросте новчаних незгода. Родољубивим и напорним радом тих наших суграђана основана је Бео-

градска Задруга; она, дакле, није основана из какве спекулације, њу је створила неоспорна потреба, постала је из искрене намере да се помогне сиротињем сталежу.

У Споменици 25-тогодишњице Београдске Задруге опширно је описан постанак ове благодетне установе, изложен је и њен рад за минутих 25 година, а рачунски део Споменике најречитије говори, како се од малене Задруге створио велики и силан новчани завод, који данас у свему иностранству ужива огромно поверење. Докле Београдске Задруге трајало буде, увек ће се с признањем и великим поштовањем помињати имена оних наших родољубивих суграђана, у којима се зачала мисао оснивања Београдске Задруге и који су је основали; али и наше потомство имаће у људима, који су Задругом за минутих 25 година управљали, најсветлији пример часног, мудрог и обазривог рада, који је ову благодетну установу довео до данашње величине, моћи и угледа, те је она, служећи увек сваком нашем корисном предузећу, подижући нашу модерну — привредну и народно-економску зграду, у стању била да помогне и подизању угледа наше отаџбине.

Кроз дуги низ година, скоро од свога постанка па до данас, Београдска Задруга помагала је све наше хуманитарне установе, а у овој свечаној прилици, прослављајући 25-тогодишњицу постанка и успешног рада Београдске Задруге, Управни и Надзорни Одбор сматрао је за своју патриотску дужност да донесе одлуку, да се из буџета Задругина од 30.000 динара, који је за ову прославу одређен, учине ови прилози и издаци:

1. — Да се у циљу подизања споменика врховном Војду Карађорђу оснује фонд с прилогом Београдске Задруге од 10.000 дин.
2. — За јубиларно издање Београдске Задруге дела г. Ивана Иванића *Македонија и Македонци* 2.000 дин.
3. — Привредном Одељењу Београдске Трговачке Омладине у име прилога 1.000 дин.
4. — Пољопривредном Друштву за награде намењене пољопривредним циљевима, које ће награде Друштво одредити у споразуму са Задругом 1.000 дин.
5. — Савезу Земљорадничких Задруга, такође у име награде пољопривредницима, које ће се издати у споразуму са Задругом 1.000 дин.
6. — Друштву за Школску Хигијену и Народно Просвећивање, за подизање народног просветног дома, у име прилога 1.000 дин.
7. — Општини Београдској у име Задругина прилога за подизање дома за општинску сиротињу 1.000 дин.
8. — Београдској Трговачкој Омладини у име прилога 500 дин.
9. — Фонду сиротних универзитетских студената у име прилога 500 дин.
10. — Српском Новинарском Удружењу у име прилога 500 дин.

11. — Чиновништву Задругином у име ванредне награде полумесечна плата њихова у износу 2.760 дин.
12. — За набавку садашњим послужитељима Задругиним по један шињел и једно одело од чохе 800 дин.
13. — За штампање *Споменике* и остале разне потребе за прославу 7.500 дин.

Управни и Надзорни Одбор, прожет осећајима поданичке верности и оданости према Вашем Величанству и узвишеном Вам Дому, најпонижније благодари, што је Ваше Величанство милостиво благовољело Својим високим присуством удостојити прославу 25-тогодишњице Београдске Задруге, и из дубине своје српске душе кличе: *Да живи Ваше Величанство! Да живи Ваш светли Краљевски Дом! Да живи народ српски!*

Благодарећи Вашем Високопреосвештенству на присуству, Управни и Надзорни Одбор понизно Вас моли, да изволите по обредима наше свете православне цркве осветити и благословити овај дом, видну тековину мудрог, обааривог али и напорног 25-тогодишњег рада Београдске Задруге.

Поштованој господи, драгим гостима, Управни и Надзорни Одбор искрено благодари, што су многобројним присуством својим увеличали прославу 25-тогодишњег Задругина постанка и рада.

БЕОГРАДСКА ЗАДРУГА

1882 — 1907

Кад једна установа у непрекидном раду своје напуни четврт века, а у низу тих година ради и успешно и корисно, она онда у пуној мери заслужује да се о њој опширније проговори, да се рекне која више и о њеном постанку и њеном 25-тогодишњем раду, да се, у вези с тим, истакну имена оних људи, који су на постанку те установе радили, који су је основали, с пуним признањем имена оних, који су у тој установи неуморно, непрекидно, часно и поштено радили пуних 25 година, а после и свију

оних, који су ту установу у току од 25 година мудрим и обазривим управљањем водили путем, који је њу довео до великог угледа не само у нашој отаџбини, него и ван њених граница, који су јој стекли леп глас и пуно поверење, можемо поуздано рећи, у свему иностранству. У нас су такве тековине ретке, а кад их имамо, треба њима и да се поносимо, а нашем будућем нараштају оне ће увек служити као пример издржљивости, мудрог и часног рада. —

ПОСТАНАК ЗАДРУГЕ

Пре 25 година, 11 јула 1882 године, основана је Београдска Задруга (првобитно „Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу“), а стварни њен рад отпочео 1-ог октобра исте године. — Оснивање Београдске Задруге није био лак посао, тим пре, што је оно пало у доста незгодно време, када је цео наш свет био још под утисцима слома „Прве Српске Банке“, „Београдске Заједнице“ и „Београдске Потрошачке Задруге“. Навешћемо само ово. Баш уочи првог корака у раду на оснивању Београдске Задруге изашла је 19 марта 1882 год. у „Београдском Дневнику“ подужа белешка, у којој се саопштило, да су, по решењу Трговачкога Суда, стављени у притвор чланови управе бив. „Прве Срп. Банке“. Вест ова огромно је била изненадила и узрујала све београдске кругове. Убрзо се сазнало, да су ови први грађани београдски допали били те ненадне беде поводом оптужбе, — која је, разуме се, била савршено неоснована, — неколицине прекосавских Срба, акционара пропале „Прве Српске Банке.“ Њих су ти онострани акционари, који су знатне количине новца изгубили сломом „Прве Српске Банке“, оптужили били, да су, присвајањем уложеног новца, упропастили Банку; тражили су, да им горње личности, као одговорне, врате упропашћени новац. Нећемо овде да наводимо све оно, што је тада у појединим београдским листовима писано и говорено у свима београдским круговима, јер држимо да ће и сам тај догађај

свакоме у стању бити да објасни, у каквом су положају и у колико тешком послу били тада они људи, који су са замишљу за оснивање Београдске Задруге прешли одмах и на само дело. Али су, доиста, и саме прилике у оно доба неопходно захтевале, да се један новчани завод оснује, и то завод, какав је била „Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу“. —

Одмах после нашега другог рата с Турском почеле су осетно да избијају, у новчаним приликама, последице оба та наша рата, нарочито су се те последице, новчане незгоде, осећале у нашем средњем трговачком, целом занатлијском и радничком сталежу. Тада је у Београду за целу Србију постојао само један новчани завод, данашњи „Кредитни Завод“, који је горњем нашем привредном сталежу био скоро неприступан. Новчана оскудица, коју је с дана на дан нарочито занатлијски сталеж све више осећао, створила је у Београду један нов сталеж — *зеленашки*, који је сваког, чим му је у руке пао, брзо и упропастио. Тај нови сталеж, у коме је било доста и угледних грађана београдских, обојега пола, преко својих многобројних посредника, трговао је својим уштеђеним новцем сигурно, али и немилостиво. Београдски зеленаши наплаћивали су на свој новац 25—50%, а поред тога умели су да свој, на овако немилостив начин, уложени новац осигурају тако, да им је у врло ретким случајима пропадао. У руке ових нељуди падао је махом средњи сталеж,

нарочито занатлијски, који до новчаних потреба за свој рад, ма колико да су оне мале биле, није могао доћи на други начин. Тај наш сталеж, плаћајући огромне месечне камате на позајмљени новац, почео је био да грца, да пропада; ситније занатлије беху приморане да се, ради одржања своје породице, приме рада „на парче“ код својих имућнијих једнопосленика (еснафлија).

И ако је тада, као што напомену смо, стицајем околности било врло незгодно доба за оснивање новчаног завода, ипак су саме прилике изазивале ту потребу, и она се није могла даље одлагати, јер је животно питање нашега средњег привредног сталежа било на копци. Могућно је, да је и та околност много допринела, што је наш свет, и ако још под утисцима последица слома „Прве Српске Банке“, „Београдске Потрошачке Задруге“ и „Београдске Заједнице“, ипак поклонио поверење оним људима, који су покренули оснивање, а одмах затим и основали „Београдску Задругу“.

Изазвани свима горњим незгодама нашега средњег сталежа г. Светозар П. Ристић новинар и Корнел Јовановић, тада заступник осигуравајућег друштва „Грешем“ у Србији, дошли су били на мисао, да се у Београду оснује новчани завод, и то по примеру новосадске „Српске Задруге за међусобно помагање и штедњу“. (Овај новчани завод држао је ове године своју XXX-годишњу скупштину). Њих двојица, први као новинар и главни уредник „Београдског Дневника“, а други као власник истога листа, који је на неколико месеци пре тога почео да излази у Београду, били су радом својим у непрекидном додиру са средњим друштвеним сталежима, а како лист није припадао ни једној нашој политичкој странци, него се, на првом месту, бавио трговачким питањима, то су они били у ближим односима и с нашим виђенијим трговачким личностима. Размишљајући неко време сами о својој замисли, они су дошли били до уверења, да би се у Београду могао лако, по примеру поменутог новосадске Задруге, основати нов-

чани завод, који би искључно служио средњем сталежу, помогао му, да се, одвајањем незнатне новчане суме од свога прихода, извуче из немилосрдних руку београдских зеленаша, па да у њих никад више не запада. За остварење ове срећне замисли требало је, поред добре воље, још много штошта; на првом месту требало је за њу задобити ма само и једну личност, која у ширим београдским круговима, па и у целој земљи, ужива леп глас и поверење. И ако је замисао за оснивање Задруге била умесна, добра и корисна, ипак су гг. Ристић и Јовановић, имајући пред очима пропаст „Прве Српске Банке“, унапред били уверени, да би она у самом покушају остваривања морала пропасти, кад би они сами приступили том послу. Ваљало је дакле наћи, и за тај посао задобити ма и једну угледну, чувену и часну личност. То није било лако постићи, не с тога што је таквих личности у Београду мало било, него с тога, што се унапред могло знати, с каквим ће разлозима, после оног догађаја од 19 марта, одбити понуду свака угледнија и чувенија личност. Али гг. Ристић и Јовановић били су толико и одушевљени и прожети потребом за оснивање Београдске Задруге, да пред том тешкоћом, у самом почетку рада, нису уступили. Г. Ристић је био у београдским круговима познатији, он је познавао многе виђеније и чувеније личности, а као новинар долазио је у додир и с угледнијим трговачким личностима, те је примио на себе, да за остварење своје замисли у тим редовима потражи и придобије ма и једну личност, с којом би се одмах могло приступити раду на оснивању Задруге. У том погледу је г. Ристић — као што и данашња прослава 25-тогодишњице Београдске Задруге најбоље сведочи — имао среће. Без дугог размишљања г. Ристић се реши да се обрати г. *Таси Банковићу*, човеку, који је и тада у свима београдским друштвеним круговима уживао леп глас и поштовање. Случајност је хтела, да се њих двојица једног дана сретну у Васиной улици. После обичног по-

ПОКРЕТАЧИ БЕОГР. ЗАДРУГЕ

год.

1882.

здрава г. Ристић је саопштио г. Банковићу своју и друга свог замисао, објаснио му у главном, како и на који начин они мисле да се може основати један новчани завод за наш средњи staleж, па га је молио, да и он о свему размисли, да прихвати ту замисао, па да онда заједнички приступе њеном остварењу. Г. Таса Банковић је мало поћутао, па је, у први мах, својом познатом доброћудношћу, од прилике ово рекао: „То је све лепо г. Ристићу, замисао је добра, и кад би се она остварила, била би веома корисна, јер је такав новчани завод доиста потребан, али, г. Ристићу, наш свет неће то прихватити, по мом мишљењу сваки би труд у том погледу био узалудан“. — Тако је гласио први одговор г. Банковића, али после дужег објашњавања и с једне и с друге стране г. Банковић је дао свој пристанак, примио се тога тешког посла, у коме је, поред разних незгода, био изложен и многим непријатностима; али је он, не обзирајући се на све сплетке и измишљотине, које су већином потицале из кругова београдских зеленаша, радио на остваривању замисли с пуно воље, тако, да се може рећи, да је и самим пристанком његовим на замисао г.г. Ристића и Јовановића ударен био чврст темељ оснивању Београдске Задруге. Да то као тачно и утврдимо навешћемо одмах, да је г. Банковић, на неколико дана после горњег састанка и датог пристанка, саопштио г. Ристићу, да је за рад на оснивању Београдске Задруге задобио честита старину, сад већ покојнога *Франу Вишечког*. „С највећом готовошћу“, рекао је г. Банковић г. Ристићу, „прихватио је Вишечки вашу замисао и обећао нам је сваку помоћ. Ја се надам да ћу за наш посао задобити и г. *Ђуру Вајферта*, ви међутим радите даље што треба.“ С истом готовошћу и вољом, као и Вишечки, прихватио је и г. Вајферт замисао за оснивање Београдске Задруге, обећао је да ће учинити све што му је могуће, да се замисао и оствари. Чим су ове, у целој Србији и ван њених граница, угледне и уважене личности

с тако неочекиваном готовошћу прихватиле биле замисао и утврдиле потребу оснивања Београдске Задруге, приступило се одмах озбиљном раду, јер они, који покренуше ову срећну замисао, беху већ тада уверени да ће се она и остварити.

Све ово, што до сад наведосмо, догађало се у првој половини месеца априла 1882 године. — Први јавни корак на оснивању Београдске Задруге следовао је брзо. То беше проглас који је написао г. Свет. П. Ристић, а који је изашао 20 априла 1882 г. у 94. броју „Београдског Дневника.“ Проглас је овако гласио:

„Београђани!

Сваком Београђанину познато је, да у последње време влада у нас велика оскудица у новцу. Међутим наш свет, као и свугде, често треба новаца. Па шта бива? Богатији трговци и капиталисте лако се помогну, јер у случају потребе нађу новаца на своја имања и своје потписе, и то с умереним интересом; али шта бива кад сирмашнији трговац, занатлија или чиновник дође у нужду? Шта? Будимо искрени и кажимо истину: Мање имућан staleж једино је упућен на каишаре, који му, видећи га у нужди, деру кожу, те узимају 20, 30, 40, а често богме и 50 процената. Па шта је последица тога? Тај staleж задужује се преко мере и пропада. Хоћемо ли и даље равнодушно гледати да наша сиромашнија браћа пропадају с тога, што немају где, у случају нужде, да узајме новаца, или ћемо потражити пута и начина, како да се том стању помогне? Ми мислимо, да нашим сиромашнијим трговцима, занатлијама и чиновницима ваља помоћи. А како? Ено нам примера у осталим државама. Тамо постоје „Друштва за међусобно помагање и штедњу,“ чији су чланови већином грађани из сиромашнијег staleжа, па улажу недељно мале сумице, решимо 1 динар, на који им расте интерес, а кад затребају новаца, они на своју књигу могу извадити пара, а добију и на потпис, кад три

члана тога друштва стоје добри за дотичног, те тако занатлија, трговац и чиновник помогне се у нужди. Ми предлагемо, да се у Београду оснује такво „Друштво за међусобно помагање и штедњу,“ друштво, које неће терати шпекулацију и водити трговину, него ће бити задруга грађана, који хоће да се узајамно помогну и штеде. Нас неколико договорисмо се да израдимо правила, па да их најпре поднесемо скупу, а затим и власти на одобрење. Кад то буде готово, онда ћемо штампати правила тога друштва у овоме листу и позвати све оне, који хоће да се упишу у задругу. На скупу, који ће се ових дана држати, опширније ћемо разложити цел и смер овога друштва, које желимо да оснујемо, не из шпекулације, него из искрене намере да се помогне сиромашнијем сталежу. —

Оволико за сада, а првом приликом о свему опширније. —

20-ог априла 1882 год.

Београд.

Неколико трговаца.

Горњи проглас имао је добро дејство нарочито у средњем сталежу. Интересовање за оснивање Задруге постало је за мало дана опште у свима београдским круговима, па се беше убрзо сазнало и ко се крије иза оних „неколико трговаца.“ — Уредништво „Београдског Дневника“ било је од тога дана увек пуно посетилаца, сваки је хтео и желео да чује што опширније о оснивању Задруге, јер је сваки и уверен био, да је туђа новчана помоћ скупа и да је она, начином како се тада добијала, многога брзо упропастила, — да је, дакле, узајамна помоћ неопходно потребна. И ако је интересовање за оснивање Задруге, као што рекосмо, постало убрзо опште, ипак су гг. Ристић и Јовановић, поред горњег прогласа, упутили били и нарочита писма појединим угледнијим личностима свију редова београдског грађанства. Ова писма, у којима је доста опширно саопштено било, на који се начин мисли основати Београдска Задруга, предали

су гг. Ристић и Јовановић лично дотичним грађанима с молбом, да с вољом и готовињу прихвате рад на оснивању Задруге и да у кругу својих познаника и једнопосленика придобију и створе што је могућно већи број пријатеља за тај рад. За све ово требало је и доста труда и доста времена, а морало се у исто време борити и с разним сплеткама, којима су зеленашки кругови хтели одмах у самом почетку да омету цео рад. Ово је и био један од главних узрока, који је неминовно налагао, да се с радом на оснивању Београдске Задруге убрза.

Прва основна правила за Београдску Задругу написао је г. Свет. П. Ристић; у том послу он се послужио правилима новосадске „Српске Задруге за међусобно помагање и штедњу.“ — Чим су правила била готова, позвани су они грађани, којима раније беху писма упућена, на састанак ради првог договора и саветовања за оснивање Београдске Задруге. Тај први састанак био је у Грађанској Касини први дан Св. Тројница, 17-ог маја, у 9 часова пре подне. — Скуп је био врло добро посећен, позиву се одазвао велики број угледних грађана из свију политичких странака. Г. Корнел Јовановић отворио је скуп кратким говором, изјавио је благодарност присутнима што су се многобројно позиву одазвали; затим је г. Свет. П. Ристић прочитао нацрт првих правила за оснивање Београдске Задруге, истакнувши укратко све оне побуде, које су изазвале замисао оснивања Задруге. — Сви присутни, без разлике, изјавили су, да је у нас доиста потребан један такав завод и, благодарећи покретачима, зажелели, да се он што пре оснује; али су се ипак сви придружили једном предлогу, да се изабере ужи одбор, који ће добро размотрити нацрт прочитаних правила, па да их после са својим примедбама поново изнесе пред скуп. Предлог је био уместан, јер су првим правилима, која су и иначе подужа била, неке потребне појединости превиђене биле. У ужи одбор, поред покретача гг. Тасе Банковића, Ри-

стића и Јовановића, ушла су гг.: Јован Бошковић професор В. Школе, Пера Манојловић чиновник Кредитног Завода, Светозар Николић штампар и Ђура Ђорђевић адвокат. — Избором ужега одбора закључен је овај први скуп грађана за оснивање Београдске Задруге.

Изабрани ужи одбор имао је састанак трећи дан Св. Тројица, 19-ог маја, у 3 часа по подне, у Грађанској Касини. На том састанку потпуно су пречишћена Правила а уједно решено, да се поново сазове скуп у недељу, 22-ог маја, у Грађанској Касини. — На овај скуп „Београдски Дневник“ обратио је грађанству пажњу овом белешком:

„Како многима оваки новчани заводи нису познати, то би требало да се позиву на скуп одазову што многобројније грађани престонице, нарочито мањи трговци, занатлије, радници и чиновници. Овај новчани завод установљава се на првом месту за сиромашније редове, да могу што да уштеде, а у нужди и потреби да могу лакше и јефтиније до новца доћи. Ми се надамо, да ће они, који нарочито осећају да је овакав новчани завод потребан, доћи многобројно на скуп у Грађанску Касину.“

Ужи одбор обратио се београдском грађанству 21-ог маја овим позивом:

„Ради оснивања Београдске Задруге биће сутра у 9 часова пре подне у Грађанској Касини главни скуп, на коме ће се прочитати Правила оснивања, која је, по решењу прошлога скупа, нарочити одбор прегледао и поправио. Ко жели да поближе сазна цел и смер овога завода, позива се да дође на скуп.“

И други скуп за оснивање Задруге 22-ог маја био је добро посећен, али ипак не онако, како се очекивало; није на њему у довољном броју био заступљен онај staleж, коме се оснивањем Задруге хтео да покаже пут и начин, како ће сам себи скоро неосетно помоћи. — Овај други скуп отворио је г. Јован Бошковић професор В. Школе. Одмах се прешло на читање Пра-

вила. Г. Свет. П. Ристић прочитао је прво у целини Правила, а затим члан по члан с одборским поправкама. Код појединих чланова многи присутни чинили су примедбе; према тим примедбама дотични су чланови поправљени и допуњени. После свршеног претреса скуп је решио, да се Правила поднесу г. министру финансија на потврду. У исто време скуп је изабрао привремени одбор, који ће основна Правила Београдске Задруге потписати и руководити даљим радом за што скорије оснивање Задруге. У привременом одбору ушла су ова господа: Таса Банковић, Јован Бошковић, Ђорђе С. Нешић трговац, др. Лаза Лазаревић, Ђура (Ђука) Ђорђевић адвокат, Пера Манојловић чинов. Кредитног Завода, Светозар Николић штампар, Корнел Јовановић и Свет. П. Ристић. — Овим је други скуп оснивања Београдске Задруге био закључен.

Као што је напоменуто, на другом скупу није у довољном броју био заступљен занатлијски и раднички staleж, с тога је у 110 броју „Б. Дневника“, 25-ог маја, изашла подужа белешка, у којој су била у изводу саопштена основна Правила Београдске Задруге, па се после тога у тој белешци рекло ово: „Ово је врло кратко наведено, тек да они, који нису били на скупу, могу имати појма о овом заводу. Кад г. министар одобри Правила, одбор ће одмах, пре сазваног скупа, приступити уписивању чланова, па ће онда сазвати скуп. Овај ће скуп бити и најглавнији, јер ће се на њему бирати управа. *У управу ваља бирати поштене и вредне грађане из свију staleжа, јер од ње ће зависити углед, напредак и опстанак Задруге.* С тога вас још сад, Београђани, умољавамо, одазовите се позиву привременог одбора, дођите на скуп, прежалите један сат времена, будите уверени, да ће вам од користи бити.“

Привремено одбор потписао је 28-ог маја Правила за оснивање Задруге, а 29 маја, преко својих изасланика гг. Корнела Јовановића и Свет. П. Ристића, поднео је Правила г. министру финансија на потврду. Иза-

сланике је примио начелник економног одељења Министарства Финансија, г. Стева Р. Поповић (Црни). Примивши Правила г. начелник се врло повољно изразио о оснивању Задруге, потврдио је потребу таквога новчаног завода у нас и обећао је, да ће настати да се Правила у најкраћем року потврде. Г. начелник је доста и одржао дату реч, јер су Правила за оснивање Београдске Задруге била већ 1-ог јуна потврђена, а 2-ога истог месеца достављена су била привременом одбору.

Чланови привременог одбора имали су 6 јуна у 5 часова по подне састанак у Грађанској Касини. На том састанку чланови су се саветовали о свима претходним потребама за оснивање Задруге. Привремени одбор на том састанку решио је, да се израде листе за упис удеоника, одређена су одмах и места, где ће листе у Београду изложене бити ради уписа. Да би Задруга могла 1-ог јула отпочети свој рад, привремени је одбор решио, да се сазове главни скуп уписаних удеоничара на дан 20-ог јуна (овог дана се скуп није могао држати због светковине објаве првог рата). Г. Таса Банковић приметио је, да је Правилима означен мали број удеоника, јер је, и без позива на упис, уписано преко 400 удеоника. Услед ове примедбе привремени одбор сагласио се, да на главном скупу поднесе предлог, да се број удеоника бар са 2000 повећа.

Према решењу привременог одбора, што је и грађанству објавом од 8 јуна саопштено било, листе за упис удеоника примиле су ове личности (односно места):

Таса Банковић, Јован Бошковић, Ђорђе С. Нешић трг., Бура Ђорђевић адв., Пера Манојловић чинов. Кредит. Завода, др. Лаза К. Лазаревић, Светозар Николић управник штампарије, Корнел Јовановић заступник „Грешема“, Радован Миленковић столар, (Столарско-браварско Друштво), Милан Банковић бравар, Тодор Михаиловић књиговођа код Терзибашаћа, Јеремија Николић сарач, Браћа З. Поповићи сајције, Михаило Антоновић кмет, Никола Михаиловић бакалин,

Београдска Читаоница, Ј. Капетановић агент пароброд. друштва, Мата Првановић поштар, Арса С. Лазић телеграфиста гл. станице, Милан Филиповић чинов. Управе Фондова, Васа Поповић секретар Министарства Финансија, Ђорђе Гинић судија, Драгољуб Стојиљковић секретар Општине Београдске, Витор Ђурчић секретар Управе Вароши Београда, Дуванџиница Милана Марковића („код плуга“), Јосиф Клајн синови сајције, Стеван Зорић дворски берберин, књижарница Валожићева, књижарница Петра Ђурчића, књижарница Андре Пурића, књижарница Трифуновића, Ђока Миличевић угоститељ „Гранд Хотел“ (старо здање), Алекса Петровић ђакон у митрополији, Ђока Милошевић књиговођа Држ. Штампарије, Стева Поповић писар Министар. Унутр. Дела. — Господа официри позвани су објавом да се за упис пријаве уредништву „Београдског Дневника.“ — Саопштено је, да се при упису за сваку удеоницу положи по 1 динар у име уписнине.

Уписивање удеоника добро је напредовало, јер је до 12-ог јуна било већ преко 1000 удеоника уписано, али се приметило, да се занатлијски, раднички и нижи чиновнички staleж, дакле баш онај ради кога се Задруга и оснивала, доста слабо олазивао, сразмерно према осталим staleжима. Ово уздржавање средњег staleжа, и ако је истина тек неколико дана протекло било од растурања уписних листа, имало је свога нарочитог узрока. Интриге, не само београдских зеленаша, него на жалост и неких угледнијих личности из трговачког реда противу оснивања Београдске Задруге, имале су свога дејства. То најбоље објашњава ова белешка, која је изашла 12 јуна у 126. броју „Београдског Дневника“: „Сваку ствар треба критиковати, али савесно, не треба је узимати само с њене најгоре стране, но ваља све у виду имати. Као што чујемо напли су се неки доколници да критикују и ову установу, па место да су узели врло добру страну и цел ове установе, они су почели са свим наопачке и критика им беше врло кратка:

СПИВАЧИ БЕОГР. ЗАДРУГЕ

ГЛАВНЕ 1882.

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

СТОЈАН ВУКОБРАТОВИЋ

проћи ће као и „Прва Српска Банка“! Ми управо не знамо шта ти људи мисле, да ли су они баш уверени, да се у нас ништа остварити не да, или с тим њиховим мислима хоће да силом оставе потребније и вредне грађане, занатлије и раднике, да и даље буду жртве бездушних каишара. Господо, ако сте стекли искуства и знате, којим су узроком до сада пропадале овој сличне установе, и ако желите своме да помогнете, ви се упишите за удеоничаре, па тим својим искуством потпомогните установу, или бар будите чувари њени; тиме ћете показати да сте вољни да извучете велики део наших суграђана из материјалних незгода и из грозних руку каишара, — та, за Бога, наша је престоница пуна њихових жртава. Немојте том вашом кратком критиком одвраћати и онога, који је рад да себе и другог узајамно помогне. — Ми се надамо, да ће Задруга у врло кратком времену својим радом најбоље одговорити на ту вашу критику.“

Привремени одбор издао је 10-ог јуна *позив*, којим је удеоничаре Београдске Задруге позвао на главни скуп 24-ог јуна у 10 часова пре подне у Грађанску Касину ради избора 15 чланова за управни одбор, 5 заменика за Управни Одбор и 5 чланова за Надзорни Одбор.

У седници привременог одбора, која је била 13 јуна, решено је, да се у суботу, 19-ог јуна, покупе све уписне листе и положени новац на име уписнине, па да се према листама састави за главни скуп списак свију удеоничара. Тај посао да сврше примили су на себе г.г. Корнел Јовановић и Свет. П. Ристић.

Оснивање Београдске Задруге заинтересовало је било и грађанство свих редова у унутрашњости Србије. Између многобројних писама, која су тада долазила уредништву „Б. Дневника“, навешћемо овде писмо из Зајечара, које је случајно до данас сачувано остало: „Г. уредниче. Видим да су вам потврђена Правила за оснивање Београдске Задруге. Ми смо многи овамо задовољни што се оснива овако корисна За-

друга, те смо више нас решили, да будемо чланови ове Задруге с по једном, две и више удеоница. Ако дакле овај завод може примити и са стране, ван Београда, чланове, онда вас молим да ми јавите, па ћу вама или Задрузи послати имена чланова да им се књижице могу дати.“ — На ово писмо, и сва остала, одговорено је, да и грађани у унутрашњости могу бити чланови Задруге, али да се по избору управе обратe непосредно Задрузи ради уписа.

23-ег јуна привремени одбор обратио се грађанству овим *позивом*:

„Сви до сада уписани удеоничари Београдске Задруге, а тако исто и они, који се желе уписати, позивају се, да дођу сутра, 24-ог јуна, у 10 часова пре подне у дворану општинског суда на главни скуп, ради избора 15 чланова за Управни Одбор, 5 заменика за Управни и 5 чланова за Надзорни Одбор.“

На Ивањ-дан, 24-ог јуна, скупили су се у одређено време сви дотле уписани удеоничари, а био је велики број и оних који се још нису били уписали. Пошто су и ови неуписани попунили уписне листе, председник привременог одбора, г. Јован Бошковић, отворио је скуп и поздравио је присутне лепим говором. — Одмах по отвореном скупу један од удеоничара поставио је ово питање председнику: „Могу ли се на овом скупу, и ако је он сазван за избор управе, учинити измене у Правилима, јер, рекао је, нас неколико удеоничара запазили смо неке празнине у правилима.“ — После овога питања повела се жива дебата, било је разних предлога и мишљења о ономе, чиме и како треба Правила поправити и допунити, па је најзад решено, да се привременом одбору дода још 10 лица, па да она поново проуче Правила и да их према примедбама појединих чланова поправе, да се у што краћем року сазове скуп, коме да се тако поправљена Правила поднесу, а измене, ако се усвоје, да се поднесу министру финансија на потврду, Правила да потпише цео допуњени привремени одбор. Као допуњу

привременом одбору скуп је изабрао ове удеоничаре: Милутина Марковића адвоката, Милана Ст. Марковића адв., Драгољуба Стојиљковића секретара општине, Милана Банковића бравара, Светозара Милојевића секретара Министарства Финансија, Стевана Ђурчића уредника „Српских Новина“, Перу Тодоровића новинара, Павла Цветковића трговца, Перу Видаковића, Јеврема Николића сарача, Николу Николића и Ацу Петровића. — Овај скуп био је врло добро посећен; да су проšli скупови били овако посећени, Београдска Задруга била би већ 1-ог јуна у животу, као што се и хтело. Сви говорници, и у опште сви присутни на овом скупу изјавили су неопходну потребу оваквога новчаног завода. Пре него што је скуп закључен био, председник је рекао присутнима ово: „Господо и браћо. Примећује се да влада извесна струја, којој треба на пут стати, јер ће она врло лако моћи да уништи сав досадашњи труд и рад на оснивању овога завода. Ја вас молим, да се не обазирете ни на какве сплетке, јер оне долазе из кругова оних, којима оснивање овога новчаног завода не иде у рачун.“ —

26-ог јуна привремени одбор објавио је следећи позив:

„Услед решења главнога скупа удеоничара Београдске Задруге позивају се сви чланови привременог одбора да у недељу 27-ог т. м. у 9 сати пре подне дођу на састанак у Грађанску Касину. Уписани чланови Београдске Задруге, који би хтели писмено да учине примедбе на садашња Правила, нека те своје примедбе пошаљу одбору још вечерас (26-ог јуна.) Она господа, која би хтела лично да учине своје примедбе, позивају се, да присуствују седници привременог одбора.“ —

Из овога позива види се, колико се искрено и с вољом радило на оснивању Београдске Задруге.

На састанку привременог одбора, у недељу 27 јуна, били су присутни сви чланови, а било је доста и удеоничара који су код појединих чланова Правила чинили

своје примедбе. Седница је трајала од 9—12 часова. Дебатовало се живо о свакој предложеној измени, јер сви беху жељни да Правила буду што боља. Најглавније измене у овој седници учињене су код члана 5-ог који говори о основном фонду; тај члан по измени гласио је овако: „Основни фонд састоји се из 4000 удеоница свака по 130 динара. Уплата ових удеоничких књижица плаћаће се недељно по 0.50 динара за 5 година;“ даље код члана 8-ог који је по измени гласио овако: „Сваки члан има права да узме колико хоће удеоничких књижица. За сваку књижицу плаћа се недељно по 0.50 динара за 5 година.“ — Првобитно било је: да се недељно за сваку удеоничку књижицу уплаћује по 1 динар, а број удеоничких књижица био је 2000. Ову измену захтевао је нарочито средњи занатлијски и раднички сталеж, да би и њихови сиромашнији другови могли лакше и многобројније бити задругари. Горњег дана прекинута је седница у 12 сати, а друга је заказана за Петров-дан, 29 јуна пре подне. — Овог дана, 29 јуна, радио је привремени одбор цело пре подне, претресао је онај део Правила, у коме је реч о примању новца под камату и издавању новца на разне начине. На том састанку привремени одбор није могао довршити претрес Правила, него је држао и трећу седницу на дан 30 јуна у вече, када је претрес Правила и довршен био. — Према учињеним примедбама и према своме нахођењу, привремени одбор учинио је у Правилима знатне измене. На својој трећој седници, 30-ог јуна, по свршеном претресу Правила, одбор је решио ово: Да упис чланова врше до 3-ег јула (тај дан падао је у суботу) само гг. Таса Банковић, Ђока С. Нешић, уредништво „Београдског Дневника“ и књижарница Ђурчића, да се на дан 4-ог јула пре подне сазове скуп удеоничара у општинску дворницу, али да се на тај скуп пусти само онај, који има улазницу, а улазнице удеоничарима да издаје г. Свет. Николић у штампарији „Задруге Штампарских Радника.“ — У смислу

оба горња решења привремени одбор објавио је позиве 2-ог и 3-ег јула. У позиву за скуп удеоничара речено је, да се он сазива ради претреса измењених Правила, али с напоменом, да ће се на самом скупу решити, хоће ли се одмах приступити избору Управе, или ће се ради тога сазвати нарочити скуп.

На трећем главном скупу удеоничара, 4-ог јула, претресана су измењена Правила и усвојена су коначно. Скуп је по томе донео одлуку, да се у идућу недељу, 11-ог јула, сазове нарочити скуп ради избора Управног и Надзорног Одбора, а дотле привремени одбор да поднесе министру финансија измењена Правила на потврду. Затим је решено: да се у току те недеље не прима упис у чланство. Пре закљученог скупа председник је задругарима саопштио, да ће се за идући скуп издати нове улазнице, јер ће се азбучним штампањем имена удеоничара пореметити бројеви улазница, које су издате за овај скуп.

Позив привременог одбора за скуп 11-ог јула ради избора Управног и Надзорног Одбора објављен је 9-ог и 10-ог јула, а уочи скупа изашла је у „Београдском Дневнику“ ова белешка:

„Сутра је најодлучнији скуп до сад уписаних чланова Београдске Задруге, јер ће се на њему изабрати Управни и Надзорни Одбор. По сутрашњем избору моћи ће се приближно прорећи будућност ове установе. При сутрашњем избору не треба чланови ништа друго да имају у виду, него једино то, да бирају поштене и разумне грађане из свију стајежа.“

Противници оснивања Београдске Задруге, кад нису могли да омету дотадањи рад, покушали су то да учине уочи избора Управног и Надзорног Одбора. Међу уписаним члановима, разуме се онима, код којих су они могли да чине такве покушаје, радили су из петних жила, да у Управу уђу они чланови, који по својој способности не би били у стању, да рад Задругин поведу правим путем и да је одрже. — Београдска Задруга

имала је и међу угледним београдским трговцима јаке противнике, борба с њима није била лака. И ако се изврстан део чланова несвесно повео био за овим незваним пријатељима Београдске Задруге, ипак су људи, који су дотле неуморно и свом вољом радили на оснивању Задругиног, успели били да сузбију ту непријатељску струју и да благовремено свој дотадањи успешни рад спасу од потпуног слома.

Уписани чланови Београдске Задруге сакупили су се на дан 11-ог јула у 9 часова пре подне у општинској дворници. — Место сваког описа тока овога главног скупа, четвртог по реду, ми ћемо овде саопштити *записник*, онако, како је тога дана на скупу вођен:

ЗАПИСНИК

ВОЂЕН НА СКУПУ „Београдске Задруге за међусобно помагање и штедњу“ 11-ог јула 1882 год.

На скупу је био довољан број чланова. Председник отвори скуп у 10 часова и нагласи, да се овај скуп састао ради избора Главног Управног Одбора и Надзорног Одбора. Уједно је изјавио, да су измењена Правила поднесена министру на одобрење. Пре него што се отпочне рад, ваља изабрати одбор од пет лица, који ће примати гласове и тај ће одбор имати да забележи и она лица, која добију мање гласова за доцнију допуну одбора. Укратко је нагласио, шта треба да руководи чланове при гласању. После говора председникова бежу изабрана ова господа за чланове одбора који ће примати гласове: гг. Раша Милошевић, Стојан Протић, Милан Банковић, Ђура Рајић, Алекса Мијатовић; а да потпишу записник изабрани су гг. Паја Михаиловић, Коста Таушановић, Милош Цветић, Светозар Машин и Михаило Поповић. Затим се пришло гласању. — Чланови одбора заузели су место и примали су педуљнице с кандидатима, а пошто су их све примили, повукли су се у побочну собу за пребројавање гласова, који су рад, прекидом, у 6 сати по подне свршили.

Гласало је свега 128 гласача, према

томе је апсолутна већина 65 гласова. Апсолутну већину за Управни Одбор добили су ови:

Таса Банковић — — — —	125
Франа Вшетечки — — — —	119
Ђура Вајферт — — — —	106
Милан Банковић — — — —	96
Петра Тодоровић — — — —	95
Светозар Николић — — — —	95
Јован Антула — — — —	88
Марко Марковић — — — —	80
Јован Бошковић — — — —	69
Корнел Јовановић — — — —	66
Иса Ђорђевић (свештеник) — —	66

гласова.

Испод апсолутне већине добили су гласова:

Ђура Ђорђевић — — — —	64
Петар Ђурчић — — — —	59
Милутин Марковић — — — —	59
Коста Таушановић — — — —	52
Манојло Клидис — — — —	58
Петра Јовановић — — — —	46

За чланове Надзорног Одбора добили су апсолутну већину:

Сава Шоповић — — — —	104
Петра Манојловић — — — —	99

гласова.

Испод апсолутне већине добили су гласова:

Лазар Обреновић — — — —	58
Милутин Марковић — — — —	53
Манојло Клидис — — — —	53
Михаило Поповић — — — —	38
Светозар Милојевић — — — —	28

После овога саопштио је председник имена оних 11 чланова, који су апсолутном већином изабрани за чланове Управног Одбора.

Председник привременог
одбора,
Јован Бошковић

Перовођа,
Свет. П. Ристић

П. К. Михаиловић
Светозар Машин
Михаило М. Поповић.

Прва седница изабраног Управног Одбора, ради саветовања о даљем раду, била

је 14 јула у 7 сати у вече. Од 11 изабраних чланова на овај први састанак дошло је само њих 5. Неки нису били у Београду а неки су извинили свој недолазак. Јован Антула послао је писмо у коме је изјавио да се избора не може примити. Присутни су били гг.: Ђура Вајферт, Таса Банковић, Јован Бошковић, Светозар Николић и Корнел Јовановић. — И ако у седници није био довољан број чланова ипак је одбор решио, да се у недељу, 18-ог јула, сазове скуп удеоничара ради накнадног избора 4 члана за Управни и 3 члана за Надзорни Одбор, да би се Управа могла што пре конституисати. Позив за тај скуп Управни је Одбор објавио 16-ог и 17-ог јула.

И на скупу 18-ог јула био је присутан довољан број удеоничара. Пошто је Јован Антула писмом изјавио Управном Одбору да се не може примити избора за члана Управног Одбора, то је овај скуп имао да изабере, место 4 члана, 5 чланова за Управни Одбор. Гласало је свега 72 гласача (по Правилима требало је 65 гласача). Избор је пао на оне, који су на прошлом скупу добили испод апсолутне већине највише гласова. Према броју датих гласова у Управни Одбор ушли су гг.: Манојло Клидис (72 гласа), Коста Таушановић (71 глас), Ђура Ђорђевић (70 гласова), Петар Ђурчић (68 гласова) и Милутин Марковић (67 гласова). — У Надзорни Одбор ушли су: Лаза Обреновић (72 гласа), Светозар Милојевић (72 гласа) и др. Михаило М. Поповић, писар Министарства Финансија (65 гл.).

Прва седница овако доцњеног Одбора Управног била је заказана за 22-ги јули. На том састанку требао се одбор конституисати, изабрати себи председника и управника Задруге, а затим решити, да се учине све најпотребније набавке па да Задруга што пре отпочне свој рад. — Годишње доба много је сметало отпочињању рада Београдске Задруге. Многи од изабраних чланова Управног Одбора није се тада налазио у Београду, те се с тога и на овај заказани

састанак Управног Одбора једва скупно онај број, који је по Правилима за решавање потребан био, а то је 7. — Услед тако слабог одзива Управни Одбор на том састанку није се могао конституисати, али су ипак решена најпреча питања, и то: да се узме стан за Задругу; да се распише стечај за књиговођу (који би у исто време био и благајник); да се штампају удеоничке књижице, како би чланови, чим се нађе стан, могли уплаћивати недељне улоге. Сем тога, на овом састанку решено је, да се продужи упис у чланство Задругино и да тај упис врши

Светозар Николић управник „Штампарије Задруге Штампарских Радника“ у истој штампарији. — Одлуку о продужењу уписа чланова Управни Одбор објавио је 25-ог јула, а тога истог дана изашао је и стечај за књиговођу (једновременно и благајника), коме је била одређена плата 1800 динара годишње, колико је имао и у име кауције да положи.

Објавом од 30 јула Управни Одбор известио је чланове Задруге, да је министар финансија потврдио измене Правила Београдске Задруге, да ће, да се удеоничке књижице штампају, а да

ће се накнадно објавити, кад ће отпочети редовно недељно уплаћивање.

Други, односно трећи састанак Управног Одбора био је 29-ог јула, али како се већи број управних чланова и тада налазио ван Београда, није се одбор могао ни на том састанку конституисати. Морало се то, силом околности, још за који дан одложити. — Међутим је био узет стан за Задругу, и то

у кући на ћошку према „Старом Здању“, на горњем спрату. Како се после нашло, да је тај стан незгодан, то је одмах и отказан, па се узео други, дућан и соба у кући г. Вељковића, преко од „Руског Цара“.

Сваки удеоничар, а нарочито из средњег сталежа, једва је чекао да Задруга отпочне свој рад. Одуговлачење у отпочињању рада доста је неповољно утицало на све уписане чланове. Управни Одбор имао је муку да објасни члановима узроке због којих Задруга не може да отпочне рад, да их увери, да рад једино с тога не отпочиње,

што многи чланови Управног Одбора нису у Београду, те се Управа не може да конституише.

Четврта седница Управног Одбора ради избора председника и управника Задруге била је 4 августа у Грађанској Касини. У седници је било 10 чланова. За председника Задруге изабран је једногласно г. *Ђура Вајферт*, а за управника већином гласова г. *Таса Банковић*. — Пошто изабрани управник није тада био у Београду, одбор је решио, да до његова доласка рад Задругин не отпочиње, а и с тога, што још књиговођа није био изабран.

За израду пословног реда за Управу изабран је ужи одбор, у који је, као познавалац тога посла, ушао Вишечки.

Скоро цео август месец прошао је у нераду. Докле су удеоничари, нешто из нестрпљења, а понајвише услед живе агитације противника Задругиних, долазили Управном Одбору и у уредништво „Б. Дневника“ ради сазнања, шта је и шта ће бити

Први стан Београдске Задруге

с Београдском Задругом, дотле су из унутрашњости стизала писма у којима се предлагало, да Задруга у појединим местима у унутрашњости отвори филијале ради лакшег уписивања у чланство. — Тек 10 септембра имао је Управни Одбор своју пету седницу, у којој је изабрао за књиговођу (и благајника) г. Косту Јанковића, бив. управника „Смедеревске Банке“ с годишњом платом од 200 дуката. У истој седници изабран је ужи одбор који је имао да удеси књиговодство и да, у споразуму с књиговођом, набави потребне књиге за Задругу, даље, да спреми све што је потребно, како би Задруга неизоставно 1-ог октобра могла отпочети рад, од кога дана и удеоничари да отпочну редовно уплаћивање књижица. И у овај одбор ушао је Вшетечки. — У седници Управног Одбора од 20 септембра решено је, после кратке дебате, да се у раду Задругином употреби дупло књиговодство; неки чланови предлагали су, да се рад што је могуће више упрости. Пошто се пак доказало, да је лакша контрола код дуплог књиговодства, усвојено је једногласно дупло књиговодство. По томе је решено, да се чланови Управног Одбора састану у петак, 24-ог септембра ради протоколисања фирме код Трговачкога Суда.

24 септембра Управни Одбор протоколисао је фирму Београдске Задруге, а тога истог дана била је прва седница одборска у стану Задругином, у којој је учињен распоред за дневне поверенике. Сваки члан Управног Одбора имао је, према том распореду, недељу дана да ради у Задрузи као дневни повереник. У тој седници утврђена је стопа камате, и то: 7% на новац примљен на штедњу, а 10% на новац издат на зајам; даље, решено је, да сваки удеоничар плати за књижицу по 0.50 дин., тако исто и онај, који уложи у Задругу новац на штедњу. Од меница, које Задруга прими ради наплате, решено је, да Задруга у име провизије узима $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ ‰.

Последња седница Управног Одбора, пре отпочетог рада, била је 29-ог септембра.

У тој седници посвршивани су прво неки ситни послови, па је онда све спремљено и доведено у ред да Задруга отпочне 1-ог октобра свој рад. Тога дана, 29 септембра, објављена је у „Српским Новинама“ фирма Задругина овим огласом:

„Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу.“

На основу одобрених Правила отпочиње своју радњу 1-ог октобра, коју ће водити под горњим називом:

Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу.

Фирму друштва пуноважно потписује према 29-ом члану друштвених Правила управник Задругин, или његов заменик и дневни повереник.

Управни Одбор представљају доле означена лица. —

На основу члана 5. тргов. закона ово се даје јавности.

24 септембра 1882 г.

у Београду

Управник,

Таса Банковић

Председник
Управног Одбора,
Ђура Вајферт

Чланови Управног Одбора:

Фрања Вшетечки, Јован Бошковић, Корнел Јовановић, Марко Марковић, Светозар Николић, Коста Таушановић, Милан Банковић, поп Иса Георгијевић, Михаило Штрбић, Макса Антонијевић, Милутин Марковић, Ђура Ђорђевић, Пера Јовановић. —

Управни Одбор нарочитом објавом известио је 30 септембра удеоничаре, да Београдска Задруга отпочиње свој рад 1-ог октобра. Ова објава била је са задовољством примљена.

Без икаквих виднијих призора, сасвим мирно и скромно отпочела је Београдска Задруга 1-ог октобра свој рад, али је за то онај мали дућан преко од „Руског Цара“ био тога дана, и идућих, пун удеоничара, који су једва чекали да добију своје удео-

ничке књижице. Навала удеоничара била је првих дана толико велика, да је Управни Одбор увидео, да се с ограниченим радним данима неће моћи ништа учинити, те је одмах решио, да Београдска Задруга ради сваког дана пре и после подне док се не издаду књижице удеоничарима. — Поводом отпочетог рада у Задрузи изашла је 2 октобра у „Новом Београдском Дневнику“ ова белешка:

„Јучерањим даном отпочео је прави рад Београдске Задруге. Тај се дан већ давно очекивао; многи је питао, шта ће бити од Задруге, па се већ и сумњало да ће што бити. Задруга је дакле почела свој рад, и ми се надамо, да она воља, којом се ова мисао још у почетку прихватила, није маласала, но да ће се, после тромесечне припреме за озбиљан рад, показати и код уписаних чланова и код осталих, који желе да се упишу, у потпуној сталности. О потреби ове установе доста је говорено и писано, сад треба приступити делу, да опробамо, да ли ће нам боље бити, кад штедимо и један другог узајамно помажемо; како нам је, кад од другог помоћ тражимо и кад нас други помаже у нужди, то врло добро знамо.“ —

Прву цензуру имала је Београдска Задруга 4 октобра. Меница, која је поднета била, гласила је на 120 дуката, потписи су били добри, те је меница већином гласова и одобрена. Како Задруга до тога дана није имала довољно уплаћеног новца, то је горњу суму за исплату менице ставио Задрузи на расположење г. Вајферт. Често пута, све док се рад у Задрузи није био развио, гг. Вајферт и Вишечки, а нарочито г. Макса Антонијевић, чинили су Задрузи новчане услуге, не тражећи, разуме се, од тога никакве користи.

До 11 октобра уплаћено је било 2500 књижица, а тога дана примила је Задруга од неколицине лица први новац под интерес.

И ако је рад Београдске Задруге добро напредовао, постајао сваким даном све живљи, ипак су интриге њених непријатеља, који ни тада нису мировали, доста успора-

вале уплаћивање дотле уписаних удеоничких књижица и упис нових удеоничара. Непријатељи Задругини, где су стигли, говорили су: „Проћи ће Задруга као и „Прва Српска Банка!“ Да би се те интриге једанпут за свагда сломиле, Управни Одбор у седници својој од 20 октобра донео је ову важну одлуку: „Ниједан члан Управног Одбора не може ни за кога добар стајати за зајам код Београдске Задруге.“ Овом одлуком, која је у свима листовима престоницким објављена била, Управни Одбор донста је отклонио страховање неких удеоничара, да ће управни чланови по својој вољи располагати уплаћеним и уложеним новцем. — Одмах после ове одлуке Управни Одбор позвао је све оне уписане удеоничаре, који дотле своје књижице још нису узели били, да то у што краћем времену учине, како би се могло знати, остају ли они удеоничари или не. Горња одлука Управног Одбора имала је свога дејства, јер је убрзо велики део заосталих уписаних удеоничара дошао у Задругу и узео своје књижице, а у исто време, скоро сваког дана, уписивали су се и нови удеоничари.

Свакога месеца Београдска Задруга објављивала је *извештај* о своме раду. Овим радом увећао се био посао у Задрузи, потребно је било да се благајнику постави помоћник. Г. *Михаило Аврамовић*, бив. помоћник из Смедерева, понудио се тада управном одбору да Задрузи учини услуге својим радом бесплатно. Ту понуду примио је Управни Одбор, и г. Аврамовић радио је у Задрузи бесплатно скоро од почетка њеног рада па до маја 1883 г. — У седници Управног Одбора од 2 маја 1883 г. постављен је г. Аврамовић за помоћника благајнику са 48 динара месечне плате. Г. Аврамовић је, дакле, после благајника био први чинсаник Београдске Задруге.

Извештајем за месец новембар показало се, да је у том месецу обрт Задруге био за 6000 динара већи од онога у месецу октобру, а цео обрт за прва два месеца износио је 34.000 динара.

Око половине децембра одобрио је министар војни г.г. официрима, на њихову молбу, да могу бити удеоничари Београдске Задруге. После овога одобрења приличан број г.г. официра уписао се за удеоничаре, те је тако концем 1882-ге године од онога броја књижица, који је Правилима утврђен био, остао још мали број неуписан.

На завршетку овога кратког описа постанка, оснивања и првог рада Београдске Задруге још нам је дужност да наведемо ово. Колико је труда и издржљивости потребно било, па да се од зачете замисли оснивања Задругина доспе до њеног остварења, до отпочињања рада, доцније је још више потребно било и издржљивости, и рада, и обазривости, па и властитог пожртвовања од стране чланова Управног Одбора, да се рад Задругин у самом почетку упути правим путем, па да се на тај начин напредовању њеном и за даљу будућност удари јак темељ. Чланови првога Управног Одбора донеста су својим радом оправдали били у пуној мери поверење, које им је од стране удеоничара поклоњено било, јер су они, поред примерне издржљивости и свестране обазривости, увек управљали Задругом тако, да је она потреба, због које је она и основана, осетно се после кратког времена подмирила.

Не имајући, дакле, ништа друго пред очима, до једино то, да се у нашем средњем стаљежу укорени што јаче воља за узајамно помагање, па да тај сталеж у тренутним потребама на неосетно лак и јевтин начин дође до новчане помоћи, чланови Управног Одбора радили су пуних *пет година* часно и савесно *без икакве награде*. Наизменце, по пуну недељу дана, седели су пуном вољом на послу у Задрузи, као дневни повереници, Вајферт и Вшетечки, Бошковић и поп Иса, и сви остали. То је, може се рећи, био јединствен пример издржљивог рада а за који није била везана никаква лична корист.

Једино, и опет једино, таквом раду тих честитих људи има се благодарити, што је Београдска Задруга стално напредовала, што је у пуној мери одговарала одређеној цели, што је, у сразмерно кратком времену, постала и чувена и призната, и што је после, доласком увек угледних и честитих грађана у управу, у стању била да одоли многим спекулативним навалама, које су у извесном времену на њу чињене с разних страна, па да, најзад, као велики, угледни, и далеко ван граница наше отаџбине уважени новчани завод, дочека и прослави своју 25-то годишњицу.

II

ПРОМЕНА ОБЛИКА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

На основи својих првих Правила, а из године у годину све успешније, у пуном смислу као благодетна установа, радила је „Београдска Задруга за међусобно помагање и штедњу“ до 6 јануара 1890 године, кога је дана већина њених задругара решила, да завод промени свој дотадањи облик, да, претварањем удеоничких књижица у акције, постане акционарски новчани завод, у којем се облику Задруга и данас налази. Овај обрт у раду Задруге није додошао ни на пречац нити је лако извршен. Потребно је, дакле, да се у овој прилици и о томе која више рекне.

Кад је Задруга основана, мало је ко, — као што смо и у опису њеног оснивања више пута навели — веровао у њен успех. Многи и многи, непријатељи њени и други гледали су Задругу преко рамена. — „Шта они, с тричавих пола динара недељног улога, могу постићи; зар они да се упореде и да се такмаче с другим новчаним заводима, који имају неколико стотина хиљада утврђенога основног капитала?“ — Тако су говорили они, којима је Задруга била трн у оку. Али, кад су се постепено послови Задругини све више гранали, кад је успех њен био неоспоран, кад стални послови Задругини нису заостајали иза послова других новчаних завода, онда се побудила код њених непријатеља и завист, и они се да-

тише другога средства. Врло вештим агитовањем чињени су покушаји да се убије кредит Задругин тиме, што је свуда доказивано, да Задруга нема довољне гаранције за новац који јој се поверава, јер њени задругари могу изузети $\frac{2}{3}$ уложеног капитала. — Како је рад у штеднишком одељку Задругином постајао сваког дана све већи, чему је завод управо и тежио, то је и горње агитационо средство против Задруге било доста озбиљно, те је оно приморало тадањи Управни и Надзорни Одбор на размишљање, управо на проналазак начина, како би се капитал Задругин могао утврдити, како би могао сталан постати. Сем горњега и сам разгранати посао Задругин изазивао је потребу, да се утврди стална главница завода, којом би он могао сигурно располагати у корист својих задругара, а тиме дати и јаку гаранцију онима, који Задрузи предају на приплод своје заштеђевине и капитале. — О начину, како да се утврди стална основица завода, Управни и Надзорни Одбор саветовали су се у неколико седница месеца новембра 1886 године, па су најзад у седници од 24 новембра усвојене измене и допуне Задругиних Правила, у којима се налазила и она главна одредба, да се удеоничке књижице замене акцијама. — Управни и Надзорни Одбор ту одредбу,

којом се савршено мењао облик завода, засновао је био на претпоставци, да сви задругари 1-ог и 2-ог кола оставе и да ће своје улоге, да се, дакле, мењањем облика не мења и цел завода. Одмах је у тој седници одлучено, да се измене и допуне основних правила поднесу на решење ванредној скупштини удеоничара оба кола, а та скупштина да се сазове на дан 21 децембра 1886 год. — Да би се чланови Задруге раније упознали с изменама и могли о њима размислити, Управни је Одбор решио, да се израђене измене и допуне штампају и благовремено доставе удеоничарима. — То је, дакле, био први корак да Задруга дође до свога сталног капитала, да промени свој дотадањи облик па да постане акционарски завод.

Ванредна скупштина, сазвана за 21-ви децембар, није се могла држати, јер није био дошао довољан број удеоничара, те је решено, да се на дан 28 децембра сазове друга ванредна скупштина, на којој ће се, према правилима, моћи донети пуноважне одлуке с онолико удеоничара, колико их буде дошло.

На ванредни скуп, који је 28 децембра држан у просторијама „Хајдук Вељка“, дошао је довољан број удеоничара. Скупу је председавао г. Бура Вајферт, а за деловођу скуп је изабрао г. Милована Маринковића. Од стране владе присуствовао је г. Лаза Јовановић, секретар Министарства Народне Привреде. У 9 часова пре подне председник г. Вајферт отворио је скуп овим говором:

„Господо! Навршиће се скоро пет година откако је наша Задруга постала. У току овога времена она је неочекивано корачала напред, хватајући с једне стране све дубљег корена у престоници нашој, а с друге стране служећи за углед целој земљи, како се из незнатне уштеде и маленог недељног улога од пола динара може да оснује један велики новчани завод, који пружа рукопомоћ не само својим задругарима, него и осталим грађанима, којима је кредит потребан.

С развитком наше Задруге показало се, да су потребне и неке измене у Правилима друштвеним. Последња редовна скупштина препоручила је данашњој управи Задругиној, да она изради измене и допуне у Правилима и да сазове ванредну скупштину, која ће о тим изменама донети свој закључак.

Да би управа одговорила својој дужности, она је спремила те измене, које бесумњиво сваки задругар већ има у својим рукама, и које вам данас подносимо на решење; с тога вас молим да приступимо раду!“ —

Измене чл. 5-ог основних правила, дакле оног, који опредељује, на који се начин има остварити и утврдити основни капитал завода, гласио је по предлогу Управног и Надзорног Одбора овако:

„Основни капитал Задругин састоји се из удеоница првог и другог кола. Свако коло има по 4000 удеоница, свега 8000 удеоница, а свака удеоница по 100 динара, укупно 800.000 динара.

Уплата овога капитала полагаће се на књижице недељно по 0.50 динара од једне удеонице, и трајаће све дотле, докле се све удеонице у току од 200 недеља не уплате, свака по 100 динара, и онда ће се имаоцима заменити удеоничке књижице сталном акцијом.

Свака стална акција гласиће на 100 динара у сребру, недељива је и гласи на доносиоца.“ —

После прочитаног предлога о изменама и допунама основних правила, председник је поставио питање: да ли задругари желе да се говори најпре у начелу о предлогу, или да се пређе одмах на појединости, пошто је предлог штампан и раније раздат удеоничарима. Одлуком скупа приступило се претресу у начелу. — Начелно противу предложених измена говорили су: Светозар Милојевић, Младен Тодоровић, Андра Ђорђевић, Коста Павловић, Коста Главинић, Раша Милошевић, Милован Јанковић, Веселин Радић и Коста Николић. — Сви ови

говорници доказивали су на разне начине, да се изменама иде на то, да Задруга постане акционарско друштво на штету сиромашнијих редова нашег света, нарочито су сви говорници ударали противу безимених удеоница, наводећи, да се оне могу лако груписати у рукама неколицине власника. — За предложене измене говорили су: др. Михаило Вујић, Коста Таушановић, Милан Мостић, Мих. Кр. Ђорђевић и Лаза Обрадовић. Ови говорници доказивали су, да неће изменама бити оштећени сиромашнији редови нашег света, него да ће предложеним изменама имати још већу корист баш ти редови. Најпосле је скуп ипак прихватио начелно предложене измене Правила и решио, да се пређе на претрес у појединостима. — Пошто је пословођа прочитао предложену измену чл. 5-ог основних правила, председник предложи, да скуп о тој измени донесе одлуку на овај начин: „они, који су за предложену измену, да иду на десну, а они, који су против измене, да иду на леву страну. — Пошто је свршен прелаз задругара на једну и на другу страну, председник је изјавио, *да је већина решила, да се удеоничке књижице у акције не претварају.* —

Први корак да Задруга добије свој утврђени основни капитал остао је, дакле, без успеха, те је Задруга продужила и даље свој рад на основи својих првих правила. Она је и даље радила успешно; оба одбора, управни и надзорни, имала су трајно пред очима првобитно постављени циљ Задругин, у том правцу увек је рађено, те је само тако Задруга и могла у пуној мери да врши свој задатак. Њени чланови долазили су, кад им је то потребно било на врло лак начин до новчане помоћи, али је зато и у њих све више хватала корена воља, да улагањем својих заштеђевина повећају могућност узајамног помагања. Добрим руковођењем Задруга је трајно задобијала све веће поверење у свима круговима, њен штеднички одељак примао је сваког дана све веће суме на приплод, а колико је њен

углед за сразмерно кратко време скочио био види се по томе, што се Задруги већ у почетку год. 1886-те обратила била Општина Града Београда за зајам од 86.000 динара. Овај зајам истина није био извршен, али не с тога, што Задруга није била у стању да га изврши, него с тога, што зајмови ове прсте нису одговарали Задругиној цели. — Већ године 1888 Задруга је показала леп успех у своме раду. У извештају Управног Одбора о раду Задругином у тој години вели се, између осталог, да бруто-добит у тој години износи 177.412.92 динара, по одбитку свих трошкова (плата чиновника и остало) износила је чиста добит 66.050.20 дин., а по одбитку 15% за резервни фонд према Правилима чиста добит за поделу била је 56.149.47 дин., те је према томе дивиденда за 1-во коло износила 11.95, за 2-го коло 8.45, а за 3-ће коло (које у тој години беше и отворено) 1.25 динара.

Трајно напредовање Задругино и свестрано развијање њеног рада поново је год. 1889. побудило оба одбора да размисле о начину, на који би Задруга могла доћи до утврђеног, сталног капитала. Ту потребу неминовно је захтевао сам рад Задругин, а и корист њених чланова. У другој половини те године отпочело је у том погледу саветовање оба одбора у заједничким седницама, и оно је, овом приликом, добило здравију основу, јер је тада управник Задругин био стручан човек, пок. Јован Ст. Бошковић. — У заједничким седницама Управног и Надзорног Одбора од 10 децембра 1889 год. отпочео је претрес измена и допуна основних правила Задругиних, па је у наредним седницама претрес продужаван, а у седници од 14 децембра решено је, да се држи ванредни скуп задругара на дан 27 децембра, трећи дан Божића, у Грађанској Касини, прва тачка дневног реда да буде: „предлог о изменама и допунама основних правила.“

Други, дакле, корак за промену облика „Београдске Задруге за међусобно помагање

и штедњу", за претварање удеоничких књижица у акције, учињен је 27 децембра 1889 а завршен је успешно 6 јануара 1890 год.

Ванредној скупштини 27 децембра 1889 г., на којој је било 120 задругара, дакле довољан број према чл. 45. Правила, председавао је члан управе г. Милутин Марковић, адвокат, пошто председник г. Вајферт није могао присуствовати скупштинском раду. За пословођу изабрао је скуп Манојла Ђорђевића Призренца, новинара, а за потписнике записника изабрани су: Ђока Ђорђевић проф. Вел. Школе, Андра Ђорђевић проф. В. Школе, Димитрије Милојевић тргов., Јов. Ј. Јовановић тргов. и Марко Марковић трговац. — Од стране владе као комисар присуствовао је г. Милосав Миловановић. — Отварајући ванредну скупштину председник г. Марковић замолио је задругаре, да с пажњом, хладноћом и разборитошћу приступе претресу предлога који ће се поднети, да мирно и достојанствено саслушају свачије мишљење, јер ће се само братским споразумом моћи постићи заједничка цел: унапређење Задругино.

После говора председникова, управник Задруге, Јован Ст. Бошковић, објаснио је и разложио предлог Управног и Надзорног Одбора у главном овако:

„Према разгранатом послу Задругином појавила се неодложна потреба да се утврди стална главница завода, с којом би Задруга могла сигурно располагати у прилог Задругиној радњи, а с друге стране, која би била несумњива гаранција за оне улоге, који посљедневно долазе штедионичком одељку Задругином. У првобитно време, док је круг рада Задругиног био скучен, док су задругари само уплаћивали, капитал су постепено расли. Али се данас Задруга може наћи пред једним каламитетом услед тога, што су послови разгранати тако, да би одујмљивање већег дела капитала могло да смета Задрузи у њеном пословању. То баш предстоји, пошто је уплаћено не само 1-во него и 2-го коло, и задругарима тих кола ваља

исплаћивати њихове капитале. Кад би се међутим утврдила стална основница, као што се овим изменама од стране Управног и Надзорног Одбора предлаже, вероватно да задругари 1-ог и 2-ог кола не би своје капитале извлачили, јер би онда имали веће добити, но што су садањи. Уместо садањих неподесних књижица задругари би добили папир од вредности — удеоницу, која би гласила на име власника, као и књижица, али која би могла имати на пијаци већу вредност и од њене номиналне вредности. Капитал, на коме би се те удеонице издале, остао би стално у државини Задругиној, јер Задруга нити би могла удеонице откупљивати, нити што на њих давати. Али с тим није искључено да би власник те удеонице могао уновчити, односно на њу добити новац, у првом случају продајом, у другом залагањем код других новчаних завода, као што и ми дајемо зајмове на удеонице других новчаних завода. Овако, како је данас, продавање књижица окончано је са знатним губитком, а залагање код других новчаних завода искључено је. Истина, Задруга даје $\frac{2}{3}$ од уплаћеног капитала, али је то баш оно, што ремети сигурност самог завода. Јер ми рачунамо да имамо толико и толико уплаћених књижица, које би требале да представљају толико и толико уплаћени капитал, — међутим ми у самој ствари имамо једну трећину од свега тога. Нигде у свету нема да је неко, нарочито у новчаним заводима, ортак, а да извуче $\frac{2}{3}$ капитала, па да ипак учествује у добити ортакској. С тим се осетно крње интереси баш оних задругара, који нису извукли своје капитале, а крње се, ако не доведе и у питање, интереси баш оне сиротнице, у интересу које, веле, да говоре противници предложених измена. Не треба сметати с ума, да ће влада поднети скупштини закон, у коме ће бити утврђено баш оно начело, на основу којег се ове измене предлажу, те их и с тога препоручује скупштини да их усвоји.“

После свога говора управник је прочитао „предлог о изменама и допунама“ основних Правила „Задруге за међусобно помагање и штедњу,“ читајући упоредо и дотичне чланове Правила што важе.

Измена 3-ег дела Правила, који говори о основном фонду Задругином, по предлогу Управног и Надзорног Одбора гласила је овако :

Чл. 5. — Главница Задругина дели се : на сталну (основну) и на привремену (променљиву).

Чл. 6. — Стална (основна) главница Задругина утврђује се, за сада, на динара 1,200.000 у сребру. — Ова главница подељена је на три кола (емисије) сталних удеоница. Свако коло сталних удеоница има 4000 удеоница, свега, дакле, дванаест (12.000) хиљада сталних удеоница, а свака удеоница гласи на 100 динара (дин. 100) у сребру, што чини укупно динара 1,200.000 у сребру.

Чл. 7. — Ова се главница може и повећати, кад управа Задругина нађе за потребно и целисходно, и кад то, по предлогу управником, збор удеоничара одобри.

Чл. 8. — Уплаћивање ове главнице бива на привремене удеонице (удеоничке књижице), и то почасно, путем недељних уплата, а по овој основи :

На сваку удеоницу полаже се недељно по 50 пара (по динара), и то све дотле, док се удеоница потпуно не уплати, а то је за две стотине (200) недеља.

Кад се привремена удеоница потпуно уплати, Задруга на место ове привремене удеонице даје удеоничару сталну удеоницу. — Привремена удеоница пак поништиће се и чувати у архиви завода.

Чл. 9. — Стална удеоница Задругина недељива је, а гласи на име власника или удеоничара. —

Члан управног одбора г. *Аца Борисављевић* имао је одвојено мишљење, које није био писмено поднео, него га је у главном овако разложио задругарима на самој скупштини :

„Не слаже се с предлогом Управног и Надзорног Одбора с тога, што је уверен, да се њиме безразложно и без икаквог узрока руши здрава, чврста и благодетна основица на којој почива Задруга, и што се тежи, да се од једне корисне и благодетне установе створи један прост спекулативан новчани завод, који би капиталисте приграбиле у своје руке на штету многих досађаних задругара, те уместо досадањег интереса од 4-5% вукли дивиденту од 12 и више од сто. Претварање удела у акције није оправдано потребама завода, јер се у примени није показала непрактичност постојећег облика завода, нити је побуђено неповерење његове клијентеле. Послови Задругини теку не може боље бити, она корача сталним и сигурним корацима напредку. С тога је говорник уверен, да је претварање удела у акције штетно, пошто две користи, које би отуд поцрпале капиталисте, нису у стању да покрију оне губитке, које би претрпео средњи и сиротнији ред задругара, и то тиме, што би им се отргла ова драгоценца прилика, тако рећи, принудне штедње. Најмањи ветрић економске недаће врло лако односи акције из слабих и оскудних руку у чврсте руке капиталиста. Задругар данас врло тешко може да нађе купца за своје књижице. Други је значај акције, која има свој курс и за минут може да промени свога газду. Књижица је међутим везана за задругара и не престано га опомиње и гони на штедњу. Претварањем удела у акције постала би незгода и при гласању, које би могло бити од кобних последица за Задругу. По садашњим Правилима сваки задругар има права само на један глас, без обзира на број удела. Претварајући уделе у акције, добијају се по броју удела акције, и онда држалац тих акција, привидним пренашањем истих на своје пријатеље пре скупштине, могао би да диктира скупштини њена решења. — По говорник, и ако се не слаже у целини и начелно с поднетим предлогом, ипак налази да је крајње време, да се утврди

стални капитал Задругин у толико, у колико би се одредио број кола, која би сачињавала сталан капитал. У тој цели предлаже, уместо поднетих измена, да се измени само чл. 5. основних правила по овој редакцији:

Чл. 5. — Основни капитал Задругин сачињавају улози двају кола, без обзира на њихов бројни поредак. Сваке године 1 јануара отварају се нова кола. Чим се које по реду ново коло потпуно уплати, најстарије ће се у току од три месеца исплатити задругарима. За сад 1-во и 2-го коло сачињавају основни капитал Задругин. Чим се 3-ће коло уплати, оно ће заменити 1-во коло, и тако редом."

После говора г. Борисављевића развила се начелна дебата, у којој су говорили за предлог Управног и Надзорног Одбора: Мата Јовановић, Коста Главинић, Ђока Ђорђевић. Сви ови говорници бранили су предлог доказујући, да је он поднет у интересу запода, тврдећи, да они, који су њему противни, убијају углед Задругин, а с тим да се може поколебати оно лепо поверење, које је Задруга стекла, општећи баци интереси оне сиротиње, у интересу које мисле противници да треба одбацити акције. — Против предлога говорили су: Манојло Ђорђевић Призренац, Андра Ђорђевић, Коста Павловић и Коста Николић. Ови говорници потпомагали су у главном предлог г. Борисављевића, само је г. Андра Ђорђевић допунуо предлог г. Борисављевића додатком: „да три кола сачињавају основни капитал Задругин.“ —

За време горњих говора дизала се врло често вика: Није тако! Јесте! — Да се реши! — Да се одложи скупштина! —

Како је било већ превалило подне, а било доста њих који су, због велике важности предмета, захтевали, да се скупштина одложи за 10 дана, то је председник поставио скупштини питање: да ли је она вољна да се продужи дебата или да се скупштина одложи за 10 дана. Већином присут-

них решено је, да се скупштина одложи за 10 дана, па да се онда настави дебата о предложеним изменама.

Продужени састанак ванредне скупштине био је 6 јануара пре подне у просторијама „Хајдук Вељка“. И овој продуженој скупштини председавао је члан управе г. Милутин Марковић адвокат, пословођ је био поново Манојло Ђорђевић Призренац, остали су исти потписници записника, а био је исти и владин комисар, г. Милосав Миловановић.

Председник отварајући скупштину изјавио је наду, да су задругари довољно проучили предлог, те ће сад моћи дати свој глас онако, како држе да је у интересу Задругином.

У продуженој начелној дебати узео је први реч г. *Андра Ђорђевић*. На првом месту он је узео у оцену мишљења оних, који су говорили за предлог и оних који су му били противни, па је рекао, да ће и овде, као обично, истина бити по средини. Циљ је, рекао је, наше Задруге да се провуче низ кола, да сиромашни људи могу да уштеде извесне суме новца. Калфа да прибере капиталчић за радњу, отац да удоми кћер ит.д. — Досадањи начин с књижама припомаже да се оствари тај циљ. Овим се постизава морални утицај, да се с неколико пара уштеди извешан капитал. У продужењу свога говора истакао је мање у постојећим Правилима, наводећи, да је прва мања у томе, што се у њима не каже, да се не морају исплаћивати ранија кола, а друга, што Задруга нема сталног капитала, који чини да друштво има кредита. У том погледу потребне су измене Правила. Капитал Задруге према постојећим правилима није сталан, променљив је. Та мања до сад није била осетна, али се сад све више осећа. Да ту невољу отклонимо и хоће се управо сталан капитал. У том погледу слаже се с мишљењем Управног и Надзорног Одбора, али се не слаже с начином, који је предложен. За утвр-

ђени, стални капитал, који се предлаже, наводи се као разлог, што имамо више туђе уштеђевине коју треба осигурати. Ниједан новчани завод, па тако ни Задруга, не сме се одрећи туђег капитала, али се Задруга не сме одрећи ни своје основице за међусобно помагање и штедњу. Дакле, потребан је сталан капитал, али је потребан и циклус кола. Да би се измирила оба мишљења, говорник предлаже: „да буде један основни капитал, али не један милион динара, већ да се узме по милиона на акције, које би купили задругари. Међутим да остану два уплаћена кола, док се треће коло не уплати. Вероватно је, да би се од 800.000 динара по књижицама уплатило 600 хиљада, а, кад би се $\frac{2}{3}$ узело на позајмицу, остало би 200.000 дин. — Ова сума с оном од акција била би довољна за основни капитал. Овај завод не сме стварати финансијске бароне, већ побуђивати и утврђивати штедњу с међусобним помагањем.“

Петра Петровић у своме говору доказивао је, да су измене корисне, предложени капитал да није велики, јер што је већи капитал с тим ће Задруга више моћи спунити интерес. —

Димитрије Милојевић говорио је за предлог, одбијао је напомене, да ће Задруга проћи као „Прва Српска Банка“ јер Задруга веће никад бити оно, што је била „Прва Српска Банка“, Задруга ће радити и даље код нас и за нас, а не као „Прва Српска Банка“, која је ишла по белом свету и радила за свет.

Коста Главинић у свом дугом говору изнео је тачне податке о развијању радње Задругине од 1884—1889 год. закључно. Навео је прво бројно стање чланова при оснивању, и на крају 1889 г. Затим је изнео капитале Задругине за сваку годину од 1884 до 1889, па најзад констатује, да је обрт колосално растао (30 милиона год. 1889 према 10 милиона год.) 1885 да, дакле, стоји у неприродној сразмери према капиталу За-

другином. — Задруга, рекао је, учинила је велика добра грађанству у Београду и ван њега, она је дужна да помаже и оне, који нису њени задругари, јер тиме доноси велике добити и својим задругарима. Кад имамо веће капитале, онда можемо обављивати интерес, а тиме се постизава већи обрт. — Затим је говорник изнео суме штедиочних улога по годинама, од 1885—1889, и број улагача по занимањима (свега 1216). Констатује, најзад, да је 1 октобра 1889 г. било у благајници Задругиној у готовини, меницама, хартијама од вредности и драгоценостима три милиона динара. — На завршетку говора рекао је, да, према оваком стању обрта, није тешко одлучити се: да ли нам ваља сталан, утврђен капитал, који би био сигурна подлога оваком или још замашнијем обрту. —

Аца Борисављевић вели, да нема задругара који не би хтео сталан капитал; питање је само, на који начин? Мисли, да треба задржати кола. Предложена цифра за стални капитал велика је. Наш номинални капитал износи 840 хиљада, од тога се налази мали део у задругара. Кад се с 500.000 дин. фактичког капитала чини обрт од 30 милиона дин., онда по тој сразмери са сталним капиталом од 1,200.000 дин. имали бисмо обрт од 70 милиона, и онда је искључена потреба отварања нових кола; Задруга онда постаје искључиво спекулативно друштво. Ми нећемо велике финансијске операције, то нису наше цели, с тога су акције непотребне. Досадањим радом стекли смо поверење. Што је од стране задругара узето на књижице, узела је сиротиња, а њој се баш о глави ради кад се нагони да мора узети акције. Ако се Задруга претвори у акционарско друштво, биће већа стопа интереса. —

Управник *Бошковић* износи податке, по којима само одељење меница за есконтирање износи на три и по милиона, а одељење улога 800.000 дин. — За обрт од 30 милиона мора се имати стална главница, и ко год

жели Задрузи добра, треба оберучке да прихвати предложене измене Правила. Саветује свакога сиромашног задругара да не продаје књижице, него да узме удеонице кад се оне буду издавале, јер је плашња од акција уображена. Акције Народне Банке вреде данас 200 динара, и ако је само 125 дин. уплаћено, а то је с тога, што Народна Банка даје 12% дивиденде. С предлозима с противне стране, да се капитал осигура циклусом кола, не може се завод сачувати од могућих незгода. — Није оправдана бојазан да ће основни капитал од 1,200.000 дин. укочити даље уписивање кола, с тога, што ће се тај капитал прибрати тек у току од три године, дакле отварање нових кола осигурано је. Сви разлози говоре за штедњу, али и за акције. —

Говором управника Бошковића закључена је начелна дебата, али се била дигла ларма у међусобном објашњавању чланова. Пошто се ларма стишала, председник је објавио, да настуна гласање, и то на овај начин: ко је у начелу за предлог Управног и Надзорног Одбора, тај ће гласати *за*, а

ко је против гласаће *против*. — Управник Бошковић читао је именик чланова.

По свршеном гласању председник објави, да је гласало свега 267, и то: 153 за предлог, а 114 против предлога. Према томе предлог Управног и Надзорног Одбора примљен је у начелу већином гласова. Одмах се прешло на претрес предлога у појединостима. Скоро без дебате примљене су све предложене измене основних правила с малим преиначавањем, али су измене 3-ег дела основних правила примљене онако, како их је предложио Управни и Надзорни Одбор. — Ова значајна ванредна скупштина закључена је у 2 сата по подне. —

Промена облика „Задруге за међусобно помагање и штедњу“, претварање њено у акционарски новчани завод, у њен садањи облик, извршено је према одредбама прелазног наређења измењених Правила. У току год. 1890, до њеног свршетка, замењене су удеоничке књижице 1-ог и 2-ог кола сталним удеоницама, а удеоничке књижице 3-ег кола, које се потпуно уплатило концем 1891 год., замењене су у току 1892 год. сталним удеоницама. —

III

НАПАД НА ЗАДРУГУ

У историји унутрашњег политичког живота наше отаџбине биће бесумњиво година 1892, с последицама тадањих догађаја, нарочито истакнута. — И Београдску Задругу ти догађаји нису поштедили, она је, без икаквог узрока и повода, претрпела изненадни наертај, који је, да не беше присебности, одлучности па и пожртвовања у њених управљача, могао за мало бити судбоносан за даљи опстанак завода. Нисмо позвани, нити је у нашој намери да говоримо о тадањим политичким смицалицима, али морамо, по дужности, ма и укратко, да из политичких догађаја у другој половини те године извадимо оно, што се непосредно Београдске Задруге тиче. —

Септембра 10-ог 1892 године у бр. 250 „Малих Новина“ изашао је на другом месту листа чланак под насловом: „Далеко смо дотерали“. У самом почетку тога чланка вели се ово:

„Ово дана десиле су се у нашем трговачком и финансијском свету неке појаве необичне и загонетне природе. У Београдској Задрузи (па и у Народној Банци) интерес на зајмове, који тај новчани завод даје, знатно је скочио. Шта је томе узрок сваки се питао.“ —

У продужењу чланка наводе се разна нагађања о узроку мнине необичне и загонетне појаве, па између осталих наводи се

и овај, као мишљење некога забринутог грађанина:

У Београдској Задрузи (и у Народној Банци) има страсних радикала. — Они су навлаш учинили, да се интерес у заводу дигне, како би трговачки свет морао осетити и рећи: Ето, видиш, чим дођоше либерали све пође наопако, па ето и интерес скочио.“

После још неколико разних нагађања о узроку повећаног интереса долази у чланку оно, што је главно, ово:

„Као јавни орган и ми смо се заинтересовали за ово питање и тражили смо да му нађемо узрока. Колико смо могли дозвати прави узрок овој кризи и повишењу интереса лежи у овоме. У заносу своје слепачке финансијске политике г. Пашић дотерао је био дотле, да је ишчакчао и потрошио где год се који грош могао наћи. Узимао је и зајмио где год се могло, и кад је све то било исцрпено, он је онда потражио „нов извор државних прихода“ — покушао је, да код појединих завода наших добије кредит на *своју меницу*. Покушао је и добио. Које код Београдске Задруге, које код Народне Банке, добио је око три милиона динара на његове менице. Међутим променила се влада и дошао рок да садањи министар финансија, Стојановић, исплаћује менице које је заводима дао Пашић. Г.

Стојановић преврне устав и законе да види, има ли где какво уставно или законито наређење, да министар финансија може правити дугове и на меницу. Тражио је, али такво законито наређење није нигде нашао. Код њега се појавила мисао, сме ли он сад признати таква незаконита задужења, и сме ли их исплатити? — Пошто се доста промучио око тога, он је нашао, да такве исплате не сме чинити, ако неће да на себе натовари одговорност за туђе незаконите поступке. Тако се, ето, Београдска Задруга наша у страховитој неприлици: има Пашићеве менице, којима је стигао рок, а које садањи министар финансија не признаје и неће да их исплати. Услед тога овај новчани завод на једаред се нашао у оскудици, јер не добија исплате на које је рачунао, нити ће их добити све дотле, док се цело то питање не расправи. Отуда сад и ова криза и ово повишавање интереса.“ —

У ономе, што се овим нападом на Београдску Задругу хтелo да постигне, није се успело, али је тај напад ипак имао свога дејства. На 2—3 дана, пошто је горњи чланак у „Малим Новинама“ изашао, већ се по целом Београду говорило, — а то је брзо ушло и у унутрашњост — да се Београдска Задруга налази на ивици пропасти, да ће сви они, који су јој поверили свој новац, изгубити све до последње паре ако не похитају да што пре извуку своје уложке. Свет, а нарочито сиротнији, и не тражећи каква обавештења у самом заводу или од појединих чланова управе, поверавао је тим гласовима па је одмах у масама поврвео у Београдску Задругу, тражећи с грозничавом журбом да му се уложи врате. Први, који у Задругу дођоше да извуку своје улоге, били су жандарми Управе Града Београда, за њима, у све већем броју, долазио је средњи сталеж, с којим се после помешао и приличан број београдских капиталиста. Агитација противу Београдске Задруге тако се брзо била у Београду развила и толико јој се поверовало, да ниједном, па ни интелигентнијем улагачу није ни падало

на ум, да потражи каква обавештења. Ходници Београдске Задруге били су свакога дана све пунији, навала улагача на благајницу Задругину била је огромна, нестрпљење улагача било је у толикој мери грозничаво, да, кад су им чиновници исплаћивали улоге, нису новац ни пребројавали, узимали су га онако како им је дат, па одлазили лакшом душом. — У овом нападу противу Београдске Задруге нису бирана средства; било је и таквих, који су у кафанама јавно кукали што им је пропао новац у Задрузи, а после се утврдило, да ти људи нису имали ни 5 пара у Задрузи. — Пун месец дана чиновници Београдске Задруге исплаћивали су улоге непрекидно, и пре и после подне. За то време вратила је Задруга улагачима преко милион динара улога.

Насртај овај, или боље речено препад на Београдску Задругу, био је тако смишљен и изведен, да је доиста могао уништити ову корисну установу, само да тада, као и дотле, у управи њеној нису били људи до крајности обазриви, одлучни, а вољни да за опстанак завода жртвују и поверење, које су уживали и ван граница наше отаџбине, па и своју властиту тековину. — Председник Задруге, г. Лука Ђеловић, и сви чланови Управног Одбора схватили су одмах у почетку препада са свим правилно озбиљност положаја у коме се Задруга налазила и, жртвујући све што су могли и имали, заложили су се да завод сачувају од потреса у основи његовој. — Напорним и обазривим радом чланова Управног Одбора, нарочито председника г. Ђеловића, Задруга је тачно, брзо и без једног тренутка застоја исплаћивала све улоге, задовољавала је непремено и оне, који су у ње имали и замашне улоге. На овај начин сузбијао је Управни Одбор упорно неоправдани насртај противу Задруге, и он је једино на тај начин могао не само спасти Задругу, него јој још више и углед учврстити. Кад је свет видео, а што је главно и уверио се, да су сви о Београдској Задрузи распрострти гласови неистинити да су у извесној тенден-

цији измишљени, почео је да се у оној истој маси враћа Задрузи, доносио је изузете улоге а по заслуги жигосао је оне, који су овај насртај на Задругу удесили били. — И Управни Одбор поступио је тада оправдано према неким улагачима, нарочито онима, који су о стању и раду Задругином могли бити тачно обавештени. Кад су ти улагачи долазили да своје знатне суме поново повере Задрузи, управа их је одбила, није им примила улоге.

Да је напад на Београдску Задругу био доиста неоправдан и безузрочан, да је и онај чланак у „Малим Новинама“ био само производ некога злог духа и неодговорнога политичког чиниоца, — бар у овом

случају — доказало се и тиме, што је у месецу октобру исте године министар финансија исплатио Задрузи већи део оног дуга, о коме је чланак „Малих Новина“ говорио.

Од овога догађаја Задруга није имала никакве штете, он ју је само у неколико пореметио био у редовном послу, али је доказао двоје: да заводом управљају људи у сваком погледу исправни и обазриви, који трајно воде рачуна о напретку и угледу завода, и друго, да се Задруга у своме трајању, своме корисном и благодетном раду, поред многих других неприлика, морала да бори и противу смицалица горње врсте. —

IV

ОСНИВАЊЕ ОДЕЉЕЊА ЗА ОСИГУРАЊЕ

У нас је, као што је то већ свакоме познато, увек тешко ишло, а још је и сад тако, с пословима већег замашаја, за које треба много рада, трајне издржљивости, а што је главно, и доста капитала. Није у нас никад недостојало воље за крупнија предузећа; било је и капитала, али је нека чудновата неодлучност, нека плашња увек од замашнијих предузећа уздржавала оне наше суграђане, који су у њих, по свом имовном стању, могли улазити. Не треба крити, да су непредузимљивости нашој у томе погледу биле доста крипе и наше честе и непрестане трзавице, несрећеност политичких прилика. Има, међу многим предузећима, једно, које је веома потребно било, и које смо ми одавна могли остварити властитим прегаоштвом и својим рођеним капиталом, предузеће, које, поред доброга дохотка на уложени капитал, **васпитава народ на пггедњу, ослобођава га од сиромаштине, а што је понајглавније, потпомаже привредно и политичко напредовање земље.** То је предузеће *домаћи завод за осигуравање*. — Да се у нас, кад је требало или бар онда, кад се у Београду појавило прво страно осигуравајуће друштво, остварио такав завод, ми бисмо, сузбијајући у томе акцију страног капитала, до данас сачували Србији многе милионе наших динара, а тиме смо замашно могли помоћи нашој привреди и трговини. — Доста доцне, али ипак, остварило се оно, на које се тако

дуго чекало, постигло се оно, што се давно желело, — добили смо домаћи завод за осигурање. Та се потреба у нас подмирила пре десет година, 1 новембра 1897 године, којег је дана *Одељење за осигурање* Београдске Задруге отпочело свој рад.

О том послу и о потреби оснивања домаћег осигуравајућег друштва говорило се у нас много раније, па је у том циљу некад нешто и рађено, али се није ништа урадило, остало је само у говору и разговору, и ако је рачун био чист и тачан да би се такво предузеће, поред опште користи, могло у Србији рентирати. Београдској Задруги, дакле, пало је у део да оствари замисао оснивања домаћег осигуравајућег друштва; она је горе поменутог дана и године ту замисао и оживела, себи на част а отаџбини нашој на корист.

Непрекидним напредовањем рада Београдске Задруге њен Управни Одбор био је већ године 1896 приморан да размисли о проширењу делокруга овога завода, о разним пословима и предметима предузећа, у која би завод успешно могао улазити. У саветовању о свему томе чланови управе г.г. Лука Беловић и Таса Банковић прихватили су замисао неколицине пријатеља својих изван Задруге да Београдска Задруга, на основи нарочитога резервног фонда, установи одељење за осигурање људских живота и осигурање аграда противу пожара,

да, дакле, уђе у предузеће за осигурања у опште. Прихвативши ту корисну замисао, ови вредни чланови Управног Одбора одмах су настали, да се она и оствори. О овом новом послу за Београдску Задругу после су настављена саветовања о томе предузећу у седницама Управног и Надзорног Одбора. После подужег саветовања у заједничким седницама Управног и Надзорног Одбора најзад је, у другој половини године 1896, једногласно у Одбору Управном решено, да Београдска Задруга уђе у то предузеће, да оснује одељење за осигурање. Како је пак саветовањем Управног и Надзорног Одбора било обухваћено проширење делокруга Београдске Задруге у опште, то је решено, да се у том правцу измене дотадања Правила Задругина, управо да се, на основи првих правила и потоњих измена, напишу нова, која би, поред осталих нових послова, обухватила и предузеће за осигурање. Као сви послови у Београдској Задрузи, тако је и овај брзо напредовао. У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 30 децембра год. 1896 прочитан је нацрт за измене и допуне Задругиних Правила, па је онда изабран и одбор, коме је стављено у дужност, да прочитане измене и допуне проучи и о њима поднесе заједничкој седници своје мишљење. У тај одбор ушли су: Таса Банковић, Јован Тадић, Милутин Марковић, Аца Борисављевић и др. Мика Поповић; за овај посао придодат је одбору на рад и управник Задругин. На завршетку ове седнице решено је, да се сазове ванредна скупштина Задругиних удеоничара на дан 30 јануара 1897 г. ради решавања о спремљеним изменама и допунама Задругиних Правила. — Изабрани одбор, пошто је проучио пројектоване измене правила, поднео је о њима своје мишљење у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора 18 јануара 1897 г. и тада се одмах приступило претресу појединих чланова. Овај рад, поред озбиљне пажње, захтевао је и доста времена, с тога су заједничке седнице држане свакога дана, те се тако претрес пројектованих измена правила могао за-

вршити у седници од 24 јануара. С малим изузетком примљени су у одбору сви чланови нових правила по предлогу ужега одбора, само су неки чланови допуњени и у неколико преиначени. Ванредна скупштина акционара, која се по првој одлуци оба одбора требала састати 30 јануара, није се тога дана могла држати, него 2-ог фебруара.

Овој ванредној скупштини председавао је члан управног одбора г. Милутин Марковић. Присутно је било 67 задругара са довољним бројем удеонича. За пословођу скупштина је изабрала г. Јакова А. Марковића, а за потписнике записника: Петра Павловића, Косту Сарајевчића, Саву Константиновића, Живка Т. Јовановића и Ђорђа Одавића. Од стране владе присуствовао је као комисар г. Коста Петровић, секретар Министарства Народне Привреде.

Прелазећи на дневни ред, председник г. Милутин Марковић изјавио је задругарима, да је управа Београдске Задруге прерадила Правила заводска према захтевима новог закона о акционарским друштвима а и према савременим потребама саме Задруге, па је замолио задругаре да о томе саслушају управника Задруге.

Управник Задруге, у своме говору разложно је постанак и развитак Београдске Задруге, а затим је опширно истакао све оне потребе, које захтевају да се Правила Задругина прераде. На завршетку свога говора замолио је задругаре, да пажљиво саслушају нацрт нових Правила.

После прочитаних Правила председник је ставио питање задругарима: желе ли да се о предложеним Правилима прво у начелу дебатује, или да се одмах отпочне претрес у појединостима, па да се чита члан по члан и дебатује. Скупштина је једногласно изјавила жељу, да се одмах пређе на претрес појединих чланова. — Живље дебате било је код оног члана, који говори о учествовању Задруге у зајмовима за рачун државе, округа итд. — Против учествовања Задруге у овим пословима говорили су: Димитрије Ђирковић, Мата Јовановић и Бојић, а за

предлог говорили су: Јов. М. Тадић, Рака Миленковић и Коста Таушановић. После завршене дебате усвојен је дотични члан Правила по предлогу Управног Одбора. Члан нових правила који говори о оснивању одељења за осигурање примљен је без дебате једногласно, са жељом да Задруга што је могуће пре и оствари то одељење. Затим су примљени и сви остали чланови нових Правила по предлогу Управног Одбора, само су код неких чланова учињена мања објашњења. После свршеног претреса председник је изјавио, да ће се усвојена Правила поднети одмах надлежном министру на одобрење. На завршетку скупштине је овластила Управни Одбор, да могуће примедбе, које би министар на Правила учинио, прими и расправи сам без скупштине.

Ова ванредна и веома важна скупштина удеоничара Београдске Задруге закључена је у 1 $\frac{1}{2}$ сат по подне.

Новим Правилима знатно је био проширен круг рада Београдске Задруге; предвиђени су многи корисни послови, а циљ им је био, да се потпомаже развитак производње, развитак заната, трговине и радности. Одредба нових Правила, која се односила на оснивање одељења за осигурање, гласила је овако:

„Врши послове осигурања у нарочитом одељењу и са специјалним резервним фондом, који ће се звати *„фонд за осигурање“*, и то првенствено осигурање људских живота и осигурање зграда и других објеката противу пожара, а доцније по могућству и све остале врсте осигурања, као што су: осигурање бродова, усева противу града, стоке против помора, несрећних повреда, преноса робе, путника итд.

Услови за осигурање имају бити по могућству једнаки или и бољи од услова, под којима страна друштва раде ове послове у Србији, у времену, кад ова Правила ступе у живот.“ —

Други члан нових Правила одређивао је ово: „Ну послове осигурања може Задруга почети тек онда, кад *„Фонд за осигурање“* достигне најмање суму од 200.000 динара.“ —

Придржавајући се строго примедба нових Правила, Управни Одбор приступио је одмах и на првом месту раду на установљењу одељења за осигурање. Прва важнија заједничка седница Управног и Надзорног Одбора у том послу била је 2 априла 1897 год. — У тој седници донела је управа решење, којим је управник Задруге овлашћен био да може ступити у преговоре са оном личности, за коју он нађе да ће бити способна за шефа књиговодства по пословима *осигурања*. Истим решењем управе овлашћен је био управник да може ступити у преговоре и с другим личностима, погодним за агенте друштвене па с њима одмах закључити уговоре под условима, под којима они врше послове осигурања код страних осигуравајућих друштава, која у Србији раде. — Одмах после овога приступљено је изради општих услова за осигурање живота и противу пожара, а затим саставу таблица, тарифе, за разне врсте осигурања живота. — У седници Управног Одбора од 3-ег августа прочитан је нацрт о општим условима за осигурање живота и усвојен је, а затим су прочитане и таблице, тарифе, па је у начелу усвојено: да тарифе буду 5 $\frac{0}{10}$ јевтиније од осталих осигуравајућих друштава. Сви ови радови извршени су с пажњом и на строго рачунској основи. Код општих услова за осигурање Управни је Одбор обратио био нарочито пажњу на то, да Београдска Задруга у овом свом предузећу буде што предусретљивија према осигураницима, да се она, у свима врстама осигурања живота и противу пожара, у сваком погледу одликује од свију страних осигуравајућих друштава, да, што је могуће већим олакшицама, васпита наш народ и на ову врсту штедње, да га тако увери о потреби осигурања и увери га, да оно служи свакоме као резервни фонд за старе дане, а да у случају смрти осигураника обезбеђује породици његовој даљи јој опстанак, не да јој да западне у сиромаштину.

Према добивеном овлашћењу закључно је управник Задруге уговоре с првим чиновницима за послове осигурања, и о томе је у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 2 септембра поднео извештај.

Пре него што је Задруга јавно била и ушла у послове осигурања, она је од стране владе добила понуду за осигурање свију државних зграда. У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 27 септембра управник Задруге саопштио је, да је између г. министра финансија и Београдске Задруге потписан уговор о осигурању свију државних зграда. — Овај је уговор по читању усвојен у целини, с изјавом захвалности влади на њеном одзиву према првом домаћем осигуравајућем друштву.

Чим су сви потребни послови посвршавани били, Управа Задругина одмах је приступила остварењу одсека за осигурање. — У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 10 октобра решено је, да од 15 октобра отпочну послови осигурања, али до даље одлуке само с осигурањем људских живота и зграда противу пожара. Даље је решено, да се из сталнога резервног фонда Задругиног унесе 116.459-77 динара у „фонд за осигурање,“ према чл. 83. Правила, као привремена послуга, с којом се подмирују 200.000 дин., као што чл. 83. Правила прописује.

Према горњој одлуци Управног Одбора Београдска Задруга објавила је 12 октобра да је установила одсек за осигурање и позвала је сваког, да јој и у том њеном предузећу поклони пуно поверење. У објави је саопштено, да стварни рад на осигурању почиње 1 новембра, али да се понуде за све врсте осигурања примају од 15 октобра и да су сви новчани заводи у унутрашњости Србије с највећом готовошћу изјавили, да ће у пословима осигурања радити за рачун Београдске Задруге. Поред објаве управа Београдске Задруге штампала је у засебној књижици „Општа правила за осигурање живота и противу пожара“ и растурила је те књижице по Београду и свима местима у унутрашњости.

Сви наши листови поздравили су патристским изливима почетак рада одсека за осигурање Београдске Задруге, нарочито се у томе одликовао чланак „Трговинског Гласника“ под насловом „Нек је са срећом!“ Радујући се остварењу домаће установе за осигурање људских живота и зграда противу пожара, у чланку је одано достојно признање Београдској Задрузи што се ренила, да подмири ту давнашњу потребу у нас, па се после тога чланак завршио овим: —

„Само предузеће толико је важно за нас, да немамо потребе говорити у његову препоруку. Београдска Задруга овим ће послом потиснути акцију страног капитала у томе, те спречити толико извлачење новца из земље. А шта тек да кажемо о спекулацијама које су водили агенти страних друштава с комитентима у Србији. Ни више ни мање, него смо личили на обетовану земљу, у којој је сваки странац по својој вољи разапњао мреже својим спекулацијама, да у њих хвата необавештене клијенте за осигурања. Задруга је до најмањих станица на својим полисама изложила искрено и верно, на нашем рођеном језику, све обавезе својих клијената, те не може бити лажарије ни неспоразума због нетачног текста и неразговорне одредбе у туђем језику.“ —

Да би рад у одсеку за осигурање у самом почетку његовом ишао и правилно и што тачније, усвојен је у седници Управног Одбора од 31 октобра предлог о начину вођења књига и књижења у главном књиговодству и у одељењу за осигурање. Тим предлогом одобрено је гл. књиговодству да закључи „рачун вредности резервног фонда“ и да се отвори „рачун фонда за осигурање“, и то тако, да рачун осигурања живота буде одвојен од рачуна осигурања противу пожара. —

За прве лекаре по пословима осигурања живота управни одбор у седници од 27

новембра изабрао је д-ра Воју Ђорђевића, д-ра Владу Ђорђевића и д-ра Ђоку Николића, а доцније још д-ра Светозара Марковића. Ови лекари, поред прегледа осигураника, контролисали су и полисе, издате на основи извршеног прегледа других лекара у унутрашњости. Са напредовањем рада у пословима осигурања постајао је и лекарски рад већи, те је у седници Управног Одбора од 22. октобра 1890 год. поднет од одељења за осигурање предлог, да при том одељењу треба да постоји један главни лекар, коме би дужност била да сваког дана дође у извесно време те да врши ревизију лекарских прегледа у месту и ревизију прегледа осталих лекара из унутрашњости. По овом предлогу Управни Одбор решио је, да др. Светозар Марковић и др. Влада Ђорђевић врше у будуће наизменце само преглед оних лица, која се за осигурање пријаве, а др. Ђока Николић да буде главни лекар, односно референт, и да врши све дужности, које је одсек за осигурање у свом предлогу побројао, сем тога, да води бригу о свим стварима и набављеним предметима у лекарском одељењу и да за њих буде одговоран.

Први реферат о пословима осигурања живота и противу пожара прочитан је у седници Управног Одбора од 20. априла 1898 г.; тај реферат обухватио је послове осигурања од почетка па до 15. априла 1898 г. После овога првог реферата извештаван је Управни Одбор редовно сваког месеца о току послова у одсеку за осигурање. — Како и колико је Београдска Задруга за ових десет година напредовала у овоме свом предузећу, то се може видети на другом месту, у рачунском делу Задругиног рада. Али, да би се видело како је Београдска Задруга у самом почетку овога свог предузећа напредовала, саопштићемо овде извод из извештаја одсека за осигурање живота и противу пожара, који је прочитан у седници Управног Одбора од 15. јануара 1890 године. — По том извештају показало се, да је од почетка рада по свима пословима осигурања, дакле

од 1. новембра 1897 па закључно до 31. децембра 1898 године, свршено 482 осигурања живота. За ова осигурања примљено је на име премије готових 114.937.70 динара, а остало је још за то време да се наплати 12.153.94 динара. — Целокупна сума капитала за осигуране личности изнела је 2.975.100 динара. — Код одсека пожара осигурано је 858 предмета. На име премије и дажбине наплаћено је за горње време 83.690.15 дин. — Упутница за наплату у идућим годинама била је вредност 223.842.67 дин. — Сума осигураног капитала противу пожара износила је 20.667.410 динара.

Први осигураник код Београдске Задруге био је г. *Светозар Стефановић* гостионичар, на суму од 12.000 динара. Полиса му је издата 3. новембра 1897 г.; за њим до 10. броја полисе били су први осигураници: Тодор Ј. Михаиловић, Бранко Мушници, Дим. М. Перунички, Љубица Н. Начићева, Паја Ђ. Мијатовић, Манојло Клидис, Урош Благојевић, Тома Цинцар-Јанковић и Милорад Ј. Ангула.

Први осигураник зграда противу пожара био је г. *Стеван В. Поповић* начелник поштанско-телеграфског одељења, за суму од 6000 динара. Полиса му је издата 15. октобра 1897 г.; за њим су били Задругини осигураници те врсте до бр. 12 полисе: Тома М. Савић, Спасоје Барјактаровић (три предмета за суму од 46.000 дин.), Управа Државних Монопола (за 7 предмета, за суму од 225 хиљада динара.) —

Први умрли осигураник био је Светозар Ј. Рајковић (год. 1899, на 2400 дин.); за њим до редног броја 10.: Јован Петровић, чинов. (1899 г. на 8000 дин.), Ставра Х. Илић (1899 г., на 10.000), Миливоје Јекић (1899 г., на 7200 дин.), Ставра Јовановић (1899 г., на 12000 дин.), Коста Димитријевић (1900 г., на 4000 дин.), Петар Антић (1900 г., на 4000 дин.), Сретен М. Раковић (1900 г., на 3000 дин.), Владимир Рајичић (1900 г., на 6000 дин.) и Алекса Милијић (1900 г., на 6000 дин.) —

Први случај штете од пожара био је код Управе Држав. Монопола 1898 г. за 109.25 дин. — Друга штета од пожара до 30 априла 1900 г. била је код Илије П. Радовића, за 6000 динара, а највећа у Крагујевцу истог дана код браће Димитријевића за дин. 17.000. —

Београдска Задруга за све време свога досадањег рада на пословима осигурања била је према својим осигураницима свију врста до крајњих граница могућности предусретљива, она је шта више у многим случајевима, и мимо своја правила и прописане услове, чинила својим осигураницима олакшице, па је својим обавезама одговарала и онда, кад, због небрижљивости својих осигураника, није то морала.

Завршујући овај кратки опис постанка прве домаће установе за осигурање у Београдској Задрузи, ми налазимо за уместо, да овде поновимо речи г. Чече Мијатовића из његова „Мишљења о осигурању“ (изјављена у „Трговинском Гласнику“):

„Ја бих желео да дође — а надам се да ће доћи једно сретно доба у 20. веку,

када ће сваки Србин младожења својој невести на дан венчања поклонити докуменат, који јој осигурава парче хлеба у случају смрти његове; када ће сваки отац на дан, кад му се дете роди, осигурати овоме да, кад постане пунолетан, прими бар толики капитал, да алате за рад набави, као и девојчици мираз; да ће сваки нежењеник сматрати за милу и неодолјиву дужност, да осигура, да се на дан његове смрти општини његовој положи бар 1000 динара на добротворне циљеве, доба, кад ни једне куће неће бити, која није осигурана за случај пожара; ни једне њиве, ни једног винограда, ни једног воћњака који није осигуран за случај штете од елементарне непогоде; и кад ће не само сваки чиновник него и сваки сељак и сваки занатлија моћи да својој жени и деци осигура пензију, и на послетку, кад ће сваки радник на случај старости или привремене немоћи осигурати себи издржавање, не као поклон или милостињу од општине или државе, него као плод својих напора и свога поштеног уговора с једном *домаћом установом за осигурање.*“

V

ЧИНОВНИШТВО БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

(УРЕДБА О ЧИНОВНИЦИМА. — УРЕДБА О ПЕНСИОНОМ ФОНДУ.)

Онако, како се развијао рад Београдске Задруге, растао је и број чиновника у њој. Управа Задругина могла је само постепено приступати добављању стручних чиновника, а тек на крају првих десет година Задругиног рада управа је била у стању да изведе, према самим пословима, састав чиновничког реда, да га једном нарочитом уредбом утврди, а другом уредбом, о пенсионом фонду, да га осигура, да чиновнике Задругине обезбеди за случај онеспособљења за рад, да им створи извор за издржавање у старости, а на случај смрти да и њихове породице обезбеди. — И ако је Управни Одбор увек, а нарочито у првим годинама Задругиног рада, био врло обазрив при постављању потребних чиновника, желећи да у заводу буде увек све како треба, ипак су се у тим годинама, непажњом неких чиновника, дешавале незгоде, које су Управи задавале прилична посла, па је чак приморавале, да смењивањем чиновника доспе постепено и до стручних и до честитих посленика. С једне стране тим незгодама стечено искуство, а с друге стране сама тадања оскудица у стручним лицима, није управи допуштало да раније, но што је, оствари уредбу о чиновницима Београдске Задруге, и да за своје особље оснује пенсион фонд. Управа је овом важном послу

приступила тек онда, кад је Задруга у редовима својих чиновника имала већи део стручних лица, и кад се уверила, да је рад чиновнички у сваком погледу и тачан и савестан. У интересу је, дакле, саме Задруге било што је Управни и Надзорни Одбор у заједничкој седници тек 27 новембра г. 1890 приступио претресу пројекта о уредби чиновника Београдске Задруге, а у заједничкој седници од 3 децембра исте године претресу пројекта о пенсионом фонду чиновника. Претрес пројекта о уредби чиновника завршен је у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 28 новембра, а у заједничкој седници од 29 новембра та је уредба и утврђена. Претрес уредбе о пенсионом фонду завршен је у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 4 децембра 1890 г. и одмах је та уредба и утврђена. Обе ове уредбе, с неким малим доцнијим изменама, и данас су у снази, оне су најбољи доказ, колико се управа бринула, да саставом чиновничког реда осигура заводу тачан рад и унутрашњи пословни поредак.

Према свом скромном почетку Београдска Задруга имала је у прво време само једнога плаћеног чиновника, благајника и књиговођу, и овоме бесплатног помоћника; први је био г. Коста Јанковић, а други г.

Михаило Аврамовић, садањи управник Савеза Земљорадничких Задруга. Други плаћени чиновник Београдске Задруге био је г. Аврамовић, њега је Управни Одбор у седници 2 маја 1883 г. поставио за помоћника благајнице и књиговодства с месечном платом од 48 динара, која му је исте године 3 октобра повишена на 72 динара. Својим савесним и тачним радом г. Аврамовић је стекао поверење Управног Одбора, те му је овај у седници својој од 3 марта 1885 г. повисио плату на 120 дин. месечно. — После годину дана, 1 априла 1886 г., г. Аврамовић је, услед порушеног здравља, поднео оставку. — Г. Коста Јанковић, благајник и књиговођа, разрешен је од те дужности одлуком Управног Одбора од 15 марта 1885 г., на његово место за благајника изабран је Светозар Димитријевић, а за књиговођу г. Јосиф Предић, тада наставник Трговачке Школе (приватне). — Гг. Јосиф Предић и Светозар Димитријевић разрешени су од својих дужности у Задрузи 13 септембра 1886 год. До избора благајника вршио је ту дужност, према одлуци Управног Одбора, члан управе Коста Таушановић, а послове књиговодства, до избора књиговође, свршивао је Раде Предић, чиновник Народне Банке, у његово ванканцеларијско време.

Ово прво смењивање чиновника било је изазвано, као што напоменусмо, неким незгодама. Управни Одбор, можда и предвиђајући могућност таквих случајева, али главно у жељи, да Задруга сама себи образује добре раднике, решио је био још 30 децембра 1882 год., да се могу, на основи доказа о способности и владању, примати бесплатни практиканти. Ова одлука, и ако је много доцније остваривана, имала је свога успеха. Задруга је на тај начин за сразмерно кратко време образовала била себи приличан број добрих радника, којима је, чим су дали доказа о својој способности и тачности у раду, одређивана плата, па су доцније постављани и за чиновнике. Међу првим бесплатним практикантима Задруге био је

г. Димитрије Голубовић. Као доброга и пажљивог радника Управни Одбор у седници својој од 1 априла 1886 г. поставио је г. Голубовића за писарског помоћника с 50 динара месечне плате; маја 1887 г. унапређен је, а даљим постепеним унапређивањем г. Голубовић је, кад је уредба о чиновницима ступила у живот, утврђен за сталног чиновника и за шефа одељења за залог, у коме се положају у Задрузи он и данас налази.

После оне прве смене чиновника управа је 2 октобра 1886 г. изабрала за благајника г. Петра Н. Кики, чиновника Народне Банке, а 11 новембра исте године за књиговођу Јована Венчанца, књиговођу Српске Кредитне Банке. У истој седници изабран је за чиновника Задругиног г. Љуба Новаковић бив. трговац, а одлуком седнице Управног Одбора од 22 јануара 1887 г. постављен је за подблагајника. — Г. Новаковић је у своме раду био увек примеран и пажљив, постепено је унапређиван повишењем плате; 25 јануара 1890 г. изабран је за главног благајника, а одлуком Управног Одбора од 23 јануара 1891 г., пошто је уредба о чиновницима ступила у живот, утврђен је за сталног чиновника и шефа благајнице, у коме се положају он и данас налази у Београдској Задрузи. — На место г. Пере Кике, који је маја 1887. г. поднео оставку на благајнички положај, изабран је 2 јуна г. Драгутин Ж. Ђорђевић, рачуновођа Трговачког Суда; 21 јануара 1890 г. Ђорђевић је поднео оставку, и тада је, као што напоменусмо, за благајника изабран г. Љуба Новаковић. Децембра месеца 1886-те одлуком Управног Одбора установљено је место ликвидатора, а 30 децембра изабрао је Управни Одбор за ликвидатора г. Ђоку Велисављевића, чиновника Српске Кредитне Банке, који је на том месту остао до 1 јануара 1889 г.; њега је по избору Управног Одбора од 2 фебруара исте године заменио Светислав Јовановић, подшеф железничке станице. — Почетком 1890. г. одлуком

Управног Одбора установљено је место секретара у Задрузи. Дужност секретарску вршио је кратко време Светислав Јовановић; његовом оставком у октобру 1890 г. то је место било упражњено и тада је за шефа секретаријата изабран Владимир Кнежевић, који је доцније, на основи чиновничке уредбе, у том положају и утврђен био. —

Овако је, у кратком прегледу, текло кретање главнијих чиновника Беогр. Задруге од њеног постанка до год. 1890 — дакле, до данашње уредбе о чиновницима и уредбе о пенсионом фонду.

У првој половини год. 1887 предузео је Управни Одбор први корак на уређењу унутрашњег рада у Задрузи. Тада су се послови у заводу већ били умножили и били су разноврсни. Управни Одбор, увиђајући да број чиновника, колики је тада био у Задрузи, не може правилно и тачно савлађивати све послове, решио је у седници својој од 13 маја 1887 г. да се послови у заводу поделе, поред благајнице, у пет главних одељења, и то: 1. у књиговодно одељење; 2. есконтно одељење; 3. одељење за улоге и зајмове на залог; 4. одељење за уплате и зајмове на удеоничке књижице и 5. одељење за развођење меница по књигама обавезе. — У истој седници решено је, да се поставе четири нова чиновника и још један ликвидатор. Овим уређењем унутрашњег рада послови у Задрузи текли су правилније и тачније те је и управи било много лакше да рад појединих чиновника контролише. Почетком год. 1888 чиновнички састав у Задрузи био је добар, управа је била задовољна током унутрашњег реда и рада, те је у седници својој од 17-ог марта те године решила, да се са свима тадашњим чиновницима начини уговор, управо да се изврши одлука, која је у том погледу много раније била донета. Може се рећи, да се овом одлуком Управног Одбора завршио други период чиновништва Београдске Задруге.

У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 17 марта год. 1887 изабран

је за управника Задруге Јован Ст. Бошковић. Доласком овога стручног човека на управничко место отпочиње трећи период чиновништва Задругиног. Управник Бошковић својим стручним знањем, али и неуморним радом, много је користио Београдској Задрузи, он је, и ако оптерећен многим пословима, ипак доспео био да већ у првој години свога управничког рада размисли о уређењу чиновништва Задругиног, о његовом правилном и правичном саставу и о осигурању. Данашње чиновништво Београдске Задруге има пуно разлога да се с поштовањем сећа рано преминулог Јована Ст. Бошковића. Одмах у почетку год. 1890 Бошковић је предузео рад на пројекту чиновничке уредбе, а чим је с тим пројектом готов био, одмах је израдио и пројекат уредбе о пенсионом фонду Задругиних чиновника. Оба ова пројекта Бошковић је израдио с највећом пажњом, довео их је у потпуну везу и сагласност, а што је главно, ударио је тим уредбама темељ правичне одговорности Задругине према чиновницима и чиновника према Задрузи; пружио је свакоме вредном и честитом чиновнику могућност, да већ после десетогодишњег рада осигура и себи и породици својој пристојно издржавање, а — што је нарочито потребно истаћи — нашао је пута и начина да се свима оним чиновницима, који су били у служби Задругиној пре ступања у живот уредбе о пенсионом фонду, урачуна у године службе све дотадашње време проведено у Задрузи. Управни Одбор, прожет и сам жељом да се што боље уреди чиновнички састав, да се чиновници обезбеде за њихове старије дане, а да им и породице буду осигуране, прихватио је с пуно воље и готовости оба пројекта управника Бошковића. У заједничким седницама Управног и Надзорног Одбора од 27 новембра до 4 децембра 1890 претресана су оба пројекта и усвојена с малим изменама. Уредба о чиновницима утврђена је 29 новембра, а уредба о пенсионом фонду 4 децембра 1890 год. — Уредбом о пенсионом фонду били су обухваћени и послужитељи Задругини, та је уредба ва-

жила за све Задругино особље без разлике; али се та одредба уредбе о пензионом фонду одржала само до почетка 1893 год. — У седници Управног Одбора од 23 јануара 1893 г. поднела је управа пензионог фонда предлог, да се због тешкоћа, које су скопчане с извођењем уредбе, послужитељи искључе из пензионог фонда. Управни Одбор нашао је да су разлози у предлогу оправдани, па је у истој седници решио, да се пенциони фонд за послужитеље укине, да се у том смислу измени чл. 8. уредбе о пензионом фонду, а улози послужитељима да се врате. —

Међу новчаним изворима, из којих се пенциони фонд установио, до сад одржавао, па и данас одржава, најглавнији је онај из тачке 8. чл. 4. уредбе, који овако гласи: „Редовни улог, који Задруга уноси у овај фонд сваке године од чисте своје годишње добити, а који мора бити раван бар половини целокупнога улога свију чиновника у тој години.“ — Ова одредба, управо обавеза Задругина према својим чиновницима, најбољи је доказ, да је управи Задругиној, озбиљно лежала на срцу материјална безбедност њених чиновника; то је, у осталом управа сваке године, за свих 17 година од како је пенциони фонд установљен, све више засведочавала, јер се она ретко које године придржавала дословно горње одредбе и обавеза Задругиних према пензионом фонду, него је скоро увек решавала, да улог Задругин у пенциони фонд буде већи него што је у дотичној години износила половина целокупног улога свију чиновника. — До 31 децембра 1906 г. уложила је Београдска Задруга у пенциони фонд, од његовог постанка, 38.931.35 дин. Само на тај начин, увек добрим расположењем управним према чиновницима, могао је капитал пензионог фонда Задругиних чиновника доспети до данашње количине, располагати са 226.281.20 динара, и тако постати јак извор за безбедност данашњих и будућих чиновника Задругиних и њихових породица. Колико пен-

сионни фонд Задругин може да чиновницима (и породици), кад они после дугогодишњег рада уђу у старије године свога живота, обезбеди даљи им живот, показанемо следећим, истина ретким примерима. — Данас су у Задрузи најстарији чиновници г.г. Димитрије Голубовић, шеф одељења за залоге, и Љуба Новаковић, шеф благајнице; први ради од априла 1886 год., али му се чиновничке године према уредби рачунају од 1 септембра 1888 г., други ради од јануара 1887. год., чиновничке године рачунају му се од 1 децембра 1888 год., — обојица непрекидно. Увек, у толиком низу година, радећи тачно, вредно и пажљиво, доспели су обојица, према чл. 17. тач. 3. чиновничке уредбе, до скоро пуне плате. Кад би сад они ступили у пенсију, она би, према чл. 17. уредбе о пенсији, оволика била: Г. Голубовић имао би 3340.50 дин., а г. Новаковић 3799 — динара годишње. Пенсија њихових породица, према чл. 23. уредбе о пензионом фонду износила би сад: кол. г. Голубовића 2690.25 дин., г. Новаковића 3059.50 дин. годишње. — Управа Задругина с пуним задовољством истиче ова два, по својој сталности и савесности у раду ретка чиновника.

Има још једна одредба у уредби о пензионом фонду којом је Задруга примила на себе и човечну и племениту обавезу према својим чиновницима. Та одредба, чл. 23. став други, гласи овако: „Ну за удовицу и сирочад онога умрлог чиновника, који није напунио десет, а навршио је пет година службе, управа пензионог фонда одредиће: колико ће им се издавати из пензионог фонда на име издржања ит.д.“ — Можемо слободно рећи, да је Београдска Задруга, примајући на себе и оваку обавезу према својим чиновницима и њиховим породицама, подигла себи углед, да је и на овај начин стекла и у страном свету глас примерно уређеног новчаног завода. —

Према чл. 36. уредбе о пензионом фонду, који опредељује састав управе пензионог

фонда, заједничка седница Управног и Надзорног Одбора од 23 јануара 1891 г. изабрала је два члана за управу пензионог фонда и то, од стране Управног Одбора г. Милутина Марковића, а од стране Надзорног Одбора г. Мату Јовановића; чиновници Задругини изабрали су од своје стране за чланове Управног Одбора гг. Љубу Новаковића, Петра Хиблера и Светислава Јовановића. — Тако је био састављен први управни одбор пензионог фонда, коме је у првој години био председник г. Милутин Марковић. — Пенциони фонд од свога постанка има своје засебно књиговодство, које воде органи књиговодства Задругина. Ово књиговодство подноси крајем сваке године управи пензионог фонда извештај и биланс о стању фонда. Ове извештаје управа пензионог фонда подноси заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора Задругина на увиђај, преглед и одобрење, и добија од њега разрешницу за свој рад и рачуне у дотичној години. Све вредности пензионог фонда чува Задруга, а све новчане послове овога фонда, међу које спада и исплаћивање пензије, врши благајница Задругина по пословнику и наредбама управе пензионог фонда. Почетком године 1892 управни одбор пензионог фонда, према чл. 37. уредбе решио је, да се до тада прикупљени капитал фонда уложи у акције Београдске Задруге; ово је решење одобрила управа Задругина, и од те године увек је управа пензионог фонда већи део прикупљене готовине улагала у вредне хартије, а мањи део задржавала у готовини. Сви досадањи управни одбори пензионог фонда најсавесније бринули су се о свима пословима фонда, руковали су њиме увек корисно; то, у осталом, најречитије доказује данашње стање тога фонда. —

Сматрали смо за дужност да мало више проговоримо о установи уредбе о пензионом фонду чиновника Београдске Задруге, јер та установа стоји у вези и с уредбом о чиновницима Задругиним, а најјаснија је

слика о данашњем унутрашњем уређењу Београдске Задруге.

Ступањем у живот уредбе о чиновницима, Управни Одбор у седници својој од 23 јануара 1891 г. утврдио је све оне тадање чиновнике Задругине за сталне, који су на то према уредби имали права, у исто време утврдио их је и у положајима, а многима је повисио плату. Главнији чиновници Задругини, који су тада били утврђени за сталне и у положајима, били су ови: Јован Венчанац главни књиговођа, за шефа књиговодства; Љуба Новаковић гл. благајник, за шефа благајнице; Димитрије Голубовић за шефа одељења за залог; Владимир Кнежевић (као привремени) за шефа секретаријата; Петар Хиблер (као привремени) за шефа есконтног одељења и Милан Миловановић адвокат, за шефа правозаступничког одељења; поред ових још је десет чиновника утврђено за сталне. О повишеним платама Управни Одбор у истој седници решио је, да важе од 1 јануара 1890 г. дакле за годину дана уназад. —

После ступања у живот уредбе о чиновницима било је у наступајућим годинама извесних промена у главнијем чиновништву Задругином. Тако, избором Јована Венчанца за управника Задругиног дошао је за главног књиговођу 10 септембра 1891 г. Пера Н. Кики, а његовом оставком дошао је на то место 16 јуна 1892 г. Бура Поповић, опет оставком овога постављен је за гл. књиговођу год. 1899 Живко Живковић, а после њега г. Коста Ј. Костандиновић. Смрћу Владимира Кнежевића изабран је 25 октобра 1891 г. за шефа секретаријата Светислав Јовановић, његовим иступањем дошао је на то место 10 јуна 1896 год. г. Петар Н. Кики итд.

Данас, на завршетку 25-тогодишњице постанка Београдске Задруге чиновници су њени ова г. г.:

Управник Душан Поповић

а) Банкарско одељење

Секретаријат: вршилац дужности секретара: Душан Радивојевић (од 26/7 1904;

Чиновници: Димитрије Уничих, (од 15/7 1899), Александар Вагнер (од 3/7 1902), архивар Драгутин К. Петровић (од 1/2 1903.)

Књиговодство: шеф: Коста Ј. Констандиновић (од 8/6 1892); чиновници: Милан Анастасијевић (од 7/7 1904), Алекса Јовановић (од 19/6 1906).

Есконтно одељење: шеф: Јован Обрадовић¹ (од 1889), чиновници: Михаило Боконић (од 1/6 1905), Пантелија Радојковић (од 1/7 1905), Богољуб Вујић (од 12/9 1900).

Заложно одељење: шеф Димитрије Д. Голубовић (од 1/9 1888); чиновници Душан Аранђеловић (од 19/6 1906).

Уложно одељење: шеф Живко Мијатовић (од 20/6 1904); чиновници: Михаило К. Крстић (од 1/4 1903).²

Благајница: шеф: Љуба Новаковић (од 1/12 1888); благајник: Паја А. Јовановић (од 18/1 1896).

б) Одељење за осигурања

Шеф: Драгољуб Миловановић (од 13/1 1901); чиновници: Нисим Д. Русо (од 1/12 1904), Борислав Павловић (од 1/12 1905), Благоје Лазаревић (од 28/3 1905) Драгутин Д. Стевановић (од 15/5 1903), Душан Матејић (од 17/4 1904), Војислав Спасић (од 17/4 1904), Драгутин Валожић (од 22/9 1904), Исак Алкалај (од 28/11 1905), Алфред Шатнер (од 19/6 1906), Миодраг Николић (од 7/8 1906), Јован Димитријевић (од 7/8 1906,) и Петар Ђурђевић (од 26/7 1906). —

Стални агенти: Васа Костић, Стеван Станковић, Урош Грабовац, Светислав Марјановић и Петар Ракић.

Правозаступничко одељење: шеф: Милан Миловановић, адвокат; писар: Коста Живковић.

¹) Пензионисан маја 1907 г.

²) Умро 27 јуна 1907 г.

VI

ПРЕДСЕДНИЦИ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

Пре 25 година, дана 4 августа 1882 год. била је по реду четврта седница првог Управног Одбора Београдске Задруге. Од 15 изабраних чланова Управног Одбора присуствовало је тој седници њих 10, остали нису били у Београду. Први предмет рада те седнице био је избор председника. Приступило се одмах том послу. Избор је био брзо извршен. За председника Задругиног једногласно је изабран био господин

Ђура Вајферт.

Од тог дана па до 28 марта 1890 год. био је г. Вајферт непрекидно председник Задругин, и за све то време он је увек онаком истом вољом, с каквом је прихватио био замисао оснивања Београдске Задруге, радио неуморно на свима пословима који су крчили пут напредовању Задругином, он је, и поред личног рада као председник и члан Управног Одбора, у многим и многим, па и тешким приликама чинио велике услуге Задрузи, никад није допустио да Задруга ма у чему застане, а све то чинио је г. Вајферт једино с тога, што је био уверен, да је оснивањем Београдске Задруге подмирена била једна неопходна потреба, и што је желео да ова корисна установа ухвати још у првим годинама рада што чвршћи корен за свој напредни развитак и у далекој будућности.

Указом краљевих намесника од 9 марта 1890 г. постављен је био г. Ђура Вајферт

за гувернера Народне Банке, на основу избора од стране Управног Одбора тога завода. Услед тога г. Вајферт је упутио Управном Одбору Београдске Задруге следеће писмо:

Поштована господо!

Познато Вам је, да сам од стране Управног Одбора Народне Банке изабран и указом краљевих намесника од 9 т.м., а на предлог г. министра народне привреде, постављен за гувернера тога завода,

Услед тога, а на основу одредбе 35. члана статута Народне Банке, који члан изречно вели: да „гувернер не сме бити члан управе ни једнога другог новчаног завода“ — сматрам за дужност овим поднети Вам своју оставку, како на достојанство Вашег председника тако и на само чланство у управи Задруге.

Поштована Господо! Дозволите ми, да се, при расстанку с Вама, срдечно захвалим не само на Вашем одликовању, што сте ме од постанка Задругина па до данас председничким местом почаствовали, но и на оној реткој и искреној потпори Вашој, коју сте ми сваком приликом указивали кад се то тицало благостања и напретка тога завода, што је битно допринело, да се једна малена Задруга, каква је наша у почетку била, а са тако маленим улозима, после непуне деценије, тако развије, да постане један моћан новчани завод, који у нашим

трговачким, занатлијским и економним приликама игра велику улогу, не само у Београду него и у целој земљи.

Колико ми је на једној страни тешко, после толикога успешног рада, растати се, господо, с вама и са Задругом, у толико на другој налазим душевне насладе и утехе у томе, што Задругу остављам у своје властитој дому, добро аранжовану, у најбујнијем и најуспешнијем раду, с пуним поверењем својих задругара и тако одличним угледом међу домаћим новчаним заводима, што ће у мени оставити тако пријатну успомену, које ћу се увек с највећим задовољством у својој души сећати.

Поштована господо! Ја ћу и даље, с највећим интересовањем, пратити рад Задругин и од срца ћу се радовати сваком њеном напретку. А да би она и даље одговарала истакнутој цели и остала на овој висини, на којој се данас налази, ја вам стављам у аманет: слогу и споразумни рад, а тако и све оне принципе, са којих је наша Задруга велика и моћна постала. Моје је тврдо уверење, да се само тим путем и начином она може на тој висини не само одржати, него још више напредовати и још боље учврстити.

Желећи вам сваки успех у вашем корисном раду, ја вам се, господо, поново захваљујем на почестима, којима сте ме за све време одликовали и молим вас да примите сви уверење мога одличног поштовања.

У Београду 26 марта 1890 г.

Ђорђе Вајферт.

У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 28 марта 1890 г. прочитано је горње писмо г. Вајфертово, и, силом околности, Управни и Надзорни Одбор био је приморан, да г. Вајферту уважи оставку на председничко место, па тиме и на место члана Управног Одбора. Цењући достојно велике и неоцењиве заслуге г. Вајфертове за онстанак и напредак Београдске Задруге, заслуге, које је стекао потпомажући Задругу и својим личним ауто-

ритетом, и моралним и материјалним пожртвовањем за све време од њенога постанка, Управни и Надзорни Одбор у истој седници решио је: да се г. *Ђура Вајферт* избере за почасног председника Београдске Задруге, писмо г. Вајфертово да се прочита на редовној скупштини Задругиних удеоначара, а горње решење да се скупштини поднесе као предлог Управног и Надзорног Одбора.

На редовном скупу Задругиних удеоначара од 29 марта 1890 г. председавајући члан управе, г. Милутин Марковић, прочитао је прво горње писмо г. Вајферта, а затим и предлог Управног и Надзорног Одбора. Скупштина је једногласно усвојила тај предлог, па је и од своје стране изјавила благодарност г. Ђури Вајферту на дотадањем раду и потпомагању Задруге.

Г. *Андре Ђорђевић*, проф. Вел. Школе, предложио је удеоначарима: да се, и поред овога једногласног признања, а као видан знак признања заслуга г. Ђуре Вајферта, изрази његова слика и у Задрузи држи на видном месту.

На овај предлог изјавио је председник, г. Милутин Марковић, да је и Управа то исто у својој седници одлучила. По прочитању записника те заједничке седнице Управног и Надзорног Одбора, скуп удеоначара једногласно је решио: да се слика г. Ђуре Вајферта изрази и као видан знак признања у Задрузи држи.

Г. Ђура Вајферт, дакле, својом горњом оставком, није се ипак са свим растао с Београдском Задругом, него је он и данас, после 25 година, њен почасни председник.

После оставке г. Ђуре Вајферта председничку дужност вршили су наизменце дежурни чланови Задруге гг.: Лука Ђеловић, Радован Миленковић, Таса Банковић, Милорад Јанковић и Раденко Драговић; заступање председника трајало је до 10 марта 1897 год. — Тога дана у седници Управног Одбора изабран је за председника Задругиног господин

Лука Ђеловић.

Поред великих заслуга, које је г. Ђеловић за време свога 24-годишњег непрекидног рада у Управном Одбору стекао на разитку и напредовању Задругину, ми смо дужни да овде нарочито једну истакнемо. У каквом се критичном стању налазила Београдска Задруга у тренутцима онога изненадног напада на њу, 10 септембра 1892 год., ми смо то већ опширније саопштили на другом месту. Те године г. Ђеловић је био заступник председников. У оним озбиљним тренутцима г. Ђеловић је учинио велике услуге Београдској Задрузи. Да би очувао не само углед, него и опстанак Задругин, он је, поред свега онога што је Управни Одбор предузео био, скоро свом својом знатном готовином притекао био Задрузи у помоћ; о опстанку Задругину он се тада више бринуо него ли о имовини својој. Тадањим његовим радом и материјалним пожртвовањем напад на Задругу био је брзо и без злих последица одбијен. —

У седници Управног Одбора од 15 марта 1898 г. изабран је за председника Задругиног господин

Димитрије Ђирковић.

На положају председниковом г. Ђирковић је управљао пословима Задругиним с пуно воље и пажње. И ако на том положају није дуго остао, г. Ђирковић има ипак неоспорних заслуга у свему досадањем напредовању Задругину; он је, у току пуну 21 годину, непрекидно као члан Управног Одбора, неуморно радио на постепеном јачању и разитку Задругином.

У седници Управног Одбора од 16 марта 1899 г. изабран је за председника Задругиног господин

Лука Ђеловић.

Од тога дана и године па до данас г. Ђеловић је остао непрекидно на председничком положају.

VII

УПРАВНИЦИ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

У оној истој седници Управног Одбора, од 4 августа 1882 год., у којој је г. Ђура Вајферт изабран био за председника Задругиног, изабран је за њеног управника господин

Таса Банковић

члан Управног Одбора. Г. Таса Банковић није тој седници био присутан, јер тада није био у Београду. Избор г. Тасе Банковића за управника Задругиног значајно је управо продужење онога његовог рада, на коме је он дотле с покретачима оснивања Београдске Задруге с највећом вољом и великим напором радио био. Може се рећи, да је избор г. Тасе Банковића за првог управника Задруге била једна потреба, јер, доиста, нико други не би могао боље да тада већ остварену замисао оснивања Задругина упутити оним путем, којим је она ради означене јој цели требала да пође, којим је пошла и кога се увек стално придржавала. Избор г. Т. Банковића за управника био је онзко исто срећан, као што је и г. Светозар П. Ристић био срећом послужен у оном тренутку, кад се ради остварења своје замисли оснивања Задругина обратио био г. Т. Банковићу. —

После онога, што смо у опису постанка Задругина саопштили, свакоме ће бити појмљиво, да је управнички положај г. Т. Банковића у почетним данима и месецима рада

Београдске Задруге био веома тежак. Имао је он у своме раду великих незгода и неприлика, али је он све то издржљиво савлађивао, имајући пред очима једино корисну цел Задругину. Својом необичном вредноћом, пажљивим радом и ауторитетом, који је он још тада уживао у београдским круговима, успео је, да је Београдска Задруга већ у првој години свога рада дала несумњива доказа о томе, да јој је будућност осигурана. Далеко од тога да подценимо чији рад и заслуге, држимо да смемо рећи, да је данашња Београдска Задруга, овако угледна, чувена и јака, у већем обиму дело г. Тасе Банковића, смемо то да кажемо већ и с тога, што је у току од 25 година г. Таса Банковић у неколико прилика, за дуже или краће време, био стални или привремени управник Београдске Задруге. —

У другој половини 1883 године г. Т. Банковић је морао поднети оставку на управнички положај, јер је тада, због својих трговинских послова, морао врло често да путује у иностранство. Управни Одбор био је приморан да уважи оставку г. Банковићу, али му је у исто време изјавио своју благодарност на неуморном раду. У истој седници Управни Одбор изабрао је тада за управника — напомињемо поново, да нико па ни управник онда није имао награде, — Фрању Вшетечког, али је он изјавио, да се

због слабости не може тога положаја примити, те је онда управничку дужност привремено вршио члан Управног Одбора Коста Таушановић. Крајем новембра 1883 год. Таушановић је одступио с управничког места. Управни Одбор изабрао је тада за привременог управника г. Милана Банковића, члана Управног Одбора, а почетком 1884 год. поставио је Управни Одбор за вршиоца дужности управника г. Косту Јанковића, књиговођу Задругиног.

После редовне годишње скупштине Задругиних удеоничара у фебруару 1885 г., и ако је извештај Управин о раду Задругином у год. 1884 био повољан, ипак су неки догађаји у тој години неминовно налагали да Задруга мора имати сталног управника, а по могућности стручно лице. Кад је г. Коста Јанковић разрешен био од дужности књиговођине, а тиме и од дужности управниково, изабрао је Управни Одбор у седници својој од 1 априла 1885 г. за управника господина

д-ра Милу Поповића

тадањег професора Трговачке Школе. Г. Поповић, и ако је увек с готовошћу својим стручним знањем чинио услуге Задрузи, ипак је изјавио, да се не може примити управничког положаја. Управни Одбор примивши к знању саопштење г. Поповићево, изјавио му је том приликом благодарност на потпори, коју је својим радом дотле указивао Задрузи, па је за сталног управника изабрао господина

Тасу Банковића.

На положају сталног управника остао је г. Таса Банковић до 7 маја 1887 год., кога је дана поднео оставку, и, пошто му је Управни Одбор оставку уважио, решио је у истој седници, да се расписне стечај за управничко место. За ово време управничког рада г. Т. Банковића ушли су у Задругу први стручни чиновници, као: Петар Н. Кики, Јован Венчанац и Ђока Велисављевић; тада су, као што смо већ раније саопштили, умножени и разноврсни послови

Задругини подељени били, поред благајнице, у пет главних одељења. У ово управничко доба г. Банковића пада и први покушај Управног и Надзорног Одбора да се Београдска Задруга претвори у акционарски новчани завод. Тај је покушај, као што смо већ опширније саопштили, остао у скупштини удеоничара од 28 децембра 1886 г. без успеха.

Други стални управник Београдске Задруге био је

Коста С. Таушановић.

Њега је Управни Одбор, на предлог гг. Тасе Банковића и Луке Ђеловића, изабрао у својој седници од 27 маја 1887 г., одредивши одмах и плату од 5000 дин. годишње. На том положају остао је Таушановић до 22 фебруара 1889.

После Таушановићеве оставке управничку дужност вршио је одлуком Управног Одбора г. Таса Банковић до 17 марта исте године, кога је дана на основи расписаног стечаја Управни Одбор изабрао за управника Задругиног

Јована Ст. Бошковића.

Од горњег дана па до 8 јуна 1891 год. Јован Ст. Бошковић управљао је Задругом. Бошковић је Управном Одбору поднео био оставку 13 маја 1891 г. у којој је изјавио, да због нарушеног здравља мора напустити положај у Задрузи, да се с болом у души растаје од посла који је с пуно воље и задовољства радио у Задрузи. Кад је његова оставка у одборској седници прочитана, тада су чланови Управног Одбора, којима је такође тешко било растати се с онако ретким и спремним радником какав је био Јован Ст. Бошковић, подуже претресали питање о могућности, да се посао Бошковићу олакша, а да му се ради поправке здравља одобри подуже одсуство. У том смислу Управни и Надзорни Одбор молио је Бошковића да се размисли, па је решење о његовој оставци одложио. Али је Бошковић после за свој останак у Задрузи везао био тако замашне услове, да их У-

правни Одбор није могао примити, морао му је оставку уважити. —

Јован Ст. Бошковић, својом стручном спремом и неуморним радом, постигао је велики успех и као управник знатно је унапредио Задругу. За његово управничко доба претворена је Задруга у акционарски новчани завод, а уредба о чиновницима Задругиним и о пенсионом фонду његово је дело.

На основи расписаног стечаја Управни Одбор у седници својој од 1 јула 1891 г. изабрао је за управника

Јована Венчанца,

који је тада био шеф књиговодства у Задрузи.

На управничком положају Венчанац је био непуна два месеца; умро је 20 августа. Управни Одбор, ценећи његов одличан чиновнички рад, решио је да се сарани о трошку Задругином, а породици да се изда једномесечна плата.

На расписани стечај за управника Задругиног пријавио се био приличан број кандидата. Како пак ниједан није одговорио постављеним условима, то је Управни Одбор у седници својој од 24 октобра умолио г. Тасу Банковића да се прими управничког места. Г. Банковић се није могао одмах одазвати овој молби, али је примио понуду, да се за који дан размисли; после неколико дана г. Т. Банковић је дао свој пристанак и тада је Управни Одбор решио, да се г. Т. Банковић као члан Управног Одбора делегира за заступника управничког с платом од 7200 динара год., с тим, да не улаже у пензион фонд, и његовом обавезом, да из пензионог фонда ништа не тражи.

У ово доба управничког рада г. Т.

Банковића пао је онај изненадни напад на Београдску Задругу 10 септембра 1892 г. —

После пуне четири године, 5 септембра 1895, поднео је г. Т. Банковић оставку на управнички положај и тиме створио могућност да се у седници Управног Одбора од 28 септембра по други пут за управника изабере

Коста С. Таушановић

с платом од 7500 динара годишње, а према одредбама уредбе о чиновницима Задругиним и уредбе о пенсионом фонду. По други пут на овом положају Таушановић је остао до 25 јуна 1899 год., ког је дана управничку дужност примио привремено г. Т. Банковић. —

После Таушановића дужност управничкову вршио је г. Т. Банковић све док није у седници Управног Одбора од 28 авг. 1900 изабран за управника господин

др. Лаза Пачу,

на коме је положају он остао до 4 новембра 1903 год. — За време његове управе од многих започетих разних правила израђен је Пословник Београдске Задруге.

Оставком г. д-ра Пачуа неко време дужност управничкову вршио је главни књиговођа г. Петар Н. Кики, а на основи расписаног стечаја изабрао је Управни Одбор у седници од 16 јуна 1904 г. за управника господина

Аврама Георгијевића,

који је на овом месту остао до краја фебруара 1907 год. — У седници од 23 новембра 1906 изабрао је Управни Одбор за управника Задругиног господина

Душана Поповића

пензионованог главног секретара Управе Фондова, одличног радника и познаваоца послова које Задруга сад врши, и које, по својим Правилима, намерава да предузме.

VIII

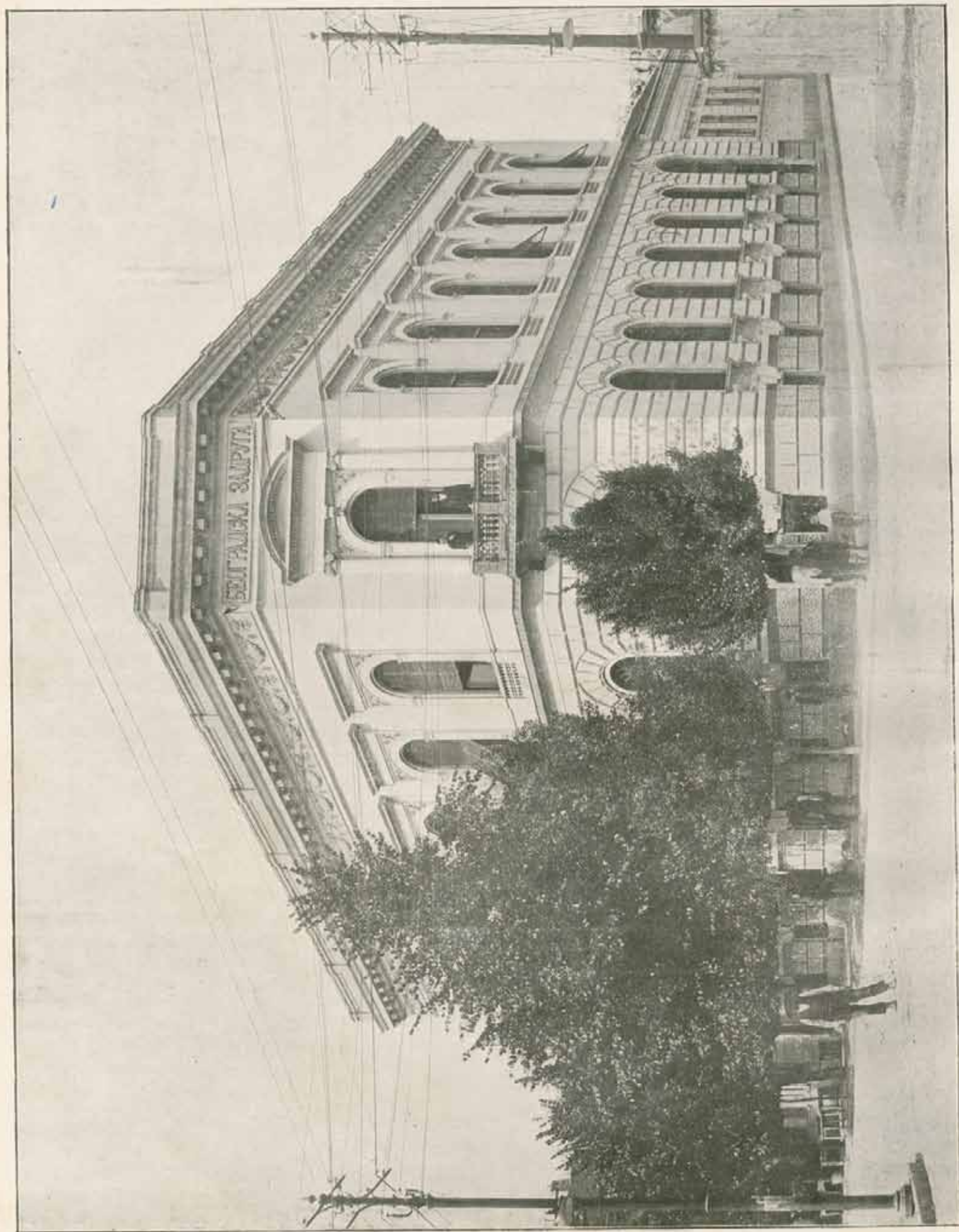
ИМОВИНА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

1. НЕПОКРЕТНО ИМАЊЕ

Београдска Задруга има данас, после 25 година, и своју непокретну имовину, чија вредност, по куповној цени, прелази два милиона динара. Тачна вредност непокретне имовине не може се означити с тога, што се, у тренутку кад ово пишемо, још не зна колика ће се сума утрошити у подизање нове зграде у Карађорђевој улици (пред пређ. Малом Пијацом).

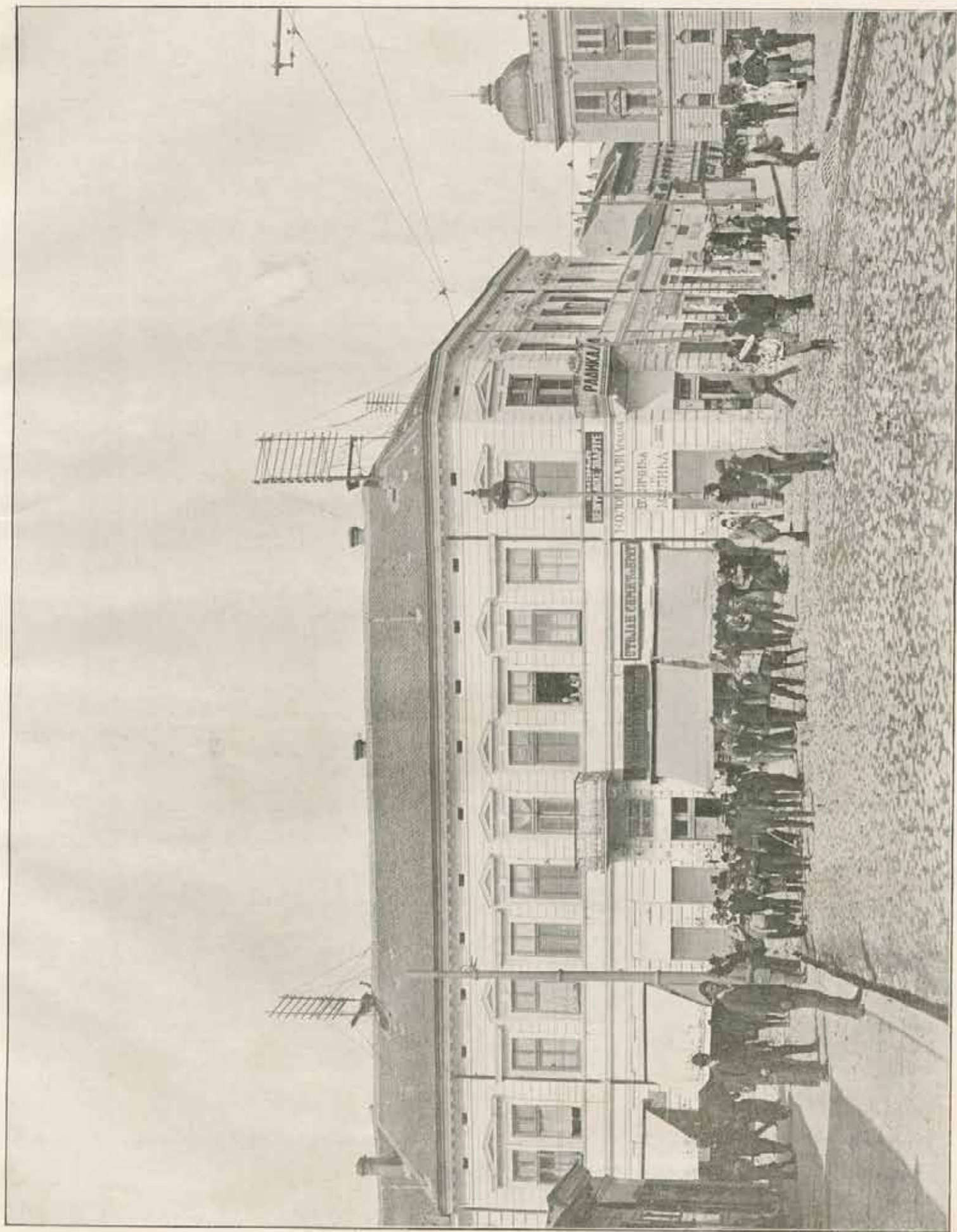
Први корак за куповину непокретног имања и подизање Задругиног дома учињен је 16 октобра 1887 г. — У заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора тога дана решено је, да се ванредној скупштини удеоначара 1-ог и 2-ог кола, која је била сазвана за 28 новембар исте године, предложи: да Задруга купи повећи плац на коме би се подигао Задругин дом. Одмах је у истој седници изабран и одбор за састав тога предлога. У одбор су ушли гг. Таса Банковић, Димитрије Ђирковић, Никола Н. Ђики, Радован Миленковић и Јов. Ст. Бошковић. Одбор овај имао је да размисли о величини плаца и о каквоћи дома, па према своме нахођењу да састави и предлог за скупштину. — Ванредна скупштина удеоначара 1-ог и 2-ог кола 28 новембра примила је једногласно поднесени јој предлог. Управног и Надзорног Одбора о куповини плаца и грађењу дома, те је Управни Одбор још истог дана решио, да се распише стецај за куповину плаца, а у том стецају да

се у главном ово наведе: „Сваки онај, који би имао плац на продају у реону Делијске Чесме и гостионице „Имperiјал“ до Двора и „Два бела голуба“ да поднесе понуду Београдској Задрузи до 10 децембра 1887 год.“ — У седници Управног и Надзорног Одбора од 22 децембра прочитане су све поднете понуде о плацевима па је нађено, да је најподеснији плац који је понудио Павле Башкалфић, на углу садање Јакшићеве улице и Обилићева венца. У понуди томе плацу била је означена цена 2800 дуката. На тој заједничкој седници није донесена коначна одлука о куповини плаца, него у заједничкој седници од 5 јануара 1888 год. Тога дана Управни и Надзорни Одбор решио је, да се за подизање Задругиног дома купи плац Павла Башкалфића за 2800 дуката. Одмах по свршеној куповини приступило се раду на подизању дома. Прво је у заједничкој седници од 21 јануара 1888 г. изабран одбор, који је имао да води надзор над радом грађења од почетка до свршетка. У тај одбор ушла су гг. Коста Главинић, Радован Миленковић, Милан Банковић, Никола Вулкић и Таса Банковић. Господи одборницима препоручена је што је могуће већа штедња. — У овој седници решено је, да се распише стецај за израду плана те грађевине, а рок за подношење плана био је остављен до 1 марта. Од поднесених планова у заједнич-

ИМАЊЕ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

Зграда у којој је до данас била Задруга, на углу Јакшићеве улице и Обилићева Венаца.

ИМАЊЕ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ
у улици Коларчевој и Позоришном тргу.

кој седници Управног и Надзорног Одбора од 9 марта усвојен је план архитекте Косте Јовановића с тим, да архитекта поднесе и исцрпан план о коштању зграде, на основу кога би се могао расписати стечај за само грађење. Према овом плану Управни Одбор позвао је грађевинаре да поднесу своје понуде, па је у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора усвојена понуда за подизање грађевине Андреје Јанковића, грађевинара из Београда, по предрачунској цени од 52 хиљаде дин. а под условом, да зграда буде готова до 1 октобра 1888 г. (По рачуну пак издато је грађевинару 63.619 дин.). Рад на грађењу Задругиног дома отпочео је одмах под надзором одређеног одбора. О Митрову дану исте године Београдска Задруга била је у своме дому.

Састанац редовне скупштине удеоничара био је одређен за 19 март 1889 г. Управни и Надзорни Одбор на своме састанку од 25 фебруара исте године решио је, да се састави исцрпно прегледан рачун о коштању Задругиног дома, па да се тај рачун поднесе редовној скупштини удеоничара на одобрење. Састављени рачун прегледан је у одборској седници од 3 марта и примљен је к знању.

У извештају Управног Одбора редовној скупштини удеоничара на дан 19 марта 1889 г. вели се односно подигнуте зграде ово:

„Управни и Надзорни Одбор сматра за своју пријатну дужност што може овом приликом изјавити, да је Задруга наша смештена још од Митрова дана у нашој новој кући. — Говорећи о новој Задругиној згради Управни Одбор има част извести вас, да је утрошено за подизање зграде заједно с плацем, тротоаром и централним грејањем свега 110 хиљада динара. Познато је задругарима, да је пропала скупштина одобравала кредит за подизање дома и до 120.000 динара, но Управа је тада изјавила, да ће бити довољно и 100 хиљада динара, што је скупштина и одобрила. Сада, пошто је грађевина свршена и на исту потрошено 10

хиљада више од одобрене суме, то Управни Одбор, саопштавајући скупштини о том вишку, моли је за накнадно одобрење на више утрошених 10 хиљада дин. Што се саме куће тиче Управни Одбор може изјавити, да је она како у погледу угодности, тако и у погледу солидности израде, као и увеленим централним грејањем топлотом водом, а и са гледишта сигурности, хигијенског и економског, потпуно задовољила наша, а надамо се и вања очекивања.“

На предлог г. Михаила Јовановића, задругара, да скуп захвали и Управном и Надзорном Одбору не само на савесном и успешном управљању Задругом, него да се захвали и на јевтино и добро израђеној Задругиној кући, скупштина је једногласно прихватила предлог и изјавила Управном и Надзорном Одбору захвалност на добро и јевтино израђеном Задругином дому.

Горњи спрат на овој истој згради подигнут је године 1897. У седници Управног Одбора од 17 фебруара 1897 г. управник Задругин представио је Управи, да је, услед послова, који ће се према новим Задругиним Правилима ускоро предузети, наступила потреба да се Задругине просторије прошире, и да за то треба тражити овлашћење удеоничара на идућој редовној скупштини. Управни Одбор решио је у истој седници, да се управников предлог прими и да се као предлог Управног Одбора унесе у извештај редовној скупштини. На редовној скупштини удеоничара, држаној 1 марта 1897 г., председник скупштине, г. Милутин Марковић изнео је на одобрење предлог Управног Одбора, да се подигне други спрат на Задругином дому. — После говора г. Мате Јовановића, којим је предлагао да се Управи да шире овлашћење, како би могла купити плац на коме би се подигла нова зграда, ако се за то удесна прилика покаже, говорило је још неколико удеоничара, а затим је скупштина донела ову одлуку: Овлашћује се Управа Задругина да може подићи горњи спрат на Задругином дому из акционог ка-

питала, који ће се амортизирати на начин, као што је Правилима предвиђено. А тако исто овлашћује се Управа да може купити и подесан плац за подизање веће зграде него што је садањи дом Задругини.

На основи овог овлашћења питање је ово поново покренуто у заједничкој седници Управног и Надзорног Одбора од 10 марта 1897 г. У тој седници управник Задругини поднео је био два предлога, први, о подизању горњег спрата на дотадањој згради, и други, о подизању сасвим нове зграде. После довољног објашњења Управа је решила, да се одмах приступи подизању горњег спрата, а тај посао поверио је ужем одбору четворице, у који су изабрана гг. Коста Главинић, Таса Банковић, Радован Миленковић и Коста Таушановић. У седници Управног Одбора од 2 априла усвојен је за подизање горњег спрата план г. Капетановића, проф. В. Школе. Одмах с јесени исте године горњи спрат био је потпуно готов, а решењем Управног Одбора од 9 јула уведено је у целу зграду електрично осветљење и телефонска веза.

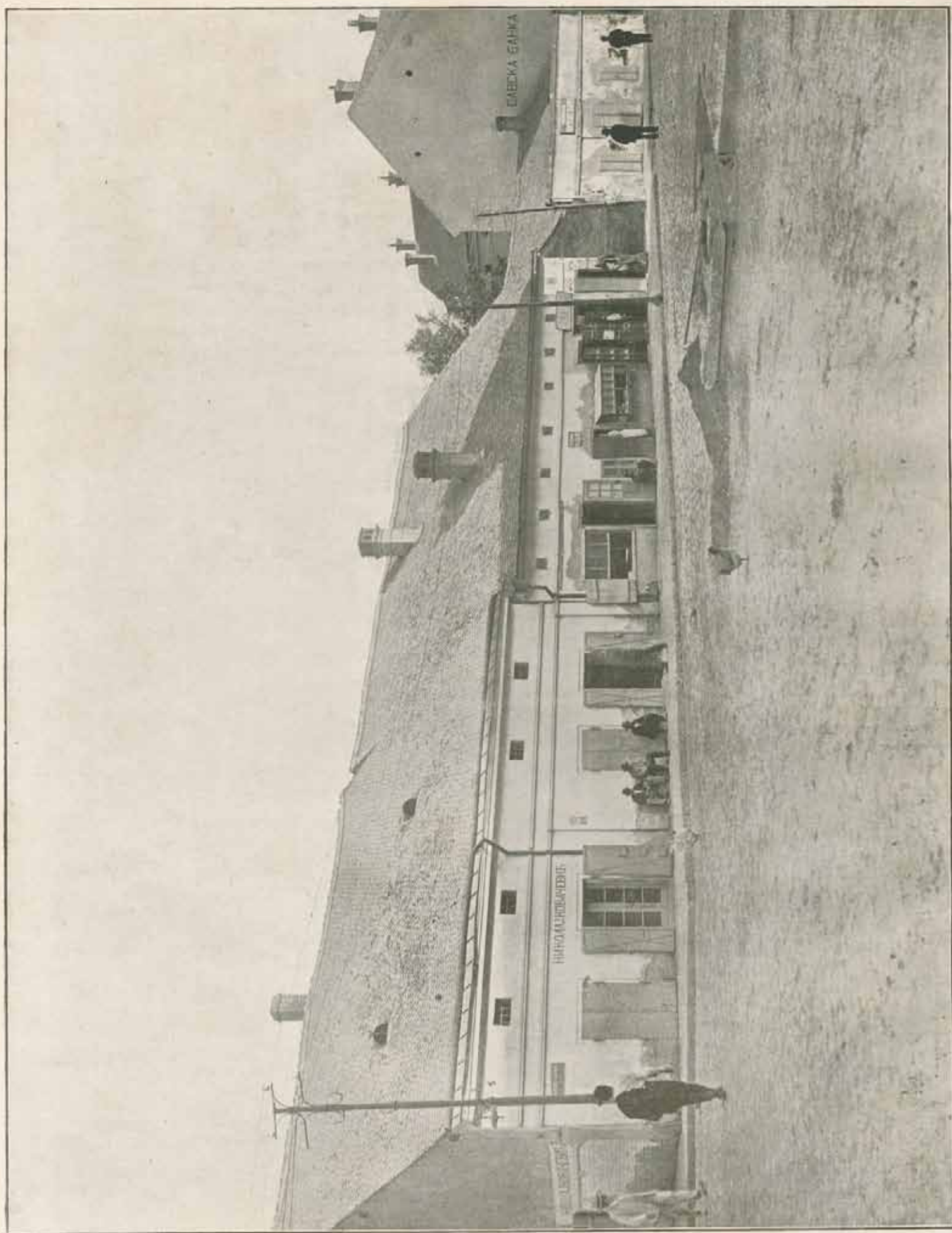
Овај дом Београдске Задруге вреди, по куповној цени, 191.486'30 динара.

Одлуком Управе Задругине кућене су зграде Корнелије Андрејевићке, на позоришној пијаци и у Коларчевој улици за 442.500 динара. На овој просторији и најлепшем месту престонице Задруга ће, чим се сврше радови канализације, подићи велику и лепу зграду, која ће, поред доброг прихода, бити украс српске престонице.

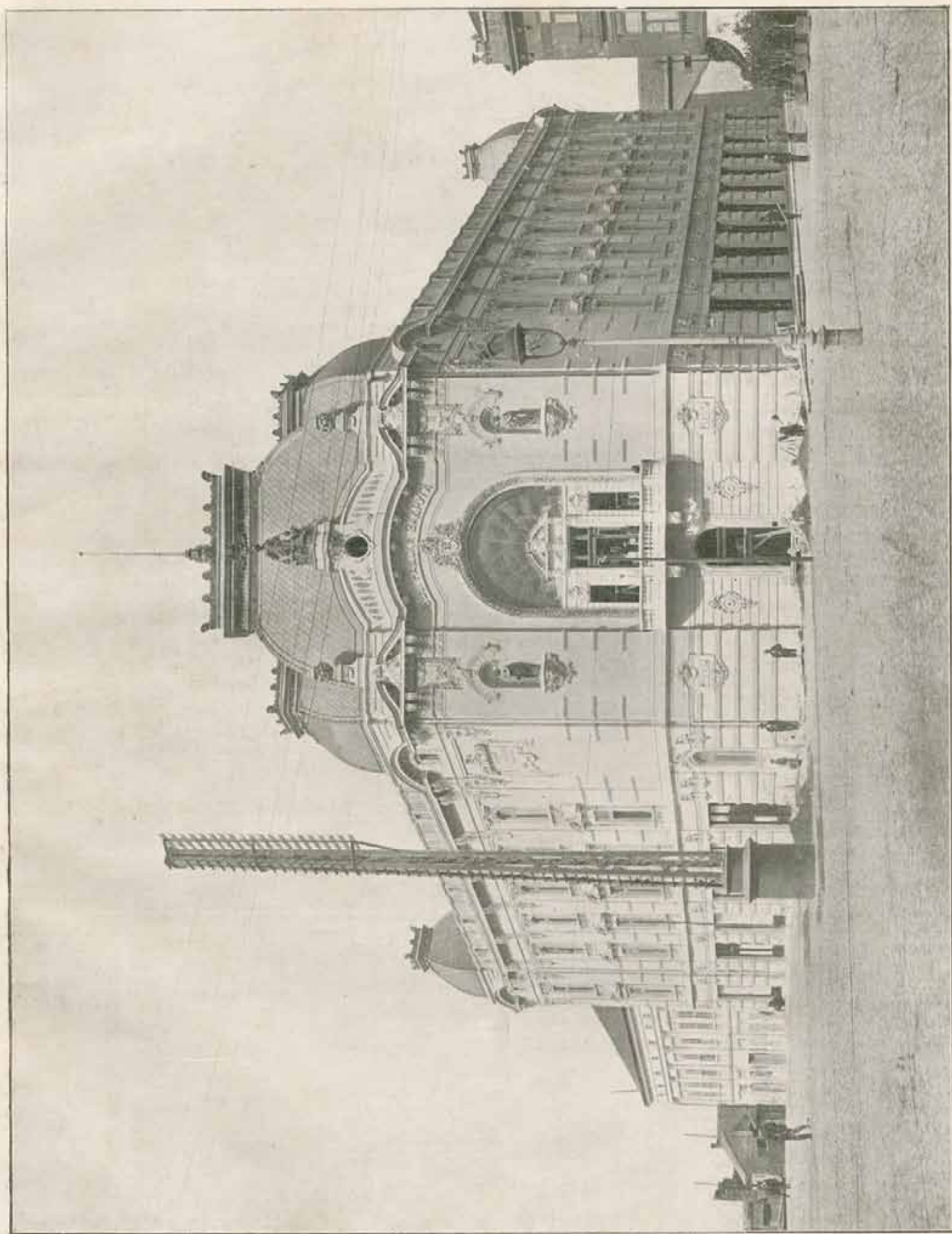
Придржавајући се одлуке редовне скупштине удеоничара од год. 1897, а имајући у виду тескобу Задругиног дома, Управа Задругина донела је одлуку, коју је 20 августа 1904 г. и извршила, да се купи имање Браће Крсмановића, браће Гођеваца, Општине Београдске, Вује Ранковића и Луке Ђеловића, које се граничи улицама: Карађорђевог, Херцеговачком, Травничком, Зворничком и Свето-Никољским Тргом, по цену од 344.396'40 дин.; а у седници Управног

Одбора од 21 септембра 1904 решено је, да се на једном делу горњег имања, и то: бив. браће Крсмановића, Вује Ранковића и Луке Ђеловића, подигне зграда за централу Београдске Задруге са свима њеним одељењима. Грађење ове величанствене зграде отпочело је с пролећа 1905 г. у властитој режији Задругиној, а по плановима које су израдили гг. Андра Стефановић и Никола Несторовић, професори Университета. На подизање нове зграде издато је до маја т. г. 836.629'86, а с плацем на коме је подигнута свега 1,008.422'80 динара.

Кад је грађење ове зграде отпочело и кад се сазнало, да ће она по спољној и унутрашњој изradi својој бити једна од најлепших зграда у Београду, и да ће на подизање њено Задруга утрошити преко милион динара, отпочело се у престоничким круговима на разне начине да критикује овака одлука Задругине Управе, изражавано је упразо жаљење, што Управа Задругина није решила да се овако величанствена зграда подигне у горњем делу града, у Кнез-Михаиловој улици, на Теразијама итд., па да Задруга са својом величанственом зградом украси живљи део српске престонице. Мора се признати, да би нова зграда Београдске Задруге још величанственије изгледала у живљем делу Београда и да би украсила тај део престонице, али Управни Одбор Задругини при одлуци својој о подизању нове зграде морао је на првом месту водити рачуна о потребама које изискују садањи и будући послови Задругини. Умножавањем новчаних завода у Београду есконтни рад Београдске Задруге почео је да слаби, као што се то може видети и из рачунског дела, те ће Задруга сад постепено приступати оним пословима, који су новим Задругиним Правилима предвиђени, а на првом месту онима, о којима се говори у чл. 13. тачки 16. њених Правила. За те послове потребни су пространи магацини, које ће Задруга ускоро отпочети да подиже на своме заосталом плацу, а што је главно, потребно је, да је централа Задругина у непосредној

ИМАЊЕ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ
у Херцеговачкој улици (старе зграде)

НОВА ЗГРАДА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ
на углу Херцеговачке, Травничке и Карађорђевог улице.

близини саобраћајних средстава, железнице и пароброда. Ово су разлози, који су Управу Задругину руководили при куповини горњег имања и одлуци за подизање нове зграде. —

2. ВРЕДНОСТИ РЕЗЕРВНИХ ФОНДОВА.

На дан 31 децембра 1906 г.

износили су Фондови Београдске Задруге

У Хартијама:

1. Стални резервни фонд према капиталу од милион динара . . .	240.821·23
2. Фонд за осигурање . . .	405.125·02
3. Резервна премија . . .	1,780.329·80
4. Фонд особене премијске резерве	66.217·55
5. Фонд Задругиних зграда, амортизација	101.486·30
	Свега дин. 2,593.979·90

IX

УПРАВНИ ОДБОР. - НАДЗОРНИ ОДБОР. - ПРАВОЗАСТУПНИЦИ

Одмах у почетку наше Споменнице рекли смо, да је на своме месту, јер ће то служити будућем нараштају нашем као пример мудрог и часног рада, да се у њој истакну имена оних људи, који су у Београдској Задрузи радили непрекидно, часно и поштено пуних 25 година, и оних, који су, управљајући Задругом кроз дужи низ година, створили је овако јаком и угледном. Ми ћемо се томе одужити на овом месту.

Као чланови Управног Одбора провели су у Београдској Задрузи непрекидно од њеног постанка до данас, дакле пуних

25 година ова гг.:

Таса Банковић

Милутин Марковић

Милаш Банковић;

24 године (непрекидно) гг.:

Лука Ђеловић

Димитрије Ђорђевић;

21 годину (непрекидно) г.

Димитрије Ђирковић;

17 година (непрекидно) г.

Раденко Драговић;

14 година (непрекидно) пок.

Радован Милековић;

10 година (с две године у Надзорном Одбору) г.

Паја К. Михаиловић.

У првим годинама трајања Београдске Задруге радио је Надзорни Одбор потпуно заједнички с Управним Одбором, оба одбора

допуњавала су се узајамно у свему ономе што је тада младој установи потребно било да јача и да се успешно развија, и, што је главно, да увек колико је више могуће задовољи своје задругаре. Све сметње у раду, нарочито у првим годинама, а тих је у Задрузи било двојакних, унутрашњих и спољних, Надзорни Одбор увек је отклањао споразумно с Управним Одбором. За свих 25 година није између Надзорног и Управног Одбора било каквих озбиљнијих несугласица, нити је Надзорни Одбор икад имао повода да се користи својим правом, па да због неправилности рада Управног Одбора сазива ванредну скупштину. Доцније, кад се посао у Задрузи почео гранати, кад је Задруга ухватила јачега корена, Надзорни Одбор продужио је рад одвојено од Управног Одбора, вршио је, према Правилима, искључиво само свој посао. — Надзорни Одбор увек се старао да тачним вршењем своје дужности оправда поверење задругара, он је строго по Правилима Задругиним увек контролисао радњу Управног Одбора, вршио је ванредне прегледе не само над благајницима, него и над злогома и лисницама меница, а кад је при том прегледу нашао, да се нађено стање не слаже с рачунским књигама, — што се само у првим годинама дешавало — одмах је предузимао мере да се погрешке што пре пронађу и рачуноводство доведе у склад с правим стањем За-

другиним. — Ми смо, у осталом, говорећи о раду Задругину од њенога постанка до данас увек помињали поред Управног Одбора и Надзорни Одбор, што је најбољи доказ, да је рад оба одбора био увек споразуман, намењен искључиво напретку Задругином. — Једино овако сагласним радом између Надзорног и Управног Одбора могла је Задруга корачати из године у годину гиганским корацима, неочекивано повољно се развијати и постати овако угледан и велики новчани завод. У данашњој величини Београдске Задруге у равној мери с Управним Одбором дели заслугу и Надзорни Одбор.

Први председник Надзорног Одбора био је *Сава Шоповић* трговац, до краја 1883 год.; њега је заменио *Јован Живадиновић*, начелник Министарства Финансија од год. 1884 до 1885 закључно, а после су по реду били председници Надзорног Одбора:

Тодор Михаиловић у год. 1886, *Јован Ст. Бошковић* у год. 1887 и 88-ој, *Мата Јовановић* у год. 1889, *Паја К. Михаиловић* у год. 1890 и 91-ој, *Коста Главинић* у год. 1892, *Мата Јовановић* у год. 1893, 94-ој и 95-ој. Од године 1896 па до данас председник је Надзорног Одбора господин *Тодор Михаиловић*.

Дужи низ година својим радом у Надзорном Одбору, па према томе у Управи Београдске Задруге у опште, провели су:

20 година гг.:

Тодор Михаиловић
Коста Главинић;

14 година г.

Мата Јовановић;

11 година г.

Тодор Ђурић;

10 година гг.:

Милан Ж. Маринковић
пок. **Влада Чортановић;**

8 година гг.:

Др. Мика Поповић
Аца Борисављевић
Андра Ђорђевић.

Од постанка Београдске Задруге па до 15 априла 1890 год. правозаступник Задругин био је г. *Милутин Марковић*, поред његова рада као члан Управног Одбора. Правозаступничку дужност вршио је г. Марковић до 4 априла 1885 год. без икакве награде, тек те године Управни Одбор у седници поменутог дана одреди г. Марковићу незнатну награду за правозаступничке послове од 360 динара годишње. С напредовањем Задругиног рада множио се и рад правозаступнички, али је г. Марковић ипак горњу незнатну награду за свој труд имао све до 20 јануара 1887 год. када је Управни Одбор, увиђајући и ревносни и велики рад Задругиног правозаступника, одредио му сталну награду од 200 динара месечно. Године 1890 примио се г. Милутин Марковић државне службе и тада је 15-ог априла поднео оставку на правозаступништво у Задрузи. — У првим годинама Задругиног рада, године 1885 и 1886, есконтовано је у Задрузи неколико фалсификованих меница у суми до 8000 динара. Тада су се, тим поводом, о Задрузи проносили разни гласови. Злуреди људи покушали су да поткопају лепо име Задругино, распостирјући гласове да је Задрузи тим фалсификатима пропало 100—120.000 динара. — Г. Марковић својом вредноћом и заузимљивошћу ушао је био брзо у траг тим фалсификатима и успео је, да благовремено велики део горње суме од 8000 потпуно Задрузи осигура и да је сачува од штете. Кад је о своме раду поднео Управи Задругиној извештај, изјављена му је благодарност, која је нашла места и у извештају Управног Одбора за годину 1888.

У седници Управног Одбора од 28 априла 1890 године изабран је за Задругиног правозаступника г. *Милан Миловановић* адвокат. Од тога времена па до данас г. Миловановић је шеф правозаступничког одељења Београдске Задруге. —

X

ДВАДЕСЕТ-ПЕТА ГОДИШЊИЦА

Потребно је да бацимо још један поглед на прошлост Београдске Задруге и да том приликом истакнемо још неке појединости из њенога четвртвековног рада, јер ће оне непобитно утврдити, да је досадањи рад Задругин био благодетан. Последице таквога њеног рада из године у годину све су се јаче и јаче осећале у целој нашој отаџбини, осетио их је још у првим годинама Задругина живота наш сиромашнији staleж, многи наш занатлија, а доцније сви наши трговачки и привредни кругови, па је најзад последице благодетна рада Београдске Задруге осетила и наша држава.

Како је Београдска Задруга оснивана тада у нашим ширим друштвеним круговима није скоро ни постојао појам о штедњи, а још мање о ситним заштеђевинама. И баш у томе, што се у току минулих 25 година у свима нашим друштвеним круговима већ одомаћило улагање новца на штедњу код новчаних завода, мора се неоспорно уписати у заслугу Београдској Задрузи, јер је она прва пружила прилику свима нашим грађанима, нарочито сиромашнијим, да штеде, да своје уштеде дају за случај потребе на приплод, а створила је за улагање уштеда и подесне услове и згодан начин, књижице, те је тако пробудила у свакога дух и вољу за штедњу, нагнала је управо велики број наших грађана да се сложе за међусобно помагање и штедњу, а све ово Београдска

Задруга упутила је била једним правцем, који је, као што се види, донео сјајне успехе нашој земљи у опште, а нарочито на нашем привредном и народно-економском пољу. — Начином, на који је Задруга основана била, искључена је била могућност да ће њој у раду бити на сметњи који други новчани заводи; ово се потврдило појавом Народне Банке, која је постала у првом добу Задругина рада и створила нов финансијски преображај у нас у опште. Народна Банка не само да није била Задрузи на сметњи и од штете, него напротив, била је од велике користи, јер јој је она одмах отворила доста знатан кредит, те је Задруга, служећи се новцем Народне Банке према потреби, могла и обилатије и повољније да одговори своме позиву, да што боље задовољава потребе својих удеоничара а после и других, који су тражили помоћи у Задруге. — У првим годинама свога рада Задруга је, одговарајући увек својој цели, много њих избавила из руку претераних каматника, многога нашег занатлију и ситнијег трговца сачувала је она од пропасти, тада је већ Задруга оваким својим радом оправдала потребу свога постанка, учврстила опстанак и осигурала себи будућност. Гредeћи путем, који јој је основним Правилима утврђен био, Задруга у првим годинама свога рада није могла имати велике добити, није у стању била да својим задру-

гарима створи веће делимке (дивиденде) на њихове уделе, јер то њена цел није била, али је зато већ у тим годинама, потпомажући корисно и на лак начин своје удеоничаре и друге грађане, успела била да у ширим круговима пробуди и учврсти вољу за штедњу и пружи неоспорна доказа од користи међусобног помагања. За оне, који су тада Задругом управљали, није лак посао био да до таквих успеха доспеју. Али је тај успех доиста већ у години 1884-ој постигнут био. У тој је години Задруга отворила била упис удеоничара за друго коло, и свих 4000 удеоница било је распродато за *десет дана*, а у другој половини г. 1887 отворен је био упис за треће коло. Тај упис крунисан је био дивним успехом, јер је у необично кратком времену *од два дана* било распродато свих 4000 удеоница. Овом успеху у буђењу потребе за узајамно помагање ишао је упоредо и успех у буђењу и учвршћивању воље у ширим друштвеним круговима за и најмању штедњу и улагање заштеђевина на прилод. О томе успеху пустићемо бројеве да говоре. — На крају године 1888, дакле после пет година свога стварног рада, имала је Задруга поверених јој улога на штедњу свега 1,293.240·96 дин., а у току 1889 године поверено је Задрузи улога на штедњу свега 2,279.557·46 дин. Број лица, која су те године имала код Задруге уложених новца, био је 2790. — Ови бројеви најбоље сведоче, колико је Београдска Задруга у првим годинама својим корисним радом стекла била угледа и поверења, а с друге стране пак казују, да се мисао о штедњи већ тада почела нагло ширити у нашим круговима, да је воља за штедњу била знатно себи прокрчила пута, а то, смемо с поносом рећи и тврдити, била је заслуга Београдске Задруге.

Из године у годину Београдска је Задруга напредовала гиганским корацима; сви радови, које је она од свога постанка до данас предузимала, имали су неочекиваног успеха. Послови Задругине развијали су се увек упоредо с развићем наше трговине и

радиности. Поверење наспрам Задруге расло је нагло, расло је у оној мери, како је то Задруга заслуживала. Али је и Задруга огромном поверењу, које је уживала, пружала с године на годину све веће гаранције. Она је то учинила у пуној мери прво тиме, што је свој привремени, нестални капитал заменила сталним капиталом, претварањем удеоничких књижица у акције, затим стварањем све већих и већих резерви, подизањем првога свог дома, куповином непокретне имовине, и најзад подизањем нове величанствене зграде. Резерве Задругине данас су толике, да могу у пуној мери служити као моћна гаранција за све активне и пасивне послове Задругине. Како је, у којој је мери и у којим пословима Београдска Задруга напредовала из године у годину, то најречитије казује рачунски део који свему овоме следује; он удара печат истине на све оно, што смо о Задрузи од постанка јој до данашње 25-тогодишњице рекли. Да, они бројеви у рачунском делу наше Споменице потврђују, да је Београдска Задруга установа, коју је пре 25 година створила наша стварна потреба, то сведоче њена дела и успеси, то сведочи њен глас, њена данашња величина. О успеху и цели, ради које је Београдска Задруга основана, ми смо доста опширно говорили. На реду је да рекнемо коју и о делима Београдске Задруге. —

У коликој је мери Задруга утицала и колико је она учествовала у подизању наше модерне привреде и народно-економске зграде, с колико је живота и снаге она за ових 25 година у томе послу узимала удела, колике је хиљаде хиљада наших динара задржала у земљи установом првога Осигуравајућег Друштва, све је то, сумње нема, толико познато великом делу наших суграђана, да би било излишно, кад би о томе овде опширније говорили. Прећи ћемо на друге ствари. — Ко је имао у рукама својим годишње извештаје Управног Одбора о раду Задругину, и који хоће да их прелиста, тај се може уверити, да је Београдска Задруга, од свога постанка па до данас, сваке године

обилато потпомагала све наше домаће хуманитарне установе, да је притицала у помоћ свима оним предузећима, која су Српству могла од користи бити, она се у томе није ограничавала само на међе наше отаџбине; њени добротворни прилози достизали су Српство од Солуна па до Лике и Крбаве и Косова у Далмацији. У свих минулих 25 година Задруга је сматрала за своју дужност, управо као неку врсту обавезе, да сваке године од своје чисте добити одвоји већу суму на добротворне и корисне цели, те је тако у пуној мери одговарала и својој патриотској дужности; али је она ту своју дужност вршила у потпуној тишини; никада није та своја дела вешала на велика звона јавности, — она је чинила добра дела и тиме је била задовољна. Ми ћемо само из једне године, а то је 1891, овде саопштити, како је Управни Одбор поделио вишак суме, која је била утврђена за исплату дивиденде:

Помоћ државној Трговачкој Школи	500 дин.
„ Трговачкој Омладини . . .	300 „
„ Друштву Напуштене Деце	100 „
„ Фонду Великошколаца . . .	100 „
„ Босанско-херцег. школама	100 „
„ Друштву Велике Србије	100 дин.

Општина града Београда обратила се била први пут Београдској Задрузи за зајам у почетку године 1885. — Тада се Задруга у послове те врсте није могла упуштати, јер то, поред осталог, ни сама Правила њена нису допуштала. Али чим је и у том погледу наступила била могућност, и кад је Задруга године 1890 дошла била до веће готовине накнадном продајом остатка својих акција 1-ве и 2-ге емисије, она се свесрдно одазвала позиву Општине града Београда за зајам од 1 милион динара. Ова предусретљивост Београдске Задруге према престоничкој општини врло је лепо објашњена у извештају Управног Одбора главној скупштини удеоничара 31 марта 1891 год. — У томе извештају о учињеном зајму Општини града Београда вели се ово:

„Управа Задруге сматрала је за своју дужност, да свесрдно изађе насусрет нашој општини, једно с тога, што општина даје и сувише гаранције за обезбеду зајма, а друго, што је становништво београдско оно исто грађанство, које сачињава Београдску Задругу и што је то исто грађанство, које сада подиже нашу престоницу, већ подигло Београдску Задругу од које с правом очекује ове услуге. Чинити услуге Општини Београдској, кад она ради на успостављању толиких услова за здравље својих грађана, сматрала је Управа Задругина за дело достојно, зато је и ушла у овај посао, који је изазвао увећање њеног капитала.“

Овим зајмом Задруга није била ниуколико стеснила своје редовне и текуће послове, јер га је она постепено извршивала, а тиме је још више помогла општини, те је у стању била да успешно отпочне најпречи део својих великих техничких радова. Сем овога зајма Задруга је увек с готовошћу чинила и друге велике услуге Општини Београдској: она јој је жирирала менице, које су есконтване код Народне Банке, и то: 1892 год. дин. 2,360.000, 1893 год. дин. 2,160.000, 1894 год. 2,170.000 дин. итд., до године 1905 закључно преко дин. 28 милиона. По себи се разуме, да је зајам, учињен општини, донео Задрузи пристојну зараду, јер се Општина Београдска увек одликовала примерном тачношћу у испуњавању својих обавеза. —

Сваком нашем корисном предузећу Задруга је са свом готовошћу чинила знатне услуге. — Велико и корисно српско предузеће, установу Српскога Бродарског Друштва, Задруга је одмах, у самом његовом почетку, прихватила и свесрдно потпомагала. Задруга је тада купила за 30 хиљада динара акција Српскога Бродарског Друштва. Грађевинарима бродова, код којих је Друштво поручило било бродове, Задруга је гарантовала за тачну исплату, а та гаранција прелазила је суму од пола милиона динара. Данас Задруга има у своме резер-

вном фонду акција Бродарског Друштва у номиналној вредности 67.700 дин. — Сем наведеног Задруга је Бродарском Друштву од године 1894—1906 жирирала менице, које су есконтване код Народне Банке, за дин. 3,400.000.

Кад је оснивано Кланично Друштво, предузеће, које је нашој извозној трговини много користило, чија се корист нарочито у данашњим приликама осећа, Управа је Задругина одмах решила да се обвезница кланичне пруге купи за 120.000 динара. Данас Задруга има у својим резервама 1200 комада обвезница те пруге у номиналној вредности 120.000 динара.

И „Задрузи за подизање зграда“ чинила је Задруга услуге тиме, што је том предузећу, ради живљег рада, од год. 1902—1906 жирирала менице у суми од 300 хиљада динара, које су код Народне Банке есконтване. —

Управа Задругина, старајући се да Задруга што боље одговори своме задатку, да по могућству потпомогне живље кретање наше трговине и радиности, и то: јевтинијим капиталом, добро уређеним кредитом и давањем јачега полета опшицају својих готовина, — отпочела је била још године 1890 да отвара кредит по текућим рачунима нашим новчаним заводима у унутрашњости. Овај рад Задругин постајао је из године у годину све већи и кориснији како за правилно развиће народно-привредног живота и послова у нашој отаџбини, тако исто и за саму Задругу. Огромна је сума којом данас Задруга кредитира новчане заводе у унутрашњости.

Преко своје Управе Задруга је у напретку свега привредног света у нашој отаџбини, па дакле и у државном кредиту, гледала и свој велики напредак, с тога је она, чим су јој средства допустила, радила и на подизању државног кредита. Задруга се, чим се у касама њеним стекла била велика готовина, радо одазвала позиву Српске Државе за зајам. На први позив, а тај је био од стране Министарства Грађевина год. 1890.,

Задруга се радо одазвала и дала је томе Министарству за грађење селске железничке пруге зајма 350.000 дин. у готову. Почетком год. 1891 Задруга је дала зајма Министарству Финансија по текућим рачунима у готову 250.000 дин. — Кад је Железничкој Дирекцији г. 1892 потребно било да изврши набавку вагона и да подмири и друге своје потребе Задруга јој је дала зајма 1,000.000 динара. У истој години Задруга је и Управи Државних Монопола есконтвовала менице у укупној суми од 1,000.000 дин. Сем свега горњег Задруга је жирирала менице Министарству Финансија, које су код Народне Банке есконтване од год. 1894—1901 у суми од 3,000.000 дин. — То исто учинила је Задруга Управи Монопола од год. 1892—1902 у суми преко 22,000.000 дин. — Исту услугу учинила је Задруга и Железничкој Дирекцији од год. 1896—1898 у суми од 840.000 динара. —

Кад су наши трговци и предузимачи за разне државне набавке место готовог новца добијали знатне суме у боновима, Задруга је по готову била једини завод, која је примала на својим касама ове државне бонове и на њих нашим трговцима и предузимачима давала зајмове. — Од године 1890 до 1903 издала је Задруга зајма на бонове преко 3,000.000 динара. —

Из свега што о овоме раду Београдске Задруге рекосмо јасно се види, да је Задруга вршила једну узвишену патриотску дужност; она о 25-тогодишњици својој може сама себи честитати, што је њена моћ била толико велика, да је, не сужавајући своје текуће послове, била у стању да припомогне и подизању угледа наше отаџбине. —

Од Београдске Задруге за међусобно помагање и штедњу, основане пре 25 година на неоспорној потреби, с незнатном недељном уплатом од пола динара, а која је током година увек вршила своје послове и савесно и на корист нашега привредног развитка, створио се велики и силан новчани завод, који данас располаже огромним

поверењем, а одликован најугледнијим местом не само на нашем јавном новчаном тргу, него и у свему иностранству. — С оваком установом и тековином ове врсте Српска Држава може се поносити, с пуним задовољством може она поздравити 25-тогодишњицу установе, која, бацајући поглед с данашње своје висине на прошлост, с радошћу и поуздањем гледа у будућност, спремајући се за све радове на пољу нашега економског и трговинског напретка.

Данашња величина, моћ и углед, досадањи сјајни успеси Београдске Задруге дају пуно права и разлога њеним покретачима

и оснивачима да поносно, а прожети осећајима необичног задовољства, баце поглед на свој родољубиви и напорни рад пре 25 година; исто то могу с пуним правом учинити и они, који су овом благодетном установом управљали мудро и обазриво од постанка њеног до данас, или кроз дуги низ година; имају, велимо, на то права, јер њиховим трудним, одговорним и мудрим радом Београдска Задруга ступа поузданим корацима у другу четвртину столећа, ступа моћна и силна у сусрет свима великим привредним радовима, који у будућности предстоје нашој милој отаџбини. —

ЧЛАНОВИ
УПРАВНОГ И НАДЗОРНОГ ОДБОРА
од 1882 — 1907 год.

1882 и 1883 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

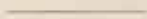
Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Поп Иса Георгијевић</i>
<i>Фрања Вишечки</i>	<i>Милаи Банковић</i>
<i>Јован Бошковић</i>	<i>Петра Тодоровић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Мијајло Штрбић</i>
<i>Светозар Николић</i>	<i>Корнел Јовановић</i>
<i>Марко М. Марковић</i>	<i>Петра Јовановић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Макса Антонијевић</i>

б) Надзорни Одбор

<i>ГГ. Сава Шоповић</i>	<i>Лазар Обреновић</i>
<i>Петра Манојловић</i>	<i>Др. М. М. Поповић</i>
<i>Светозар Милојевић</i>	

1884 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Фрања Вишечки</i>	<i>Коста С. Павловић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Рака Миленковић</i>
<i>Јован Бошковић</i>	<i>Др. М. В. Вујић</i>
<i>Марко М. Марковић</i>	<i>Мих. Кр. Ђорђевић</i>
<i>Мијајло Штрбић</i>	<i>Лука Ђеловић</i>
<i>Иса Г. Георгијевић</i>	<i>Милутин Ј. Марковић</i>
<i>Светозар Николић</i>	<i>Макса Антонијевић</i>

б) Надзорни одбор

<i>Г. Г. Јован Живадиновић</i>	<i>Светозар Милојевић</i>
<i>Таса Банковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Др. Мих. М. Поповић</i>	

1885 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Фрања Вишечки</i>	<i>Мих. Кр. Ђорђевић</i>
<i>Мијајло Штрбић</i>	<i>Др. Михаило В. Вујић</i>
<i>Марко М. Марковић</i>	<i>Милутин Ј. Марковић</i>
<i>Коста С. Павловић</i>	<i>Таса Банковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Васа Ј. Поповић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Светозар Николић</i>

б) Надзорни Одбор

<i>ГГ. Јован Живадиновић</i>	<i>Светозар Милојевић</i>
<i>Спасоје Стевановић</i>	<i>Милан П. Живковић</i>
<i>Др. Мих. М. Поповић</i>	

1886 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Борђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Марко М. Марковић</i>	<i>М. Кр. Борђевић</i>
<i>Коста С. Павловић</i>	<i>Др. М. В. Вујић</i>
<i>Мијајло Штрбић</i>	<i>Милутин Ј. Марковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Таса Банковић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Васа Ј. Поповић</i>
<i>Лука Беловић</i>	<i>Димитрије Борђевић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Светозар Николић</i>

б) Надзорни Одбор

<i>ГГ. Светозар Милојевић</i>	<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>
<i>Јован М. Тадић</i>	<i>Б. Х. Николајевић</i>
<i>Милан ЈК. Маринковић</i>	

1887 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Борђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Мијајло Штрбић</i>	<i>Радован Миленковић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Таса Банковић</i>
<i>Лука Беловић</i>	<i>Димитрије Борђевић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Димитрије Ђурковић</i>
<i>М. Кр. Борђевић</i>	<i>Никола Вуковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Никола П. Михаиловић</i>
<i>Никола Д. Кики</i>	

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Јован Ст. Бошковић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Јован Тадић</i>	<i>Тодор Ј. Мијајловић</i>
<i>Милан ЈК. Маринковић</i>	<i>Б. Х. Николајевић</i>
<i>Коста Главинић</i>	<i>Др. Мих. М. Поповић</i>

1888 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Мијајло Штрбић</i>	<i>Таса Банковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Димитрије Ђирковић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Никола Вуковић</i>
<i>М. Кр. Ђорђевић</i>	<i>Никола П. Михајловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Никола Д. Кики</i>
<i>Милорад Д. Јанковић</i>	<i>Јован Ђурић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Јован Ст. Бошковић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Јован М. Тадић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Милан ЈК. Маринковић</i>	<i>Андра Ђорђевић</i>
<i>Коста Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>

1889 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Димитрије Ђирковић</i>	<i>М. Кр. Ђорђевић</i>
<i>Никола Вуковић</i>	<i>Лука Ђеловић</i>
<i>Мијајло Штрбић</i>	<i>Јован Ђурић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Радован Миленковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милорад Јанковић</i>
<i>Никола П. Мијајловић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Никола Д. Кики</i>	<i>Таса Банковић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Мата Јовановић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Паја Михаиловић</i>	<i>Јован Тадић</i>
<i>Коста Главинић</i>	<i>Милан ЈК. Маринковић</i>

1890 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Борђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Димитрије Ђирковић</i>	<i>М. Кр. Борђевић</i>
<i>Никола Вуковић</i>	<i>Лука Ђеловић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Јов. Ђурић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Радован Миленковић</i>
<i>Никола Ј. Мијајловић</i>	<i>Милорад Д. Јанковић</i>
<i>Таса Банковић</i>	<i>Димитрије Борђевић</i>
<i>Никола Д. Кики</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Паја К. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Јован Тадић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Милан Ж. Маринковић</i>	<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>
<i>Ћоста Д. Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>

1891 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Борђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Илија Антоновић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Никола Д. Кики</i>
<i>Никола П. Мијајловић</i>	<i>Димитрије Ђирковић</i>
<i>Јован Тадић</i>	<i>Милорад Д. Јанковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Димитрије Борђевић</i>
<i>М. Кр. Борђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Паја К. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Милан Ж. Маринковић</i>	<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>
<i>Ћоста Д. Главинић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Мата Јовановић</i>	<i>Влад. Чортановић</i>

1892 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Милорад Д. Јанковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Никола Мијајловић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Јован Тадић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>

б) Надзорни Одбор

ЗАСТУПА ПРЕДСЕДНИКА

Г. Коста Д. Главинић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Милан Ж. Маринковић</i>
<i>Влада Чортановић</i>	

1893 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Јов. Ст. Бошковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Димитрије Ђирковић</i>
<i>Никола П. Мијајловић</i>	<i>Милорад Д. Јанковић</i>
<i>Јован М. Тадић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Паја К. Михаиловић</i>	<i>Др. Мих. В. Вујић</i>

ЗАСТУПА УПРАВНИКА

Г. Таса Банковић

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Мата Јовановић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Милан Ж. Маринковић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Коста Д. Главинић</i>	<i>Влад. Чортановић</i>
<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Др. Мих. М. Поповић</i>

1894 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Јован Ст. Бошковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Димитрије Ђирковић</i>
<i>Никола П. Мијајловић</i>	<i>Милорад Јанковић</i>
<i>Јован Тадић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Паја К. Михаиловић</i>	<i>Др. Михаило В. Вујић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Мата Јовановић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Милан Ж. Маринковић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Коста Д. Главинић</i>	<i>Влада Чортановић</i>
<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Др. Михаило М. Поповић</i>

1895 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Лука Ђеловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милорад Јанковић</i>
<i>Јован Ст. Бошковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Никола П. Мијајловић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Јован М. Тадић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Радован Миленковић</i>	<i>Др. Михаило В. Вујић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Мата Јовановић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Милан Ж. Маринковић</i>	<i>Аца Борисављевић</i>
<i>Коста Д. Главинић</i>	<i>Влада Чортановић</i>
<i>Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Др. Михаило М. Поповић</i>

1896 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Радован Миленковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Лука Ђеловић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Паја К. Михаиловић</i>	<i>Др. Мих. В. Вујић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Коста С. Таушановић</i>
<i>Милорад Јанковић</i>	<i>Таса Банковић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Милутин Ј. Марковић</i>
<i>Јован Ст. Бошковић</i>	<i>Јован М. Тадић</i>

б) Надзорни Одбор

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Тодор Ј. Михаиловић</i>	<i>Влада Чортановић</i>
<i>Коста Д. Главинић</i>	<i>Др. Мих. М. Поповић</i>
<i>Аца Борисављевић</i>	<i>Љуба Живковић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	

1897 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Радован Миленковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Јован М. Тадић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Влада Чортановић</i>
<i>Др. Мих. М. Поповић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>

1898 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Димитрије Ђирковић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Лука Ђеловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Јован М. Тадић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Др. Мих. М. Поповић</i>
<i>Влада Чортановић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>

1899 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Коста С. Таушановић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Др. Мих. М. Поповић</i>
<i>Влада Чортановић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>

1900 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>
<i>Влада Чортановић</i>	<i>Мата Јовановић</i>

1901 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>
<i>Драгутин Величковић</i>	<i>Мата Јовановић</i>

1902 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Беловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Тодор Ђурић</i>
<i>Драгутин Величковић</i>	<i>Мата Јовановић</i>

1903 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Беловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	<i>Др. Богдан Гавриловић</i>

1904 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	<i>Др. Богдан Гавриловић</i>

1905 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	<i>Др. Богдан Гавриловић</i>

1906 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Милан Банковић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Андра Ђорђевић</i>	<i>Раденко Драговић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Мата Јовановић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	<i>Др. Богдан Гавриловић</i>

1907 ГОДИНА

а) Управни Одбор

ПОЧАСНИ ПРЕДСЕДНИК

Г. Ђорђе Вајферт

ПРЕДСЕДНИК

Г. Лука Ђеловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Таса Банковић</i>	<i>Димитрије Ђорђевић</i>
<i>Милутин Ј. Марковић</i>	<i>Паја К. Михаиловић</i>
<i>Димитрије Ђирковић</i>	<i>Раденко Драговић</i>
<i>Милан Банковић</i>	<i>Андра Ђорђевић</i>

б) Надзорни Одбор

ПРЕДСЕДНИК

Г. Тодор Ј. Михаиловић

ЧЛАНОВИ :

<i>ГГ. Коста Д. Главинић</i>	<i>Др. Богдан Гавриловић</i>
<i>Тодор Ђурић</i>	<i>Др. Никола Вулић</i>

УПРАВА ПЕНСИОНОГА ФОНДА
ЧИНОВНИКА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

ПРЕДСЕДНИК

Милутин Ј. Марковић

ДЕЛОВОЂА И КЊИГОВОЂА ФОНДА

Коста Ј. Константиновић

ЧЛАНОВИ :

ГГ. Тодор Бурић

Коста Ј. Константиновић

Димитрије Голубовић

Драгољуб Миловановић

XI ПРВИ УДЕОНИЧАРИ БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

РЕД. БРОЈ	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Занимање	УДЕЛА	БРОЈЕВИ УДЕЛА
1	Никола Михајловић	шпекулант	4	1 4
2	Персида "		4	5 8
3	Фрања Вшетечки	индустријалац	15	9 23
4	Фрања Тоболар	" "	10	24 33
5	Таса Банковић	трговац	10	34 43
6	Димитр. Јовановић	бакалин	2	44 45
7	Милут. Ј. Марковић	адвокат	10	46 55
8	Андреја Јанковић	предуз. грађевина	12	56 67
9	Илија Петровић	штампар	1	68
10	Димитр. Спасојевић	кафеџија	8	69 76
11	Светозар П. Ристић	новинар	2	77 78
12	Мијанло Јовановић	кафеџија	2	79 80
13	Милка М. "		2	81 82
14	Ђорђе " "		2	83 84
15	Милан " "		2	85 86
16	Војислав " "		2	87 88
17	Драгутин " "		2	89 90
18	Душан " "		2	91 92
19	Стојан " "		2	93 94
20	Александар М. "		2	95 96
21	Зорка М. "		2	97 98
22	Коста Ј. Јанковић		2	99 100
23	Ђока Живковић	златар	2	101 102
24	Милорад Н. Стојисилевић	златар	2	103 104
25	Аксентије Мијатовић	штампар	10	105 114
26	Јован Иванишевић	учитељ	2	115 116
27	Огњан Ј. Ш. Симића	терзија	2	117 118
28	Никола " " "		2	119 120
29	Михајло А. П. Тадић	опанчар	4	121 124
30	Јелисавета " " "		4	125 128
31	Фрања Козлански	водовођа	6	129 134
32	Милутин Николић	ковач	3	135 137
33	Ђорђе Кимпановић	штампар	3	138 140
34	Милка П. Христић		4	141 144
35	Павле Косовалић	ковач	4	145 148
36	Коста Б. Михајловић	трговац	4	149 152
37	Коста П. Михајловић	бакалин	4	153 156
38	Никола П. Михајловић	трговац	4	157 160
39	Алекса Т. Белос	бакалин	4	161 164
40	Лазар Бег	шпекулант	4	165 168

РЕД. БРОЈ	И М Е И П Р Е З И М Е	Занимање	УДЕЛА	БРОЈЕВИ УДЕЛА
41	Сима К. Крајинић	практикант	1	169
42	Илија Петровић	штампар	3	170 172
43	Аца Аврамовић	поштар	2	173 174
44	Емилија С. Нешића		12	175 186
45	Лаза К. Лазаревић	лекар	10	187 196
46	Влајко Стевановић		4	197 200
47	Богдан Карали	економ. болнице	4	201 204
48	Светозар Стојковић		2	205 206
49	Јулка Јов. Пауновића		2	207 208
50	Петар Пековић	кројач	2	209 210
51	Мијанло Јерковић	кмет	2	211 212
52	Витомир Јерковић		2	213 214
53	Ђока Миличевић	угоститељ	24	215 238
54	Ангелина Д. Милојевић		10	239 248
55	Милош Марковић		2	249 250

XIII

РАЧУНСКИ ДЕО

а) ГЛАВНИЦА

Била је крајем	1882 и 1883	год.	дин.	107.611.—
" "	1884	"	"	221.196.50
" "	1885	"	"	413.225.50
" "	1886	"	"	596.707.—
" "	1887	"	"	754.349.30
" "	1888	"	"	685.675.80
" "	1889	"	"	848.797.80
" "	1890	"	"	977.501.50
" "	1891	"	"	1,343.440.—
" "	1892	"	"	1,293.024.—
" "	1893	"	"	1,386.642.—
" "	1894	"	"	1,201.700.—
" "	1895	"	"	1,054.000.—
" "	1896	"	"	1,054.000.—
" "	1897	"	"	1,054.000.—
" "	1898	"	"	1,054.000.—
" "	1899	"	"	1,054.000.—
" "	1900	"	"	1,054.000.—
" "	1901	"	"	1,054.000.—
" "	1902	"	"	1,054.000.—
" "	1903	"	"	1,054.000.—
" "	1904	"	"	1,000.000.—
" "	1905	"	"	1,000.000.—
" "	1906	"	"	1,000.000.—

б) УЛОГА

Било је крајем 1882 и 1883	год.	свега	дин.	140.693·70
" " "	1884	" "	"	321.175·85
" " "	1885	" "	"	459.098·30
" " "	1886	" "	"	982.085·88
" " "	1887	" "	"	1,058.661·69
" " "	1888	" "	"	1,293.240·96
" " "	1889	" "	"	1,833.039·43
" " "	1890	" "	"	2,263.703·59
" " "	1891	" "	"	2,583.973·43
" " "	1892	" "	"	2,369.732·79
" " "	1893	" "	"	2,744.743·04
" " "	1894	" "	"	2,605.963·69
" " "	1895	" "	"	2,997.554·26
" " "	1896	" "	"	2,715.206·85
" " "	1897	" "	"	2,924.042·55
" " "	1898	" "	"	3,160.525·66
" " "	1899	" "	"	3,023.243·46
" " "	1900	" "	"	3,067.380·61
" " "	1901	" "	"	3,182.256·86
" " "	1902	" "	"	2,367.573·26
" " "	1903	" "	"	1,858.454·21
" " "	1904	" "	"	2,137.215·96
" " "	1905	" "	"	2,200.199·01
" " "	1906	" "	"	2,308.134·11

в) ЕСКОНТНИ ПОСЛОВИ

Износили су крајем 1882 и 1883			год.	дин.	244.135·62
"	"	"	1884	"	427.867·11
"	"	"	1885	"	616.873·64
"	"	"	1886	"	1,317.105·25
"	"	"	1887	"	1,347.474·46
"	"	"	1888	"	1,513.999·77
"	"	"	1889	"	1,876.769·84
"	"	"	1890	"	1,933.236·16
"	"	"	1891	"	3,071.571·55
"	"	"	1892	"	2,893.211·51
"	"	"	1893	"	3,134.029·75
"	"	"	1894	"	2,181.901·20
"	"	"	1895	"	2,202.942·93
"	"	"	1896	"	1,925.914·50
"	"	"	1897	"	2,039.848·95
"	"	"	1898	"	2,136.918·30
"	"	"	1899	"	1,957.042·15
"	"	"	1900	"	1,680.643·40
"	"	"	1901	"	1,881.442·28
"	"	"	1902	"	1,551.066·45
"	"	"	1903	"	1,479.770·45
"	"	"	1904	"	1,735.895·45
"	"	"	1905	"	1,643.446·25
"	"	"	1906	"	1,440.019·80

г) ЗАЈМОВА НА ЗАЛОГЕ
(НА ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ И ДРАГОЦЕНОСТИ)

Било је крајем 1882 и 1883 год.	дин.	9.630.—
" " " 1884 "	"	58.561.—
" " " 1885 "	"	96.672.50
" " " 1886 "	"	202.776.50
" " " 1887 "	"	306.825.—
" " " 1888 "	"	313.602.90
" " " 1889 "	"	594.155.—
" " " 1890 "	"	1,027.213.—
" " " 1891 "	"	1,333.004.—
" " " 1892 "	"	1,261.581.—
" " " 1893 "	"	1,034.317.—
" " " 1894 "	"	1,063.253.—
" " " 1895 "	"	1,128.301.—
" " " 1896 "	"	1,490.250.—
" " " 1897 "	"	1,479.440.—
" " " 1898 "	"	1,170.724.—
" " " 1899 "	"	1,103.383.—
" " " 1900 "	"	1,732.741.—
" " " 1901 "	"	1,694.500.—
" " " 1902 "	"	1,367.791.—
" " " 1903 "	"	1,033.595.—
" " " 1904 "	"	863.234.—
" " " 1905 "	"	1,259.622.—
" " " 1906 "	"	1,294.506.10

д) ЗАЈМОВА НА УДЕОНИЧКЕ КЊИЖИЦЕ

Било је крајем	1882 и 1883	год. дин.	13.533.—
" "	1884	" "	49.980.—
" "	1885	" "	104.375.70
" "	1886	" "	153.746.95
" "	1887	" "	256.275.95
" "	1888	" "	209.581.95
" "	1889	" "	266.942.95
" "	1890	" "	97.402.—
" "	1891	" "	133.020.—
" "	1892	" "	63.015.—
" "	1893	" "	88.206.—
" "	1894	" "	36.531.—

ђ) ТЕКУЋИХ РАЧУНА

Било је крајем 1882 и 1883 год. дин.

"	"	"	1884	"	"	12.519·46
"	"	"	1885	"	"	58.318·61
"	"	"	1886	"	"	316·—
"	"	"	1887	"	"	619·—
"	"	"	1888	"	"	66.504·65
"	"	"	1890	"	"	428.351·58
"	"	"	1891	"	"	820.429·56
"	"	"	1892	"	"	1,081.269·55
"	"	"	1893	"	"	802.366·55
"	"	"	1894	"	"	867.864·95
"	"	"	1895	"	"	1,229.240·— ⁹⁹
"	"	"	1896	"	"	868.282·45
"	"	"	1897	"	"	786.098·38
"	"	"	1898	"	"	940.207·90
"	"	"	1899	"	"	1,202.636·13
"	"	"	1900	"	"	1,240.363·40
"	"	"	1901	"	"	1,475.323·15
"	"	"	1902	"	"	1,724.167·90
"	"	"	1903	"	"	1,624.435·40
"	"	"	1904	"	"	1,629.473·85
"	"	"	1905	"	"	1,775.770·25
"	"	"	1906	"	"	1,369.969·70

е) КРЕТАЊЕ ПОСЛОВА ОДЕЉЕЊА ЗА ОСИГУРАЊЕ

А) ЖИВОТ

Г О Д И Н А				БРОЈ ИЗДАТИХ ПОЛИЦА	ВРЕДНОСТ ИЗДА- ТИХ ПОЛИЦА	НАПЛАЋЕНА ПРЕМИЈА	БРОЈ ШТЕТА	ИЗНОС ИСПЛА- ЋЕНЕ ШТЕТЕ	ИЗНОС ПРЕМИЈ- СКЕ РЕЗЕРВЕ
1897—1898				482	2,975.100	77.510	95	—	47.592 29
од	1 1	1899 — 30 9	1899	792	4,769.980	104.489	82	3	20.400 — 83.101 79
"	1 10	1899 — 30 9	1900	1057	6,224.680	212.160	09	8	48.200 — 185.282 49
"	1 10	1900 — 30 9	1901	1348	8,029.880	257.070	41	9	36.000 — 295.023 65
"	1 10	1901 — 30 9	1902	1412	8,231.300	296.418	28	14	84.400 — 423.698 66
"	1 10	1902 — 30 9	1903	1538	9,059.500	390.236	35	18	101.338 — 620.918 83
"	1 10	1903 — 31 12	1904	1971	11,029.117	576.998	35	26	160.410 — 927.879 75
"	1 1	1905 — 31 12	1905	2295	12,603.400	494.685	43	45	227.439 70 1,186.622 —
"	1 1	1906 — 31 12	1906	2432	12,895.400	522.333	83	30	160.000 — 1,436.829 80

Б) ПОЖАР

Г О Д И Н А				БРОЈ ИЗДАТИХ ПОЛИЦА	ВРЕДНОСТ ИЗДА- ТИХ ПОЛИЦА	НАПЛАЋЕНА ПРЕМИЈА	БРОЈ ШТЕТА	ИЗНОС ИСПЛА- ЋЕНЕ ШТЕТЕ	ИЗНОС ПРЕМИЈ- СКЕ РЕЗЕРВЕ
1897—1898				858	20,667.410	39 27.526	32	2	155 25 11.519 05
од	1 1	1899 — 30 9	1899	1317	29,016.406	39 55.391	71	2	1.043 60 36.318 83
"	1 10	1899 — 30 9	1900	1883	41,885.462	43 98.543	39	11	30.811 40 66.318 83
"	1 10	1900 — 30 9	1901	2384	55,837.955	58 106.651	74	16	6.132 05 92.318 83
"	1 10	1901 — 30 9	1902	2321	45,526.018	— 146.203	11	13	39.325 06 135.318 83
"	1 10	1902 — 30 9	1903	2637	51,673.780	56 212.180	36	25	35.508 15 157.500 —
"	1 10	1903 — 31 12	1904	3232	61,916.797	45 240.271	27	32	36.667 18 222.000 —
"	1 1	1905 — 31 12	1905	3656	71,526.384	45 201.344	01	27	10.742 49 277.000 —
"	1 1	1906 — 31 12	1906	3545	71,587.869	20 227.776	01	23	24.819 40 343.500 —

ж) КРЕДИТИРАЊЕ СРПСКОЈ ДРЖАВИ

и ОПШТИНИ ГРАДА БЕОГРАДА

Београдска Задруга давала је ранијих година веће зајмове Српској Држави и Општини града Београда.

1. Министарству Финансија по тек. рачуну са 6⁰/₀ год. камате:

1890 године

Фебруара	13.	дато је у готову	дин.	60.969·85
"	14.	" " " "	"	73.000·—
Марта	2.	" " " "	"	16.030·15
Јуна	31.	" " " "	"	100.000·—
Укупно динара				250.000·—

2. Министарству Грађевина по тек. рачуну са 6⁰/₀ год. камате:

1891 године

Фебруара	26.	дато је у готову	дин.	50.000·—
Марта	12.	" " " "	"	100.000·—
"	14.	" " " "	"	200.000·—
Укупно динара				350.000·—

3. Дирекцији Држ. Железница — есконтоване су менице, и то:

1891 године

Јула	3.	есконтовано је 20 меница по дин. 10.000	дин.	200.000·—
Августа	5.	" " 3 " " " "	"	30.000·—
"	12.	" " 7 " " " "	"	70.000·—
"	14.	" " 16 " " " "	"	160.000·—
"	19.	" " 4 " " " "	"	40.000·—
"	26.	" " 2 " " " "	"	20.000·—
"	30.	" " 2 " " " "	"	20.000·—

Преноси се динара 540.000·—

					Пренесено динара	540.000.—
Септембра	4	есконтовано је	3	менице	"	30.000.—
"	6.	"	" 5	"	"	50.000.—
"	7.	"	" 5	"	"	50.000.—
"	9.	"	" 5	"	"	50.000.—
"	18.	"	" 4	"	"	40.000.—
"	23.	"	" 3	"	"	30.000.—
Октобра	10.	"	" 8	"	"	80.000.—
"	12.	"	" 7	"	"	70.000.—
"	15.	"	" 6	"	"	60.000.—
					Укупно динара	1,000.000.—

4. Управи Државних Монопола :

1892 године

Марта	9.	есконтовано је меница за				дин.	250.000.—
"	10.	"	"	"	"	"	250.000.—
"	20.	"	"	"	"	"	150.000.—
"	26.	"	"	"	"	"	150.000.—
Априла	9.	"	"	"	"	"	200.000.—
							Укупно динара 1.000.000.—

5. Општини града Београда — есконтоване су њене менице и то :

1892 године

Јуна 8.	есконтовано је меница за	дин.	500.000.—
" 17.	" " "	"	500.000.—
		Укупно дин.	1,000.000.—

з) ЖИРИРАЊЕ МЕНИЦА

Београдска Задруга жирирала је менице које су есконтване код Привилеговане Народне Банке, и то:

1892 године

Монополској Управи	за	дин.	1,637.580·10
Општини града Београда	"	"	2,360.000—

1893 године

Монополској Управи	за	дин.	2,100.000—
Општини града Београда	"	"	2,160.000—

1894 године

Монополској Управи	за	дин.	2,200.000—
Општини града Београда	"	"	2,170.000—
Министарству Финансија	"	"	500.000—
Српском Бродарском Друштву	"	"	190.000—

1895 године

Монополској Управи	за	дин.	2,200.000—
Општини града Београда	"	"	2,020.000—
Српском Бродарском Друштву	"	"	200.000—

1896 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000—
Општини града Београда	"	"	2,000.000—
Дирекцији Држав. Железница	"	"	230.000—
Српском Бродарском Друштву	"	"	231.000—

1897 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000—
Општини града Београда	"	"	2,110.000—
Министарству Финансија	"	"	500.000—
Железничкој Дирекцији	"	"	310.000—
Српском Бродарском Друштву	"	"	160.000—

1898 године

Монополској Управи	за	дин.	2,200.000.—
Општини града Београда	"	"	1,960.000.—
Железничкој Дирекцији	"	"	300.000.—
Министарству Финансија	"	"	500.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	160.000.—

1899 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000.—
Општини града Београда	"	"	1,860.000.—
Министарству Финансија	"	"	500.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	190.000.—

1900 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000.—
Општини града Београда	"	"	1,770.000.—
Министарству Финансија	"	"	500.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	190.000.—

1901 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000.—
Општини града Београда	"	"	1,510.000.—
Министарству Финансија	"	"	500.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	465.000.—

1902 године

Монополској Управи	за	дин.	2,220.000.—
Општини града Београда	"	"	1,590.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	625.000.—
Задрузи за подизање зграда	"	"	36.000.—

1903 године

Општини града Београда	за	дин.	1,650.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	350.000.—
Задрузи за подизање зграда	"	"	40.000.—

1904 године

Општини града Београда	за	дин.	1,660.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	400.000.—
Задрузи за подизање зграда	"	"	53.000.—

1905 године

Општини града Београда	за	дин.	1,650.000.—
Српском Бродарском Друштву	"	"	400.000.—
Задрузи за подизање зграда	"	"	48.500.—

1906 године

Српском Бродарском Друштву	за	дин.	400.000.—
Задрузи за подизање зграда	"	"	125.000.—

и) ЕСКОНТОВАЊЕ ДРЖАВНИХ БОНОВА

У ГОДИНИ	ИЗДАТО ЗАЈМА	НАПЛАЋЕНО ЗАЈМА	КОМАДА	ОСТАЛО У ЗАЛОЗИ
1890 год.	474.925	367.983	17	106.942
1891 "	313.125	69.240	38	244.895
1892 "	421.848	56.905	56	364.943
1893 "	15.225	372.558	2	7.610
1894 "	—	7.610	—	—
1895 "	—	—	—	—
1896 "	5.000	—	1	5.000
1897 "	—	5.000	—	—
1898 "	—	—	—	—
1899 "	48.250	—	6	48.250
1900 "	891.750	237.000	14	654.750
1901 "	229.000	228.000	15	655.750
1902 "	—	255.750	2	400.000
1903 "	300.000	700.000	—	—

j) УКУПАН ОБРТ СВИЈУ ПОСЛОВА

1882	године	динара	956.542·60
1883	"	"	2,864.772·98
1884	"	"	4,516.242·65
1885	"	"	10,588.557·88
1886	"	"	12,158.336·26
1887	"	"	20,625.990·81
1888	"	"	22,049.546·03
1889	"	"	30,515.451·01
1890	"	"	50,046.849·98
1891	"	"	84,202.583·71
1892	"	"	144,297.960·26
1893	"	"	137,587.722·98
1894	"	"	123,947.369·95
1895	"	"	133,204.058·91
1896	"	"	146,901.980·36
1897	"	"	142,869.506·08
1898	"	"	198,714.124·66
1899	"	"	208,772.516·44
1900	"	"	219,278.398·26
1901	"	"	230,282.584·10
1902	"	"	230,746.501·20
1903	"	"	226,038.824·34
1904	"	"	228,516.311·68
1905	"	"	227,023.644·56
1906	"	"	200,478.936·68

Укупно динара **3,037.185.314·37**

